Marts 82

Museums magasinet 19

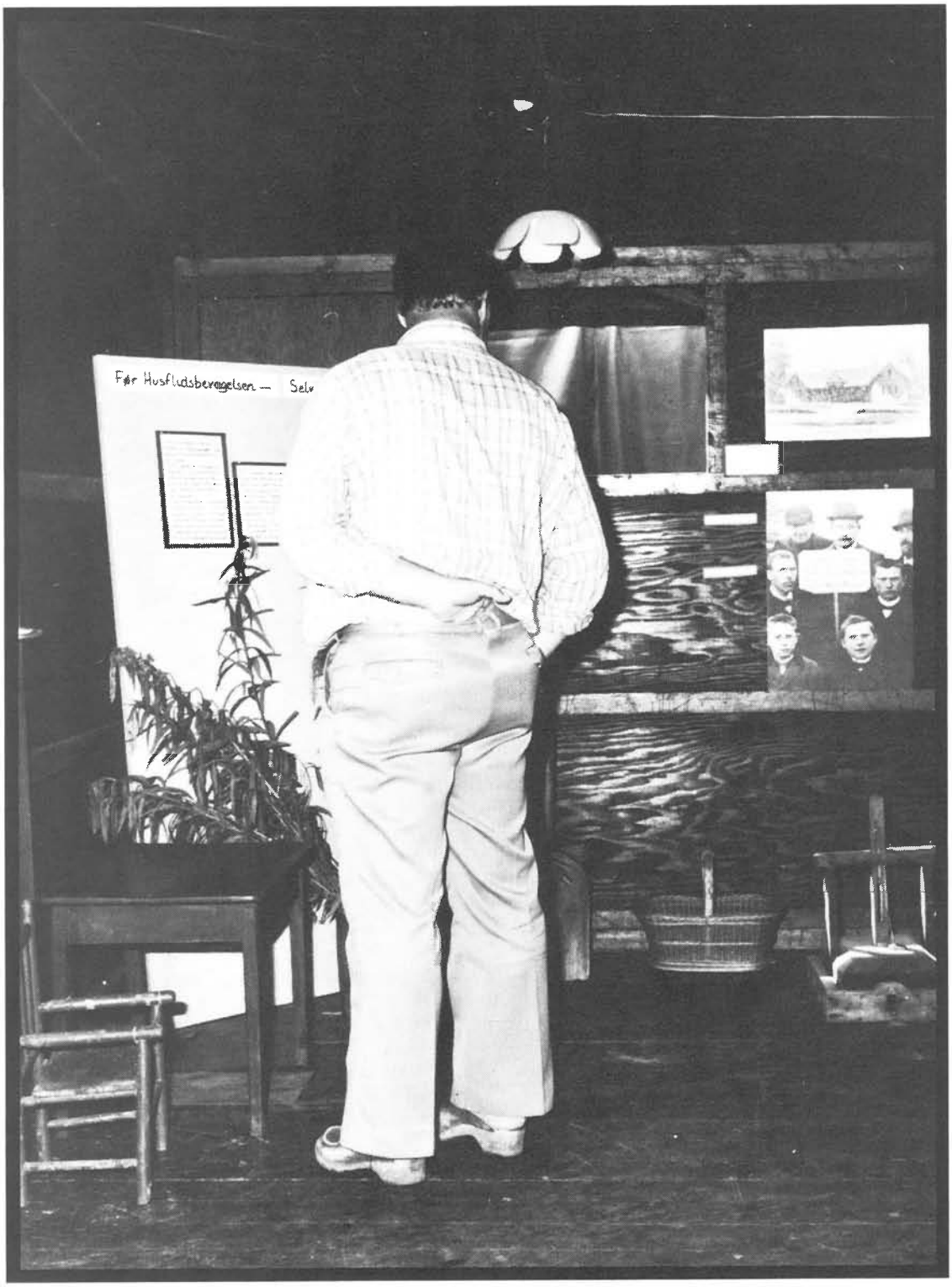

Meddelelser fra Danmarks museer

Hvem var Griffenfeldt?

37. 149 historieundervisning
06. 1 uddannelse

Af Bredo Munthe Morgenstierne, Orlogsmuseet

Gennem det seneste ti-år, siden DKM's møde i Grenå, har vi diskuteret behovet for en obligatorisk efteruddannelse af museumsinspektører – specielt for de nye museumsledere, således at disse kunne få lejlighed til at annamme den faglige viden om f.eks. lovgivning, administration, formidling etc., der jo hører de fleste museumsmænds dagligdag til.

Imidlertid, når man har talt med dagens historiestuderende, og når man har læst Københavns Universitets studiehåndbog for vordende historikere, må man, synes jeg, takket være skolens og universitetets uddannelsesform tvinges til at anskue det museale uddannelsesspørgsmål i et videre perspektiv, end hvad hidtil er sket.

Naturligvis må det hilses velkommen, at man på universiteterne, i gymnasieskolen – ja allerede i barneskolen – i historieundervisningen nu lægger vægt på discipliner som metode og kildekritik, at man lærer de unge at udføre skarpsindede kildeanalyser samt at formulere brugbare problemstillinger og bæredygtige konklusioner, alt det, der danner basis for forskernes arbejde, og som indirekte er med til at opbygge reflekterende mennesker, der i et kommende samfund ikke lader sig overrende af hvad som helst.

Så vidt – så godt. Men den helt ukomplicerede, tværgående historiske almenviden, hvor blev den af – den viden, der for nogle få år siden var helt naturlig at have for en dansk gymnasieelev?

Jeg vil vove at påstå, at den ikke længere eksisterer, hverken i skolen eller på universitetet – og, hvad der forekommer helt ufatteligt: Den er ved at blive foragtet selv af vordende historikere.

Hvor ofte har jeg ikke fået det svar af de unge, at en sådan paratviden jo ikke er noget, de »har brug for« i det daglige, at de ved, hvor de kan finde oplysningerne, og at de jo så til gengæld lærer så meget andet og mere nyttigt, end vi ældre lærte. Sandt at sige, så ville jeg som museumsmand føle mig skidt tilpas uden et vist fond af paratviden, og jeg har da heller ikke truffet den unge, der bærer rundt på et konversationsleksikon eller den unge, som har kunnet give mig et fornuftigt svar på, *hvad* det nyttige er, som de lærer; men som vi altså ikke har lært. For det må vel være andet og mere end metode og kildekritik? Og almen dannelse er det da vist næppe?

I november i fjor lod et dagblad foretage en rundspørge blandt 366 skoleelever, heraf 170 elever i 3. g. samt 43 voksne fordelt ud over det ganske land. Medens 76% af de tidligere elever kunne besvare de 54 stillede spørgsmål om kunst, kultur, litteratur, historie, geografi og aktuel viden rigtigt, kunne kun 24% af gymnasieeleverne – ca. ⅓ af voksengruppen klare opgaven. Men måske stillede spørgsmålene også *for* store krav til den vordende students almene viden? 31% kendte ikke Nordslesvigs genforening i 1920, 43% (!) anede ikke, hvem Saxo var, 59% kendte ikke en berømt dansk billedhugger og 81% (!) vidste ikke, hvornår vi fik grundloven, og for at tage noget helt nutidigt så vidste 38% ikke, om Hveen er svensk eller dansk, og 38% kunne ikke nævne EF-landene.

Ha, ha, hører jeg skeptikeren udbryde. Den slags »undersøgelser« gi'r jeg ikke en pind for. Uvidenskabeligt – ja måske endda tendentiøst.

Ha, ha, siger så jeg, for jeg har nemlig en helt frisk erfaring også fra november f.å. – og den er faktisk endnu værre, for her drejer det sig om 2.-3.-årsstuderende ved Københavns Universitets historiske institut.

Gennem opslag på instituttet søgte Orlogsmuseet to studerende »der kunne ønske at sigte mod en fremtidig gerning i museumsverdenen«. Faktisk havde jeg til disse praktikantpladser forventet en strøm af ansøgninger, men det blev kun til ti, hvilket måske kan skyldes, at vi søgte blandt emner, der ikke blot var interesserede – men endog noget så besynderligt som *punktlige*.

Da to af de studerende ikke kunne stave dansk (!) måtte de desværre straks udelades af bedømmelsesbetragtningen.

De resterende otte blev indbudt til en snak om løst og fast, og under disse hyggelige og afslappede samvær faldt følgende fire spørgsmål til hver ansøger: Når blev Skåneland svensk? Når blev København bombarderet? Når mistede vi Nordslesvig? Og hvem var Griffenfeldt? Alt sammen noget med relation til museets arbejdsområde. Resultatet var faktisk forstemmende, thi ud af de 32 gange spørgsmålene blev stillet, faldt der kun *fem* – *fem* rigtige svar. Vordende fagfolk ud i den historiske videnskab. Et ord, der, som bekendt, har noget at gøre med begrebet *at vide* !

Det skal indrømmes, at de alle forekom velbevandrede i emner som f.eks. Romerrigets fald, imperialismen i Afrika, de franske og russiske revolutioner samt Påskekrisen.

I gymnasiet havde de åbenbart stirret sig blinde på tre emner, de skulle opgive til studentereksamen, og nu fortsætter de lige så blinde ad samme spor på universitetet, hvor man jo iflg. studiehåndbogen søger »at analysere og syntetisere fortiden til en meningsfyldt helhed, en teori om et *udsnit(!) af fortiden,* der er valgt til studieobjekt«. Det forekommer tankevækkende, at det til afgang i hovedfagsstudiet blot forlanges, at ét – ét eneste af de syv krævede områder omfatter Danmark/Nordens historie ligesom, at man i vejledningen forgæves søger efter noget om *exakte krav* til historisk basisviden. Gad nok vide, hvordan en historiker overhovedet kan fornemme, at der findes en sammenhæng i den store histories forløb uden at have et »skelet« af grundviden at hægte tingene op på? Men det kan man jo naturligvis også slå op i et konversationsleksikon.

For fru Hansen i Haregade må det forekomme mere end forunderligt – for ikke at sige komisk, at en fagligt uddannet historiker ikke har mere indsigt i Danmarks og Nordens fortid, end hvad han f.eks. kender til perioden mellem de to verdenskrige. Go'daw do.

Kunne man forresten forestille sig en læge, en civilingeniør eller en jurist, der kun kender syv sygdomme, syv tekniske problemer eller syv domssager?

Hvad i himlens navn nytter det, at en nyansat leder i et lokalhistorisk museum ved »alt« om imperialismen i Afrika, hvis han ikke har blot en rimelig viden om, hvad der i et eller andet tidsrum skete i hans eget land, hvis han ikke aner, hvad der dengang optog sindene, hvem der deltog i eller igangsatte begivenhederne, hvordan folk boede og levede, hvordan deres møbler, tin, sølv eller malerkunst så ud? Eller ikke kan læse fraktur? Eller hvis han, som en 3. års historiestuderende engang betroede mig, tror, at Gustav 3 hørte hjemme i 30-årskrigen, og at Ove Høegh-Guldberg var en dansk politiker i 1920'erne? Jeg spø'r bare.

Om nogle få år vil det være færdiguddannede historikere med et sådant kalorieindhold af historisk indsigt, der søger inspektørstillinger ved vore museer. Sandelig, det er så dystre udsigter for den danske museumsverden, at det simpelthen ikke kan accepteres.

Når gymnasieskolen ikke lærer de unge HISTORIE, når universitetet ikke synes at lægge vægt på at kvalificere de kommende historikere til nyttig anvendelse ud over eget formål, og når det tilsyneladende fremover vil bevare drømmen om, at akademikeren skal putte sig under ørnens vinger og skue det himmelske lys, så må det også inden alt for længe være påkrævet i DKM at få rejst en seriøs debat om en *jordnær* uddannelse for vordende museumsfolk allerede på studieplan. Vi må selv finde udveje, der både vil kunne blive til glæde og nytte for de *svigtede* studerende og – om ikke til fremme – så dog i alle tilfælde til opretholdelse af dagens museumsstandard.

Hvem var forresten Griffenfeldt?

5/1 1982

59 antropologi
06.9 udstilling

De første mennesker i Europa

Musée de l'Homme i Paris viser stor antropologisk-arkæologisk udstilling.

Af Bror Westman, Kunstakademiet.

På den nyopstillede udstilling om menneskets udvikling på *Geologisk Museum* i København kan man se en fortælling om menneskets oprindelse fra aberne til vore dage.

Udforskningen af mennesket og dets udvikling tog først virkelig fart efter Darwins påvisning af menneskets slægtskab med aberne med bogen *Arternes oprindelse* fra 1859. Trods vore dages fundamentalistiske bibeltro i USA er vi her vidne til en forskning, der ikke kan standses, men som er i rivende udvikling især set i det enorme tidsperspektiv, der viser den langsomhed, hvormed menneskene tidligere ændrede både fysik og vaner.

1800-tallet er den tid, der yder den frugtbare grobund for skærpet opmærksomhed og nye iagttagelser af mulige spor i naturen. Spor, der både giver betydning til geografiske lokaliteter og vores udviklings historie. I fundene mødes tid og rum, og det tidslige perspektiv kan på uventet vis give ny betydning til lokaliteter langt fra de store boulevarder og den centrale styring af landenes udvikling.

På *Geologisk Museum* i København kan man mærke en finfølelse overfor de fjerne egnes indslag i det videnskabelige system. Her vises således frimærker fra de nationer og steder, der har følt det nødvendig på denne måde at offentliggøre fundene og tage dem til sig lokalt og nationalt.

Det synes nu at stå klart, at menneskeheden begyndte sin lange og langsomme 'udvikling' i Østafrika, Ætiopien, Kenya og i Sydafrika.

Musée de l'Homme i Paris har i en årrække vist en udstilling med samme emne om menneskets oprindelse, som *Geologisk Museum* i København nu viser. Udstillingen fra *Musée de l'Homme* i Paris er nu i Rom og kunne der ses på det humanistiske fakultet indtil den 14. februar.

Den nye udstilling i Paris drejer sig om de første mennesker i Europa. På udstillingen ser vi fund, der vidner om menneskers liv fra deres første ankomst til Europa for omkring 1.500.000 år siden og indtil ca. 100.000 før vor tid. Udstillingen varer til 30. april 1983, hvorefter den formodentlig skal cirkulere i provinsen og i udlandet, som den tidligere særudstilling har gjort det.

Udstillingen *Les premiers habitants de l'Europe,* er opstillet af *Laboratoire de Préhistoire du Musée del'Homme*. Til udstillingen er givet assistance fra videnskabsmænd i 15 lande, så vi må formode, at det, vi bliver præsenteret for, er de nyeste resultater indenfor videnskaben på dette felt..

Specialistassistancen ses at slå igennem i selve udstillingens orden, den måde man har valgt at formidle den store viden på. Vi ser hvert fund for sig, begyndende med de tidligste til højre for indgangen til den sal, hvori hele særudstillingen befinder sig. Udstillingen kan virke som en illustration til kataloget, der indeholder de samme oplysninger ordnet på samme måde efter fund og kronologi.

Udstillingens vartegn er en hytte, som er en rekonstruktion af en boplads på en strand ved *Terra Amata* nær Nice. Denne hytte pryder som tegning kataloget og står midt i udstillingsrummet. Den stammer fra 400.000 før vor tid. Dengang havde menneskene opdaget ilden. De kunne tænde den eller bevare den. Hvordan de gjorde det, får vi ikke at vide. Det viser fundene os ikke.

De mennesker, der levede i Europa dengang, hører til før-neandertalerne. De udgør en særudvikling af *homo habilis,* som levede i Afrika for 2.000.000 år siden. Fra homo habilis udvikler der sig en ny, mindre abelignende menneskетype, der bruger værktøj, og det er denne menneskетype, *homo erectus* som kommer til Europa. Udstillingen understreger stærkt værktøjet som menneskets kendemærke i forhold til andre dyr. Dertil kommer vores hjernestørrelse. *Homo habilis* havde en hjernestørrelse på 6-700 kubikcentimeter, hvorimod *homo erectus* for 1,6 millioner år siden opnår en hjernestørrelse på 800 kubikcentimeter. Er det den oprejste gang, der muliggør denne vækst i hjernestørrelse? Dengang var vi 140 til 160 cm høje. Mennesket var altså vokset siden *homo habilis'* 140 cm.

For 1.500.000 år siden kom *homo erectus* til Europa og samtidig også til Sydøstasien og Centralasien. Dette globale perspektiv viser udstillingen dog intet om. For 1.500.000 år siden ser vi begyndelsen på kulturhistorien. Med værktøjet begynder kulturen lige så stille at hævde sig som en særlig kraft eller størrelse med et egetliv udenfor menneskekroppen. Kulturen bliver en del af menneskets naturlige omgivelser, men først meget senere lægges presset fra de menneskeskabte fysiske omgivelser oven i naturens pres, som vi kender det fra vore dages bykultur. Af det enorme tidsperspektiv på udstillingen kan vi lære, at der er en sammenhæng mellem de kulturelle ændringer og ændringer af

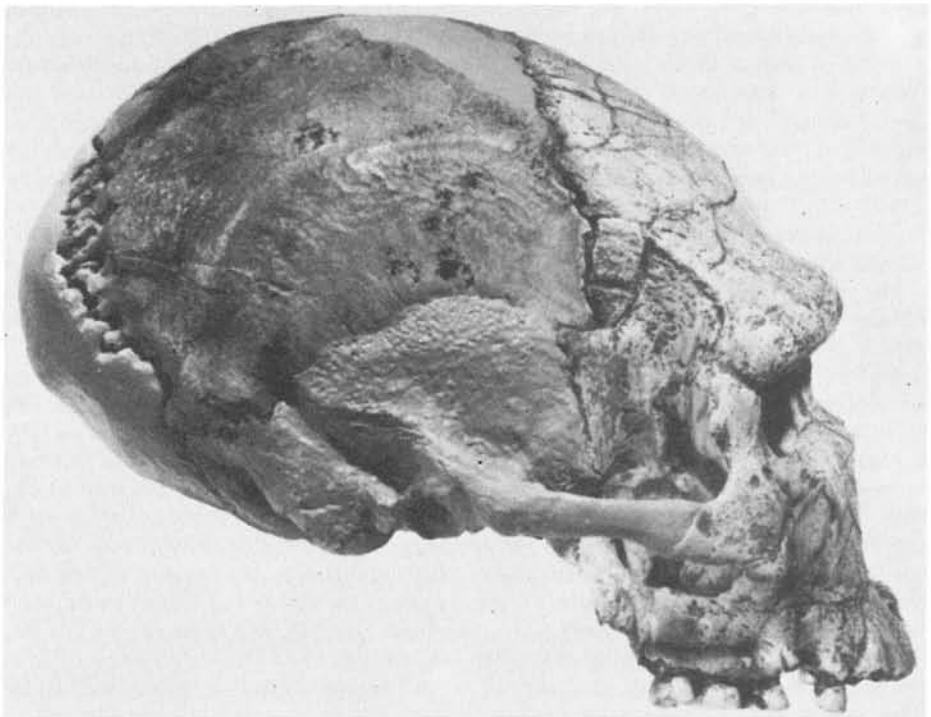

Tautavelhulen (nær Perpegian) Frankrig, hjerneskal med rumfang 1150cm^3. Homo erectus – jægerne levede i en hule omgivet af skove af skovfyr, el, pil, eg, elm, de jagede stenbuk, moskusokse, Mosbach-hest og løve.

Terra Amata, Nice, Frankrig. Elefantjæger-boplads for 380.000 år siden.

menneskets fysik, vores krop og udseende. Vi lærer også om, at den gradvise ændring af værktøjet har en retning henimod finere og finere symmetrier, hvor det ellers begynder med at være mere sammensat og tilsyneladende mere tilfældigt tilhugget. Værktøjet bliver gradvist til håndgribelige ideer af stor skønhed. Samtidig med denne stigende enhed i forholdet mellem hænder og tanker ser vi en udvikling henimod stadig flere lokale forskelle i værktøjets tilvirkning. Der opstår provinser med lokale stilarter i Europa.

Vi får et indtryk af det spændende i de forhistoriske arkæologers arbejde, når vi på udstillingen ser en tilhugget sten og samtidig ser alle de seks dele, som er hugget af samme sten på stranden ved *Terra Amata* (Nice) for 400.000 år siden. Her anskueliggøres arbejdet med at samle spredte og adskilte dele til en helhed.

Det er især kæbepartiet, mennesket har efterladt. Kæberne er ofte de mest velbevarede dele af vores kroppe, som f.eks. underkæben fra *Maur* i DDR, der viser at menneskene for 650.000 år siden næsten ingen hage havde. Der er noget mærkeligt symbolsk ved alle disse kæber fra både mennesker og dyr. Der sidder en styrke i dem. Hvad har menneskene fortalt hinanden dengang? Kataloget fortæller, at sproget allerede var udviklet hos *homo habilis* for ca. 2 millioner år siden, mon ildens tilstedeværelse skulle have medvirket til at udvikle både sprog og samfund? Dengang var det måske også hyggeligt at sidde ved ilden. Nogle skulle måske blive hjemme og passe den? Det behøver ikke at være kvinderne, der først bliver de mest stedfaste. De gamle og børnene kunne få en chance for at hjælpe til. Ildens tilstedeværelse kan man se på fundet af farvede områder på de beboede steder som f.eks. ved *Terra Amata*. Dengang var der elefanter og næsehorn i Europa. Klimaet svingede i en varmere periode i mellemistiden kaldet Mindel og Riss mellem tempereret, som vi kender det nu, og noget varmere. Den is, der her er tale om, er den, som dannes omkring alperne i løbet af de fire istider fra 1,2 millioner til for 10.000 år siden.

I løbet af tiden fra menneskets ankomst til Europa op til ca. 100.000 før vor tidsregning kan arkæologerne spore en udvikling i bebyggelsesformerne, som også illustreres på udstillingen. Vi kan på dette punkt identificere os med de tidligste mennesker. Bopladsen, hvor man efterlader de ting, som man har brugt spredt omkring brugsstedet, er udgangspunktet. Først sporer vi bo*steder* for senere at se en udvikling henimod et indre rum: hytten og teltet eller hulekrogen, der så siden kan blive til huse og landsbyer.

I *Aldène* nær Narbonne har man fundet en hule, hvis gulv var brolagt med stenskiver for 400.000 år siden. I *Lazaret* ved Nice rejste menneskene et telt inde i en hule for ca. 130.000 år siden. En rekonstruktion kan ses på udstillingen. Altid søgte menneskene mod de steder, hvor der var flere forskellige muligheder for at søge næring. De boede ved havet, ved kanten af søer og på bjergskråninger eller ved flodernes løb.

Udstillingen giver sig ikke af med fantasi og spekulation. Vi får klare klassifikationer af sted, tid og værktøj. I sidste instans synes den mest af fortælle os om en beskrivende videnskabs hele tankesystem, den omstændelige klassifikation af før og efter.

På udstillingen er det svært at skelne mellem reproduktion og de virkelige genstande, som er blevet fundet. En montre har text til nogle genstande, som ikke ligger deri, hvorimod teksten er spærret inde bag plexiglasset.

Udstillingen består af katalog, montresuite og lysbilledforedrag. Alle tre gentager de hinanden. Lysbilledforedraget fortæller, hvad man kan se og læse sig til og det både med fløjtemusik og stemme, der ofte lapper over hinanden og derfor ikke hjælper på forståelsen. Samtidig hører man stemmen til lysbilledforedraget kværne med mellemrum ud over det lille udstillingslokale. Det vidner om pladsmangel til dette foretagende, der ikke kan bære en tredobbelt kommunikation af de samme fakta. Man føler sig som på en bar i byen udenfor med larmende spilleautomater.

Udstillingens stolthed, hytten fra stranden ved *Terra Amata* er ikke helt overbevisende. Man har fundet huller efter grene, som har været tilspidset og anbragt to og to omkring et ovalt rum. Grenene har været skrået tilspidsede i den ende, som har været stukket ned i sandet. Hvorfor danner disse fakta udgangspunkt for en noget kaotisk opstablet grenhytte og ikke et telt? Teltet i *Lazaret*hulen virker langt mere overbevisende.

Udstillingen viser ikke tegn på nogen kønsdeling på de beboede steder. Derimod kaldes nogle af stederne for rene slagterier (vi er jo i Frankrig). Her har man fundet masser af dyreknogler, som var der tale om en vis specialisering i par-

fortsættes næste side

06.1 konservering

En appel om opbevaring

af Ole Kongsted, Musikhistorisk Museum

De fleste museer indenfor dansk museumsverden har til opgave at *indsamle, bevare* (opbevare) og *formidle* kunst, natur eller kulturgenstande. Disse processer – indsamling, bevaring, formidling – samt den forskning der er nødvendig i sammenhæng hermed, bør karakterisere et museums virksomhed.

Når en museumsgenstand er indsamlet, er det en klar forudsætning for det videnskabelige arbejde og den pædagogiske formidling, at genstanden bevares og opbevares korrekt med videst mulig hensyntagen til genstandens krav til større eller mindre *luftfugtighed*, højere eller lavere *temperatur*, mere eller mindre *lys* m.v.. Genstandens konservering og fysiske forhold i udstilling/magasin må derfor prioriteres højt.

På Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings sommermøde på Danebod Højskole, juni 1981, har en gruppe på 14 personer med tilknytning til danske museer under ledelse af konservator Eli Andersen, Viborg Amts Konserveringsanstalt, beskæftiget sig med »Indretning af museumsmagasiner«. Nærværende *paper* er et delresultat af denne gruppes arbejde, og det skal betragtes som en appel til danske museumsdirektører/-inspektører – en opfordring til at være opmærksomme på de mange og forskelligartede problemer der knytter sig til genstandsopbevaring – en opfordring til at sikre det respektive museums genstande optimale forhold i udstilling såvel som i magasin.

En fyldig rapport om »opbevaring af museumsgenstande« er under udarbejdelse af en gruppe danske eksperter. Den vil komme til at behandle emner som klima- og milieupåvirkninger, indeklimaets indflydelse på nedbrydningen af materialer, en gruppering af materialer efter deres klimatiske krav med øvre/nedre grænseværdier for de optimale opbevaringsforhold, klima og klimastyring, bygningsfysik, belysningsteknik, måleinstrumenter til måling af temperatur, relativ luftfugtighed, lys m.v., valg af materialer ved magasinindretning, vedligeholdelse og pleje af bygninger og genstande samt en bibliografi.

Indtil dette for dansk museumsverden særdeles vigtige arbejde foreligger, ajourført med den viden vi i dag har på dette område, må man henvise til bl.a. de arbejder som er opført i nærværende litteraturliste.

I forbindelse med spørgsmålet om den korrekte opbevaring af museumsgenstande er det selvsagt af stor vigtighed, at de mennesker der står med den egentlige ledelse og dermed også med ansvaret for samlingerne – d.v.s. museumsdirektører/-inspektører – er opmærksomme på problemerne.

Ved bygning og indretning af *nye museer* har man en mulighed for a priori at undersøge disse ting tilbundsgående, og det er indlysende, at et tæt samarbejde fra første færd imellem museumsleder, arkitekt, ingeniør og konservator er nødvendigt. Ud fra den tankegang, at det er et museums uomgængelige forpligtelse at sørge for sikring af sine samlinger for eftertiden, må man kræve:

1. at bygherren stiller præcise og de for et museum specielle krav
2. at placeringen af et nyt museum må være hensigtsmæssig og ikke indebære en risiko for oversvømmelse, forurening, ekstrem fugtighed, rystelser (f.eks. forårsaget af tung trafik); det er af afgørende betydning på forhånd at indhente oplysninger om klima- og vejrforhold, før placering afgøres endeligt
3. at selve bygningen skal beskytte mod omskiftelser i klimaforhold.
4. at udendørs materialer skal være vejrbestandige, holdbare og nemme at vedligeholde, og at indendørs materialer må være syrefri og have hygroskopiske egenskaber (»buffer«-virkning).
5. at magasiner/konserveringsværksteder, som oftest indrettes i rum, der »ikke kan bruges til andet« får en højere prioritering
6. at planlægningsfasen tager højde for, at ethvert anlæg (luft/klima-anlæg, elektriske systemer m.v.) skal kunne vedligeholdes, og at de skal placeres således, at de ikke udgør en potentiel trussel imod samlingerne (skade på vandrør, el-svigt m.v.)

Ved indretning af museer/magasiner i *allerede eksisterende bygninger* må disse undersøges omhyggeligt med henblik på deres egnethed som sådanne. I denne forbindelse er det af afgørende betydning:

1. at vurderingen af om en bygning er egnet, subsidiært hvor i bygningen magasiner skal placeres, baseres på termohygrografiske målinger
2. at magasiner/konserveringsværksteder overhovedet kun indrettes i rum, der er egnede hertil
3. at enhver bygningsmæssig ændring medfører sikring imod ændringer i klimaforhold.

Det er et ubestrideligt faktum, at alle genstande uanset alder, oprindelse eler materiale vil reagere på det omgivende miljø, på atmosfæren, luftens fugtighed, temperatur og lys. Manglende kendskab til materialernes beskaffenhed, og til hvorledes de reagerer på givne påvirkninger, kan medføre uoprettelige skader og destruktion af genstandene. Klimaanlæg kan være en løsning på problemer med f.eks. for høj eller for lav luftfugtighedsprocent, men en løsning uden afhængighed af automatik er at foretrække. Det drejer sig derfor om at tilføre selve bygningen gode egenskaber; ved anvendelse af »buffer«-materialer, hvorved forstås materialer med funktion af »fugt-stødpude«, der udjævner opståede klimaforandringer; »buffer« er således et materiale, der medvirker til luftstabilisering af rummet, men som over en længere periode påvirkes af de klimatiske forhold, der omgiver det.

Hvis museumsgenstande skal bevares, må hensynet til dem gå forud for andre hensyn. Temperatur og relativ luftfugtighed – indbyrdes afhængige størrelser – kan ligesom f.eks. lys og støv have afgørende indflydelse på objekternes bevaringsvilkår. Et forsøg på en forståelse af disse vilkår og af vigtigheden af at kunne bestemme og styre dem, burde være en selvfølge for museernes medarbejdere. Information vedrørende disse forhold må

---

fortsat fra side 4

tering af dyr. Måske var nogle jægere og andre slagtere? Nogle var stensmede og andre ikke? Mange spørgsmål kan stilles på baggrund af udstillingens nøgternhed.

De tidligste mennesker i Europa har været i besiddelse af en enorm stædighed og holden fast ved gode bosteder. Gang på gang er vi vendt tilbage til de samme steder. Der er simpelt hen nogle steder, der er bedre end andre, og som er blevet brugt af mennesker fra tiden før *Cro Magnon*-mennesket og *homo sapiens sapiens*, der lavede hulemalerierne og de frodige kvindefigurer i udkanten af den sidste istid for en 30 tusind år før »metro-mennesket« af i dag.

Ved metrostationen: *Alma Marceau* i Paris kan det moderne menneske under jorden se en lille reklameudstilling for den store udstilling om menneskets udvikling på *Musée de l'Homme*. Det er en god ide at bruge metroens huler til udstillinger. I denne sammenhæng har det et ganske særligt perspektiv at se hjerneskaller støbt ind i en gruslignende masse ligge bag glasruder med plakater for en udstilling, der handler om en videnskab, der arbejder ud fra fund i jorden.

I vores kulturepoke søger vi at udnytte grænsen mellem over og under jorden for at skaffe os den nødvendige energi. Når man fra *Musée de l'Homme* kommer til *Pompidoucentret* i Paris med dets mange udstillinger virker det som »metromenneskets« overføring af hulen til jordoverfladen. Det er en stor metrostation med kommunikationslinier via video, lyd og bøger. Hulen er kommet op at stå. Det er altså teknisk muligt. Hvilken menneskekrop vil der mon udvikle sig i dette nye univers? ■

være organisationernes ansvar og pligt.

Korrekt konservering og opbevaring koster penge, og det er vanskeligt i sparetider at argumentere for at bruge penge på et område der tidligere har været forsømt. Imidlertid må man hævde, at forebyggelse er bedre en restaurering, – at midler der bruges til konservering, er penge der er givet godt ud.

Museernes ledere bærer ansvaret for genstandenes fremtidige levevilkår; de har derfor med henblik på udlån til andre institutioner både ret og pligt til at afslå udlån, hvis lånebetingelserne – herunder klimaforhold – ikke er tilfredsstillende hos rekvirenten. – Kan man ikke sikre museumsgenstande stabile klimatiske betingelser, kan det udvikle sig katastrofalt, idet kontrol med klimaforhold er livsnødvendig for bevaringen af vor kulturelle arv.

Litteraturliste (med adressehenvisninger)

Konservering og opbevaring – generelt.

Førstehjælp for museer/Henriette Wieland, 1980.
- vejledning i omgang af museumsgenstande
- fåes hos Museumstjenesten – 06-66 76 66.

Bevaring af gamle tekstiler/Nationalmuseet 1978
- anvisninger på konservering og opbevaring, både i magasiner og i udstillinger. God!

The Museum Environment/Garry Thomson, 1978/ISBN 0-408-70792-5
- gennemgang af begreberne lys, klima og forurening og deres indvirkning på museumsgenstande samt kontrol og ændringer til optimale opbevaringsforhold.
- Første del er let tilgængelig, anden del mere videnskabelig.

Protection of cultural Propeties during energy energencies./
- R.A. Matthai, 1978 – American Association of Museums, 2. udg.
- 24 siders pjece om nødforanstaltninger og en gennemgang af materialernes optimale opbevaringsforhold.

Information sheets – Museums Association, 87 Charlotte Street, London WIP 2 BX
- kortfattede artikler om alle forhold indenfor museernes arbejdsområde.

Byggematerialer og varmeisolering

Husbygningsmaterialer/Jens Mollerup 3. udg. 1980.
- Lærebog for byggeteknikere – god opslagsbog med mange præcise oplysninger, tabeller og forklaring på mange byggetekniske begreber.

Byhuset 1980
Landhuset 1976/C.v. Jessen m.fl. – Gyldendal
- bøger om byggeskik og restaurering med mange oplysninger om ældre materialer
- I forbindelse med ældre bygninger bør disse bøger læses, sammen med nyere litteratur om byggeteknik
- Byhuset indeholder flest oplysninger.

TRÆ 24 Fiberplader, TRÆ 26 Spånplader, TRÆ 27 Krydsfiner,
- Pjecer fra Træbranchens Oplysningsråd. Købes i boghandlen.
- om plademateralernes egenskaber og brug.

Bygningers varmeisolering/SBI anvisn. nr. 111.
Isoler nu/SBI anvisn.
- Forhør hos SBI om nyere litteratur – 02-86 55 33

Den nye lille lune/Rockwool – om varmeisolering, 02-16 16 16.

European Museum of The Year Award

Der indkaldes ansøgninger til the 1982 *European Museum of the year awards,* som omfatter tre priser:

THE EUROPEAN MUSEUM OF THE YEAR AWARD
er forbeholdt museer eller vigtige museumsprojekter, som er blevet åbnet for publikum i 1981/82.

THE COUNCIL OF EUROPE AWARD
er en særlig pris, der gives til et museum, som efter jury'ens opfattelse har ydet et væsentligt bidrag til forståelsen af den europæiske kulturarv.

THE BANK OF IRELAND AWARD FOR SPECIAL EXHIBITIONS
hvor udstillinger, som er åbne for offentligheden inden for perioden 1. september 1981 – 30. september 1982, kan komme i betragtning.

Ansøgninger skal være jury'en i hænde *30. april 1982.*

Ansøgningsskemaer, som rummer nærmere oplysninger om bilagsmateriale m.v., kan rekvireres hos:

Dansk ICOM
v/Henrik Bjerre
Statens Museum for Kunst
Sølvgade, 1307 København K.
Tlf.: (01) 11 21 26

06.1 organisation

En varedeklaration

Ved Lars Holst

Varens art:
Et dokumentationscenter.

Indhold pr. 1.6.1981:
- 35.000 bøger om museer, museumshistorie, museumsformidling, museumsdrift. Vejledere, udstillingskataloger og håndbøger, fra hele verden.
- 1400 museumstidsskrifter.
- Et ikke opgjort antal fotografier, plakater, avisudklip, pressemeddelelser, rapporter og arbejdspapirer fra kongresser og andre møder, arkitekttegninger til museer, årbøger, foldere, brochurer m.v.
- Årlige bibliografier over museal litteratur.
- Specialbibliografier over enkelte emner, for eksempel publikumsundersøgelser, belysning, dragter m.v.
- Internationalt kartotek over 13.000 museer.
- Kartotek over særudstillinger, ordnet efter emne, og ved kunstudstillinger også efter kunstnernavn.
- Et personale på 5½.

Fremstillingsår:
1947 og fremefter.

Fremstillet af:
Unesco-ICOM.

Fås hos:
Unesco-ICOM Documentation Centre,
1. rue Miollis,
75732 Paris,
Frankrig.

Hvordan?
Ved at skrive, på engelsk eller fransk, eller ved besøg på stedet. Der er åbent hele året ma.-fr. kl. 9.30-17.30. Middagslukning 13-14.00.

Ja, siden 1947 har Unesco og Icom drevet et center for museologisk dokumentation, dels til brug for Unescos arbejde blandt andet med rådgivning vedrørende museumsvirksomhed og bevaring af historiske monumenter, dels til brug for Icoms sekretariat og mange internationale komiteer, og endelig også til brug for os andre.

Dokumentationscentrets samlinger søges løbende ført á jour. Tilvæksten sker hovedsagelig ved gaver, materiale tilsendt fra enkeltmuseer og fra museumsforeninger, kun i yderst beskedent omfang erhverves materiale ved køb. Dette kan naturligvis bevirke, at der sine steder vil være huller, men centrets samlinger udgør på trods heraf den største samling af materiale vedrørende museer, der idag eksisterer.

Alt indkommet materiale katalogiseres efter en særlig registratur, der er en udvidelse af museumsgruppen i den registratur, der benyttes af Library of Congress. I sin helhed er den gengivet i ICOM NEWS Vol. 11/12 (1958/59), men for at give et indtryk af hvad dokumentationscentret kan hjælpe med, anføres her eksempler på stikord og grupperinger i registraturen.

Museumsorganisationer
Nationale
Internationale

Museumslovgivning

Museumsdrift
Organisation og administration (vedtægter, bestyrelse, personale, uddannelse af personale).
Økonomi (entré, fondsmidler, åbningstider).
Bygninger (beliggenhed, grundplan, indretning, materialer, konstruktion, installationer, alarmanlæg).
Inventar (skillevægge, montretyper, podier, reoler, gardiner, fotografisk og andet udstyr).
Samlinger (dokumentation, registreringssystemer, mærkning af genstande, magasinering, studiesamlinger, behandling af genstande. Denne gruppe er underinddelt efter materialer, f.eks. maleri på træ, papir, tekstiler/dragter, og rummer såvel oplysninger om konservering som om udstillingsmåder).
Formidling. Udstillinger (vandreudstillinger, studiesamlinger, organisering af internationale udstillinger, udstillingsteknik, skiltning, brug af lydbånd, modeller, afstøbninger, giner, typisk dårlige udstillingsformer).
Undervisning (for voksne, børn, foredrag, omvisninger for blinde, konkurrencer, demonstrationer, spørgeskemaer).
Udenfor museet (udlån af genstande forsikringsspørgsmål, plakater, museumsforeninger, publikumsadfærd og -sociologi. Museumspublikationer, propaganda).

Private samlinger og samlere
I forlængelse af disse stikord skal det understreges, at dokumentationscentrets virksomhed omfatter *alle* arter og kategorier af museer. Begrænsninger i samlingerne kan kun forklares ved, at ikke alle museer er lige flittige til at sende vejledere postkort, årbøger osv.

Det indkomne materiale katalogiseres med flest mulige krydshenvisninger, et arbejde der fra 1981 gøres ved hjælp af EDB. Opsøgning af oplysninger vil nu kunne ske hurtigere, og individuelle forespørgsler om særlige emner vil hurtigt kunne besvares, for eksempel ved litteratursøgning.

I den forbindelse er det værd at notere sig, at alle oplysninger vil referere til litteratur der findes i samlingerne. Herfra udlånes hverken bøger, tidsskrifter, rapporter, fotografier eller andet, men man er på centret meget indstillet på at sende fotokopier af artikler m.v.

På grund af den store mængde informationsmateriale centret rummer, og placeringen i forhold til ICOM, vil man også kunne hjælpe med at etablere kontakt med museumsfolk, der arbejder med samme museale problemstillinger, som en selv.

Pris:
Brugen af centrets mange muligheder er gratis, en del af ICOM-medlemskontingentet går til dets drift, men også ikkemedlemmer er velkomne.
PS. Af egen erfaring ved jeg, at imødekommenheden er stor såvel ved studier på stedet, som ved skriftlige forespørgsler. De sidste bør være så præcise som muligt, og man må regne med at der, afhængigt af årstiden, kan gå op til 4 uger, før man får svar.

06.1 organisation

KOMMENTAR

Af Margrethe Pedersen
Det danske Studenterhus, Paris.

Som museologistuderende ved Ecole du Louvre henvendte jeg mig i første omgang til ICOM af simpel nysgerrighed. Jeg ville se, hvad ICOM's dokumentationscenter egentlig var: et sted med bog-, tidsskrift- og katalogmængder samt meget venlige medarbejdere i UNESCO's bygning (1 rue de Miollis, F – 75732 Paris, tlf. 734.05.00). Sidenhen havde jeg brug for præcise oplysninger om en bestemt konserveringsteknik. Hos ICOM var der svar på rede hånd. ICOM's dokumentationscenter er nu blevet et sted, hvor jeg regelmæssigt fortsætter mine museologiske studier. Desuden assisterer jeg på opfordring fra dokumentationscentrets ansvarlige med at analysere meddelelser og artikler fra den skandinaviske museumsverden.

ICOM tilbyder assistance på selve dokumentationscentret og per korrespondance. Enhver kan henvende sig – uden formaliteter – i hvilketsomhelst musealt ærinde. Og enhver kan være sikker på hurtigt at få enten præcise oplysninger (bibliografier, fotokopier) og/eller henvisning til internationale fagspecialister.

Dokumentationscentret har siden dets stiftelse i 1947 samlet, analyseret og udbredt en anselig mængde information i samarbejde med de nationale og internationale ICOM-komiteer. Alt vedrørende museer angår ICOM's service: museumslovgivning, konserveringsforhold (magasiner, klima, sikkerhed), restaurering, museumshistorie og -arkitektur, udstillingsteknik, museumssociologi og -pædagogik.

Dokumentationscentrets egne samlinger omfatter tidsskrifter udgivet af museer og museumsforeninger verden over, museologiske håndbøger, generel litteratur om museumsarbejde, monografier, kataloger; ialt omkring 1400 tidsskrifttitler og 10.000 monografier og kataloger. Dertil kommer en betydelig avisartikelsamling, fotografisk arkiv o.a.

Materialet er klassificeret på en sådan måde, at et utal af indfaldsvinkler og krydsreferencer er sikret. Dette hjælper fremfor alt os som dokumentationscentrets brugere. Desuden støtter ICOM's bibliografier enhver litteratursøgning. ICOM udgiver særlige emnebiografier foruden den årlige International Museological Bibliography. De bibliografiske referencer er i øjeblikket ved at blive kørt ind på EDB.

Dokumentationscentrets samlinger udvides til stadighed takket være ICOM's medlemmer, læsere, brugere og venner. Denne interesse for at bidrage til og udnytte denne museologiske databank er baggrunden for centrets travlhed. Enhver oplysning, enhver nyhed om museer verden over er væsentlig i denne sammenhæng.

Gennem mit arbejde med ICOM's stof fra de skandinaviske museer ser jeg, at der er flere væsentlige bidrag fra danske museumsfolks side. Det er klart, at det aldrig er nok: den danske dokumentation til ICOM kan øges. Det vil placere os stærkere samt være et middel til endnu nærmere kontakt (personlig og per korrespondance) med ICOM og alverdens museumsfolk og disses erfaringer. Jeg tror bestemt, at ICOM's dokumentationscenter nytter noget, det viser i første omgang antallet af centrets brugere. Den viden, der herved udbredes, er med til at præge de enkelte museumsfolk og museumsinteresseredes bevidsthed og herigennem de enkelte museer verden over.

Historisk rekonstruktion, eksperimentel arkæologi og forsøgscentret i Lejre

Nogle afklaringer

90.72 Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, Lejre

Af Hans-Ole Hansen, centerleder ved HAF

1. Historisk rekonstruktion *forklarer* vor fortids materielle kulturforhold og menneskets påvirkning af naturen i fortiden ved hjælp af *tilføjelser* der skal afrunde, eller supplere, det kulturbillede, den videnskabelige udforskning af fortiden løbende kan opstille på grundlag af sit kildemateriale.

Historieskrivning, museumsformidling, tegninger og film om fortiden og historiske værksteder anvender *historisk rekonstruktion.*

Idéelt vælges tilføjelsen ud fra sund fornuft og logiske slutninger, der bygger på naturlove og menneskets almene psykiske og sociale adfærdsmønstre. Historisk rekonstruktion ud fra arkæologisk kildemateriale inddrager herunder data fra forskellige humanistiske og naturvidenskabelige forskningsdiscipliner som eksempelvis etnografi/etnologi og geologi/biologi. Også andre discipliner, -teknologi, demografi og samfundsøkonomi-, giver data til den historiske rekonstruktion.

På dette grundlag kan yderligere tilføjes historiske kilder, litterært stof i form af udvalgte kilder og faktion eller fiktion.

Kulturbilledet tjener undervisning og folkeoplysning og er således mange fagdiscipliners samlede slutpræstation overfor den samtidige menneskehed, dog under fremadskridende revision. Udtrykt på en anden måde: Udmøntningen af fageksperternes etiske forpligtelse i det samfund, de lever i, og af, og overfor dette samfunds fremtid.

I vor samtid indtager de processer, forandringer, endog de tvivl om den historiske rekonstruktions sandsynlighed en overvejende, og overordentlig vigtig plads. Historisk rekonstruktion har forladt det *statiske kulturbillede.*

Iblandt de *metoder,* der anvendes, finder man også *den teknologiske materielle, historiske rekonstruktion,* der, følgelig, bygger på et materialistisk historiesyn.

Iblandt brugere af denne metode finder man folkeskolens undervisning i forskellige fag, – sløjd, håndarbejde, samtidsorientering, og især historie –, på en fremtrædende plads. Men man finder også museumsformidling, turisme, fritids- og friluftsliv, socialpædagogik og højskoler, efterskoler, gymnasier, seminarier og universitetsinstitutter som brugere.

Det *historiske værksted* er blevet et efterhånden mere brugt navn på en type anlæg af fysisk art, der bruges som støttepunkt for især folkeskolens pædagogiske arbejde indenfor den (teknologisk-materielle) historiske rekonstruktion.

Et bidrag skulle nu være givet til *placeringen* af begrebet *historiske værksteder.*

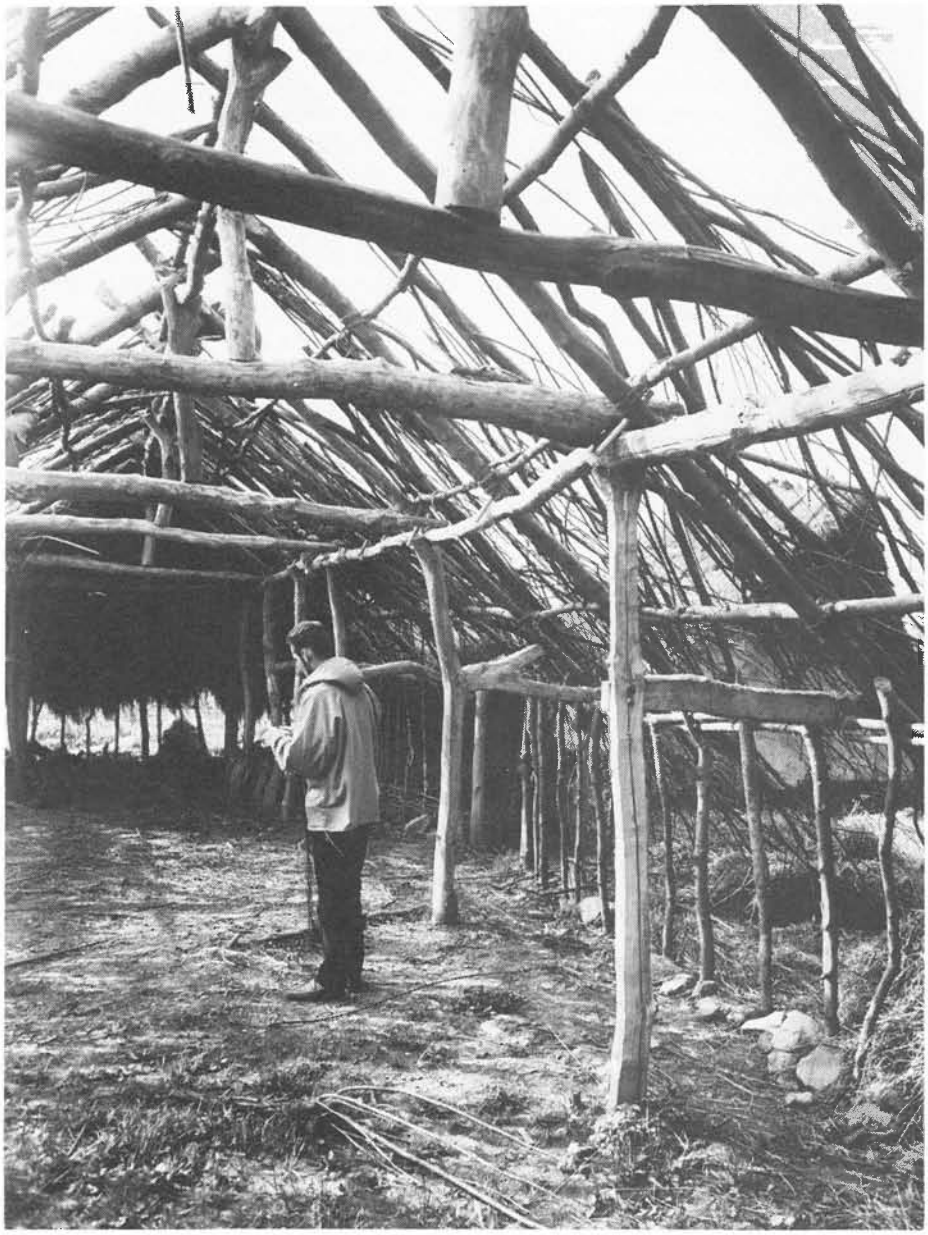

1961: Efter at 2 forsøg med rekonsruktion af ældre jernalders langhuse var gennemført på Hjerl Hedes Museum, tog en gruppe frivillige under ledelse af Hans-Ole Hansen fat på at bygge en rekonstruktion i Allerslev ved Lejre. Grundlag: Skænkede materialer og publicerede grundplaner og udgravningsartikler.

2. Eksperimentel arkæologi har i Danmark en godt 100-årig historie bag sig. Imidlertid er udviklingen af en *metode* relativ ung, med oprindelse i de tidlige 1950eres kombinerede arkæologiske, etnologiske og naturvidenskabelige, efterlignende eksperimenter med yngre stenalders skovrydning i Draved Skov i Sønderjylland. Danmarks forsøgscenter for eksperimentel arkæologi, Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, bidrog i 1960erne i Lejre til metodens udvikling. Især med brandforsøg med ældre jernalders langhuse i rekonstruerede opstillinger og pløjeforsøg med samme tidsperiodes jorddyrkningsredskab, arden.

Et vigtigt led i udviklingen af den teoretiske baggrund for praktiske eksperimenter blev rekonstruktionen af »Trelleborghus« i vikingeanlægget Trelleborg ved Slagelse, som den række af teoretiske forslag til andre udformninger af rekonstruktionen, der afsluttedes med Olaf Olsens kontroludgravning af stolpespor. Og som nu videreføres med bl.a. Holger Schmidts rekonstruktion af et af vikingeanlægget Fyrkats langhuse.

Samtidig med den især i 1960erne gennemførte eksperimental-arkæologiske virksomhed i Lejre, udvikledes grundlæggende bidrag af Århus Universitet på Moesgård ved Århus og af Skibshistorisk Laboratorium/Vikingeskibshallen i Roskilde især med henholdsvis jernalder-langhuset/vikingetidens hustype fra Hedeby og vikingetidens bådtyper og skibstyper. Sidstnævnte i tæt samarbejde med frivillige, private initiativer fra bl.a. spejdergrupper.

I løbet af 1970erne prøvede Lejre et samarbejde med arkæologer og etnologer udefra, f.eks. Søren N. Krogs sadelforsøg, Cajsa Lunds forsøg med lydinstrumenter på vikingetidens kærre, Grith Lerches forsøg med hjulplov og agerdannelse, og Anders Fischers eksperimenter med spredning af flint på grundlag af den senpalæolitiske boplads Trollesgave. Denne nye udvikling er kulmineret i Lejre med internationale arbejdsseminarer over flintteknologi med Errett Callahan og Bo Madsen som drivkræfter bag ugelange, aktive forskermøder, hvorunder den eksperimentelle arkæologiske metode – også divergerende synspunkter, – kom til frugtbar debat.

Skibshistorisk Laboratoriums grundige anvendelse af etnografiske og etnologiske kilder (den middelalderlige, eskimoiske konebåd, en barkkano fra Nordamerika, den grønlandske kajak og grundige sejladsforsøg og etnologiske optegnelser omkring norske bådtyper og sammenlignende studier af skibsfund fra vikingetid, tegnede samtidig et billede af en fremragende, teknologisk baggrund for eksperimentel arkæologi.

Over det sidste 10-år er eksperimentel arkæologi blevet udviklet som et anerkendt forskningsværktøj over hele verden, og en livlig og heftig *metodedebat* er nu igang. Debattens brændpunkt er, hvorvidt udelukkende *replikation,* dvs. i princippet fuldstændig gentagelse af en fortidig proces, må anerkendes som det videnskabelige grundlag for eksperimentel grundlag. Eller om den i Lejre anvendte, *systemiske,* metode også er gældende som et videnskabeligt værktøj for eksperimentel arkæologi. Diskussionen har i nærværende sammenhæng alene akademisk interesse, idet næppe nogen forsker vil benægte, at eksperimentel arkæologi er det vigtigste bidrag til den (teknologiske-materielle) historiske rekonstruktion som almén, kulturhistorisk forklaringsmetode; og anerkende de pædagogiske, sociale og miljømæssige sammenhænge, hvori den eksperimentelle arkæologi bør hjælpe sine data på plads.

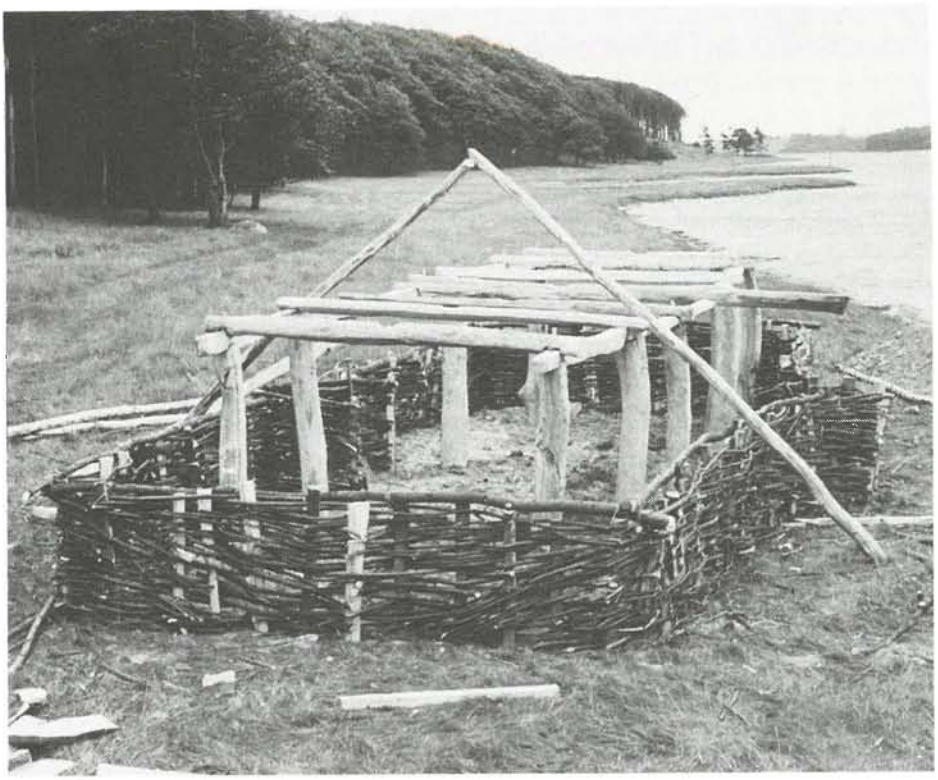

1962: Næste »generation« blev »Bognæshuset«, betalt af Skole-TV og bygget over en af Skørbæk-bopladsens langhus-tomter. Grundlag: Rigelige, økonomiske midler. Pres fra filmholdet. Publiceret kildemateriale. Omhyggelig beregning og vurdering af rekonstruktionsgrundlaget. Godt håndværk på træ-siden. Huset brændtes ned og udgravedes.

Et bidrag skulle herefter yderligere være givet til *placeringen* af den videnskabelige metode, eksperimentel arkæologi, i forhold til begrebet *historiske værksteder.*

3. Forsøgsarbejde med teknologiske og materielle forhold i vor fortid er et vidt samlebegreb der også rummer pædagogiske forsøg på at formidle og forklare fortidens fysiske levevilkår og omformning af natur-ressourcer til opretholdelse af tidligere tiders samfund.

Det derfor meget vide begreb rummer modstridende opfattelser og handlinger, blandt andet kortlagt i artiklen »Historiske værksteder?« i Museumsmagasinets nr. 17 af Mette Iversen/Ulf Näsman.

Man finder imidlertid en fællesnævner for alt forsøgsarbejde med fortidens teknik og materialer i følgende fremgangsmåde-

1. Indenfor det valgte forsøgs afgrænsning tages, såvidt muligt, *alle data* med relation til forsøgets senere stadier under overvejelse. Det er naturligt at dette sker i et samarbejde mellem de personer, der har frembragt disse data, de personer, der bevarer dem, de personer, der har de praktisk – tekniske forudsætninger for at kopiere eller rekonstruere dem og sætte resultaterne i praktisk funktion; og – i tilfælde af at målet er formidling og forklaring for eksempelvis, et publikum eller for folkeskolen, – de personer, der virker som museumsformidlere og pædagoger.

2. På dette grundlag udarbejdes arbejds- og handlingsplaner, 2- eller 3-dimensionale rekonstruktionsforslag og materialer og sted for virksomheden.

3. Forsøgsarbejdet gennemføres. Under dette kan ansvaret løftes over på de tekniske medarbejdere (sammenlign med konserveringsarbejdet på vore museer) og de formidlere eller pædagoger, som deltager. Af økonomiske årsager vil man ofte inddrage frivillig arbejdskraft eller ledig arbejdskraft under forskellige støtteordninger. Vægten (læs: ansvaret) løftes tilbage på forskere og museumsfolk, dersom arbejdet kræver ændringer i den vedtagne plan for forsøgsprojektet.

4. Forsøgsarbejdets resultat som derefter gøres til en fysisk handlingsramme for en videre række arbejdsprocesser, der alene er af formidlingsmæssig og pædagogisk art, eller derudover afgiver visse muligheder for frembringelse af observations-data

som en »tilbagemelding« til videnskab og museum til mulig brug for f.eks. museets forskning og videre politik i sit daglige arbejde.

Andre fremgangsmåder for forsøgsarbejdet turde være så meget ringere, at de ikke bør ofres videre ressourcer, men belyses kritisk med de følger, dette måtte få for *den* slags projekter. Med andre ord: For eksempel afvises rent kommercielle projekter, hvis de ikke respekterer fællesnævneren for solidt – og sundt – forsøgsarbejde. Herefter skulle det *idéelle fundament* for samarbejdet mellem forskere/museer og historiske værksteder være afklaret.

4. Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter i Lejre har som en naturlig konsekvens af sin målsætning søgt at bane vejen for det *idéelle fundament.*

Lejre har imidlertid stødt på mange vanskeligheder undervejs i mere end 25 års virksomhed omkring denne opgave. Centret har været igang så længe, at et vist mønster tegner sig for hvad man kan kalde de *irrationelle faktorers indflydelse* for eksempel blandingen af eksperimentel arkæologisk metode, historiske rekonstruktioner, og forsøgsarbejde i det før omtalte, brede perspektiv.

Lejre forbereder en nærmere analyse af rekonstruktionsarbejdet med ældre jernalders langhuse, som ikke skal foregribes her, men bliver publiceret i anden sammenhæng. Blandt en række interessante forhold (påvirkning fra kontaktpersonel af erfaringer og summation hos langtidsansatte, tekniske medarbejdere, begge forhold uforudsete og begge ledende bort fra de historisk-arkæologiske kildedata) skal her nævnes et par overordnede fænoméner, fordi de har principiel betydning for tilliden til *det idéelle fundament* for historisk rekonstruktion.

Som antydet i artiklen »Historiske værksteder?« mødte man i Lejre de første mange år en mangel på interesse fra forskere og museumsfolk når det gjaldt udveksling af data og vejledning, endog gældende for den del af arbejdet, der var begrænset til eksperimentel arkæologisk metode. Grunden dertil spænder fra Lejres egen forskansning omkring sin sag, over mytedannelser og til selve den kulturhistoriske forsknings og de kulturhistoriske museers udviklingshistorie fra 1950erne og til nu.

Dette faktum bør hverken centret i Lejre eller andre beklage. Det får dog interesse i den aktuelle situation derved, at den danske række af kulturhistoriske forskere, museer og formidlere endnu reagerer ud fra holdninger, der spreder sig langs den historiske udviklingsvej, arbejdet i Lejre har gennemløbet som var det næsten en naturlov. Et lokalt eller regionalt, samarbejde mellem f.eks. museumsfolk og lærere, det idéelle fundament for formidlere gennem historisk rekonstruktion, – vil forskellige steder kunne forvente forskellige grundholdninger. Med andre ord: Avanceret pædagogik ville kunne komme i den situation at skulle samarbejde med udpræget klassiske holdninger til det kulturhistoriske datagrundlag og hvad det kan bære i retning af det, pædagogikken *vil.* Den omvendte situation er forøvrigt almindelig i lande som Vesttyskland, Frankrig og indtil for nylig, Sverige.

Fordi der på forhånd ses at være uligheder fra region til region i skabelsen af et fælles udgangspunkt for historisk rekonstruktion må Lejre, – blandt andre landsdækkende institutioner, – finde sin plads som national formidler og rådgiver på dette felt. For at kunne accepteres i den rolle må hjælpen bygge på en høj tillids-tærskel, eller, lige ud sagt: Tillid til rådgivningens kvalitet gennem kendskab til, og respekt for, det landsdækkende centers virksomhed. Dette er Lejres interne mål nu.

Artiklen »Historiske værksteder?« kommer ikke rigtig ind på en anden hovedfaktor bag historisk rekonstruktion og, – især –, opbygningen af »ordentlige«, historiske værksteder.

Den økonomiske baggrund for realiseringen af historisk rekonstruktion, – den fysiske rammes opstilling, den nødvendige arbejdskrafts aflønning, midler til fremskaffelse af materialer og udstyr, og hele anlæggets vedligeholdelse-, sætter de nu bestående projekter i et interessant perspektiv.

Det har gennemgribende betydning for en bedømmelse af variationen i det, man lige nu finder opstillet, om man kender vilkårene for, hvorledes både etableringsomkostningerne og driftsomkostningerne er bragt tilveje.

Er den overvejende økonomi baseret på:

– Turistindtæger,

– beskæftigelsesprojekter for unge arbejdsløse,

– kommunale eller amtskommunale undervisningsmidler,

– museets, eller amtsmuseumsrådets midler, eller

– en fondsbevilling?

Historiske værksteder har ikke nogen lovgivning bag sig, men hviler på en folkelig bevægelse, der nærmest, med et tidens modeord, kan siges at være en »græsrodsbevægelse«. En lang række historiske rekonstruktioner er realiseret på frivillig, privat basis, og kan sammenlignes med det bidrag, amatørarkæologer yder til museumsarbejdet lokalt. De private, historiske rekonstruktioner har, som de private arkæologiklubber for museet, en specifik og stor værdi for eksperimentel arkæologi, dersom arbejdet fra projekt til projekt, kan bygge på gensidig respekt for kilder, observationer og beskrivelser af de observerede. Men i reglen forbliver de private projekter uden for befolkningens, eller bestemte befolkningsgruppers rækkevidde, når bortses fra populære tryksager, film eller anden forklaring om, hvad der foregår.

Et historisk værksted er en arbejdsplads for et personale, der forbruger penge til lønninger, drift og vedligeholdelse. En konflikt, der truer på pengepungen rummer faktorer, der er irrationelle for selve den idéelle historiske rekonstruktion, – her værkstedet. Og det kan der komme

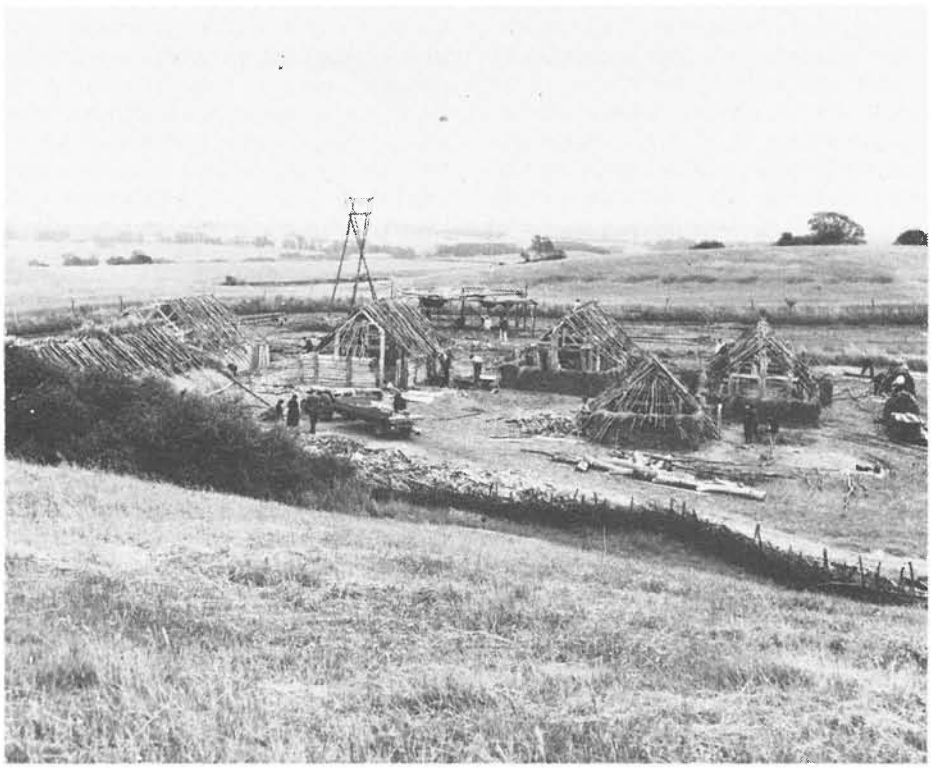

1964: Lejre-centret starter, og bygger 6 rekonstruktioner, hvoraf de fire er repræsentanter for 2 forskellige opfattelser af arkæologiske husgrundplaner fra henholdsvis Nr. Fjandlandsbyen og Grøntoft-landsbyen. Grundlag: Publiceret materiale og sporadisk debat med arkæologer. Rimelige, økonomiske midler. Kort frist til arbejdet. Frivillige.

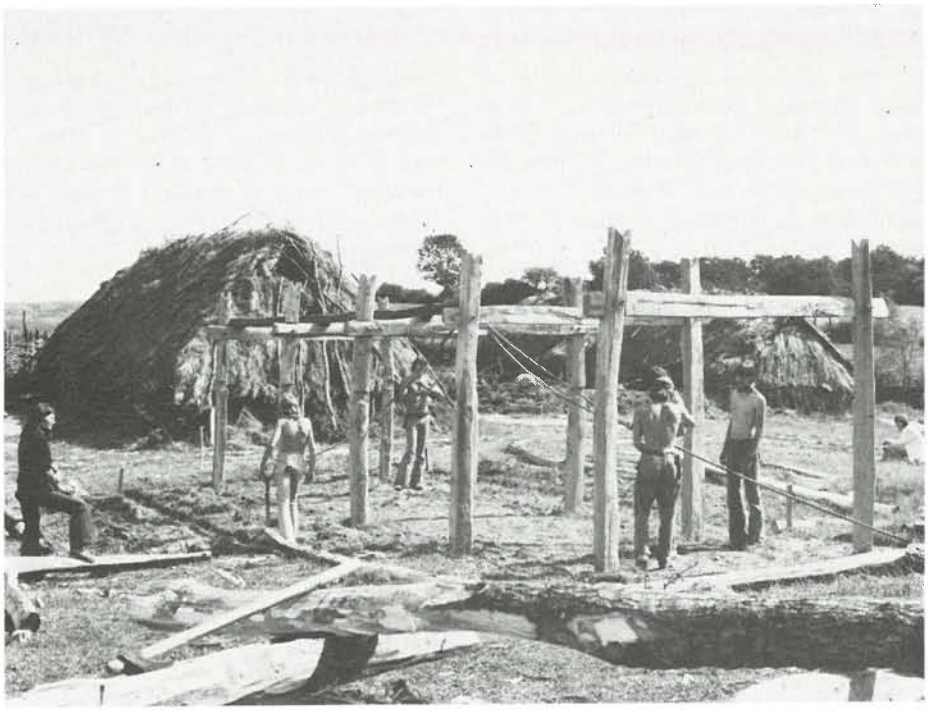

1970erne: Fjerde »generation« under udvikling som led i erstatning af hvad medarbejderne kaldte »makværket fra HOHs start«. Grundlag: Sparsomme, økonomiske midler. Pres fra skoleaktiviteterne. Erfarne, lønnede medarbejdere. Betydelig tilgang af idéløsninger fra besøgende. Stadig ingen virkelig kontakt med de gravende arkæologer. Efterligninger spredes i Danmark. På Moesgård indledes ny, selvstændig virksomhed med rekonstruktion af et hus fra Tofting i marsken.

lige som megen harme og fortvivlelse ud af, som nedskæringer i forskningsinstitutternes eller museernes tilskud vil afstedkomme for deres vedkommende.

Der er tale om store, økonomiske beløb i denne sag:

En helårsansat leder af et historisk værksted koster 120-130.000 kr. årligt. Et rekonstrueret jernalderlanghus koster i arbejdslønninger og materialer 250-300.000 kroner. En virkelig god kopi/rekonstruktion af et vikingeskib skal nok koste henved 1.2 mio. kroner.

Et ton specialjern til smedning af kopier af økseblade, plovskær, seglblade og nagler koster 10-20.000 kr.

En rekonstruktion af et jernalderhus afskrives på 10 år, hvis det er i daglig undervisningsbrug, på 3 år, hvis det ikke passes næsten dagligt.

Sammenholdes rekonstruktionsarbejdet med langhuse fra ældre jernalder i Lejre, vil man tydeligt kunne se de økonomiske faktorers overvældende betydning for kvaliteten i arbejdet. Fra det første i 1961, bygget på ren frivillig basis og med skænkede byggematerialer (nedtaget og flyttet til forsøgscentret i 1964), og til den nu påbegyndte rekonstruktion af »Stormandsgården« fra Hodde-landsbyen, der, – over en 3-årig periode, vil koste ca. 500.000 kroner i omregnede arbejdstimer og materialer.

Over de ca. 20 år var der i perioder så rigelige midler, at »TV-huset«, rekonstrueret på Bognæs i Roskilde Fjord 1962, kunne nedbrændes som et forsøg, skønt fortrinligt bygget af udsøgt tømmer. I perioder så små midler, at der dårligt nok var råd til at stikke et bundt strå i taget som reaktion på naturkræfternes eller publikums slitage!

Eksperimentel arkæologi, med andre ord den grundforskning, der skaber viden til historiske rekonstruktioner, og dermed historiske værksteder, er heller ikke af økonomisk lavprisklasse.

Et forsøg 1982 med pilespidser af Bromme-type og påfølgende analyse af slidspor m.m. vil koste ca. 30.000 kr.

Men, – hvad koster en arkæologisk udgravning?

Man må derfor, – udover den historisk-arkæologiske, og naturvidenskabeligt-faglige rådgivning –, yde en økonomisk rådgivning til projekttypen historiske værksteder. Hvad nytter det med en stor startbevilling, – som den »Historiske Arbejdsplads« ved Klise Nor på Sydlangeland fik for nogle år siden, endda i EF-regi –, hvis projektet nogle år senere kollapser økonomisk?

Hvad nytter det, om en attraktion der bygger på idéen om fysisk, 3-dimensional opstilling af en historisk rekonstruktion, er en stor turistsucces, tjener mange entrékroner hjem, – og må bruge dem alle på at opretholde projektet uden at turde revidere det ifølge tilkommende, ny arkæologisk viden?

Lejre fremlagde efteråret 1981 for en forsamling på et halvt tusinde nordiske turistfolk i Helsingfors en række kriterier, der må overvejes, før en »attraktion« skabes, – otte ialt. Baggrunden for indlægget var et tidligere indlæg af Olaf Olsen i anledning af danske turistorganisationers ønske om at få emnet »Museerne og Turismen« drøftet. Der er så væsentlige, økonomiske interesser i etablering af nye turistattraktioner, at der i visse tilfælde ingen udpræget nød for penge turde spores.

Og der er så vægtige, pædagogiske og anskueliggørende interesser bag historiske værksteder, at betydelige økonomiske midler også her kan skaffes. Over et par år, og omregnet i kroner, rejstes af undervisningsministeriets tipsmidler godt 300.000 kroner til Lejres historiske værksted for »Husmand og Fisker 1850-1900«. Men hertil kom 650.000 kroner til det ungdomsarbejdsløsheds-projekt, der byggede det ene af de to bindingsværkshuse!

Lejre søger nu at kanalisere en vis portion af disse penge ind i dels eksperimentel arkæologi, dels i det forberedende samarbejde mellem forskere, museumsfolk, teknikere og pædagoger. Mon ikke denne praksis bør gøres til en regel, når, – hvis –, betydelige pengesummer investeres i anlæg af f.eks. historiske værksteder? Og mon ikke den senere drift og vedligeholdelse i samme, indledende fase, bør betænkes med en perspektivplan for økonomien et stykke ud i fremtiden.?

5. Flersidig eller ensidig brug af rekonstruerede anlæg skal gives et par kommentarer med på vejen her til slut.

Et jernalderlanghus fra Gørding Hede er rekonstrueret på Hjerl Hedes Museum. Et 3-dimensionalt og djærvt indlæg i fuld størrelse i 1950erne foreslået af udgraveren, Harald Andersen.

I sommeren 1964 byggede man i Lejre i 2 tilfælde *to forskellige rekonstruktionsforslag* over samme hustomt. Der hæges så meget om denne tanke, at man overvejer at »bygningsbevare« det sidste eksemplar af denne generation af rekonstruktioner.

Men monumentet for alle rekonstruktioner af fortidens huse er stadigvæk Trelleborghuset, som for nylig er blevet restaureret – fortsat i sin oprindelige skikkelse fra 1940erne på en række punkter forkert ud fra vor nuværende viden. Men – i sig selv – et nationalt monument.

Den tømrer, der huggede byggematerialerne til, gjorde det så godt, at det opfattes som repræsentativt for vikingetidens trækbygningskunst, – hans lige kan praktisk talt ikke opdrives i Norden mere.

De rekonstruerede huse er således ikke alene vidnesbyrd om usikkerhed og fejl hos de ansvarlige for projekterne, men om skiftende tiders forskningsviden, holdning til hvad man ville udtrykke med sin rekonstruktion, og ændringer i forudsætningen for det gode arbejde, – håndværkerens kunnen.

Man må opfatte de bedste af disse eksempler som bevaringsværdige monumenter over forskningens og formidlingens udvikling det sidste halve århundrede. Og som værdifulde udgangspunkter for opøvelse af kritisk holdning til de aktuelle, tilkommende forslag. De fortæller i folkelig henseende en spændende historie om en ellers yderst vanskelig tilgængelig de-

bat i arkæologiske og historiske fagpublikationer.

Perspektivet bliver endnu mere interessant, dersom man ser på, hvad anlæggene *bruges til.*

Trelleborghuset påvirkes af naturkræfternes nedbrydende faktorer, – som alle andre bygværker. Derudover passeres det af et par snese tusinde turister om året, der vandrer ind i halbygningen og ud igen. Hertil kommer forskellige reparations- og vedligeholdelsesarbejder, der tjener til at holde bygværket stående. Det ville være utænkeligt at rive huset ned og udtrykke nye forskningsresultater i et nyt forslag. Det er næppe heller tænkeligt at gennemføre længerevarende levendegørelse eller aktivitets-undervisning i dette hus. Skam få den, der tænker ilde derom!

Et langhus fra ældre jernalder bygget i Næsby ved Odense er resultatet af unge, arbejdsløses gradvise erfaring med økser og tækkenål. Visse konstruktionsløsninger påvirkes af beredvilligt samarbejde fra Fyns Stiftsmuseums side. Bygningen slides i forbindelse med undervisningsaktiviteter og repareres ved fortsatte byggearbejder i løbende vedligeholdelse. En del tilføjelser til, især husets interiør og arbejdsprocesser, der kommer efterhånden som de oplæres i projektgruppen eller læres andre steder, måske i Lejre.

Huset er i sig selv og som ramme om en virksomhed et udtryk for en levende og dynamisk brug af en historisk rekonstruktion. Brugen i sig selv »presser« huset, så det må forbedres, vedligeholdes og ændres hele tiden.

En rekonstruktion af et langhus fra ældre jernalder i Lejre er resultatet af henved 20 års erfaringer og »generationsskifter« mellem forskellige løsningsforslag hvad angår detailler i konstruktion og indretning. Få år efter at omfattende, nye forskningsresultater foreligger fra den arkæologiske videnskab, rekonstrueres nu en ny generation på tomten af den gamle, nedrevne.

I huset gennemføres specifikke studier og observationer, der uheldigvis hidtil, kun har været til at øse af ved personlig kontakt med det personale, som i 5-10 år har arbejdet med huset, – året rundt. En række »idéindfald« fra besøgende turister og kyndige praktikere, og fra forskere, som har været i berøring med rekonstruktionen prøves efter i en uafbrudt strøm. Dagligt, det halve år igennem i sommersæsonen, slides huset kraftigt af et par tusinde børn, der er i aktivitet i 2-3 timer, – og –, endnu mere af passagen af 50-80.000 turister. Nu og da søges bygningen studeret i årets vanskelige marginalperioder gennem ugelange studieophold af medarbejdergrupper eller andre, der »tør«.

Gennemgangen viser, hvorledes brugsintensiteten varierer og derfor må påvirke udviklingen af mangesidige, forskelligartede løsninger og slitageobservationer.

Kan man tænke sig et mere frugtbart, mere indlysende supplement til vore museers formidlingsarbejde? Til vor kulturhistoriske forsknings dannelse af hypoteser og skærpelse af iagttagelsen under udgravningsarbejdet? Et bedre supplement til det etiske begreb bag al beskæftigelse med gårdsdagen, med fortiden: Brød af stene for mennesker af idag og i morgen?

Ja, det kan man. Hvis ikke samarbejdet lærere og forskere imellem, kommer til at gælde, så bør man lade være med at bruge historiske værksteder og i stedet for lade museumstingene og mindesmærkerne i vort landskab stå alene. Men hvem med et realistisk indtryk af manglen på snart sagt enhver viden om kultur- og natursammenhænge tør mon det? ■

1980erne: Femte »generation« under forberedelse. Grundlag: Ny bølge af arkæologisk viden gennem omfattende udgravninger af jernalder-hustomter. Samarbejde med udgraverne og stabilitet i arbejdsvilkårene. Talrige jernalder-huskonstruktioner i Danmark og Nordeuropa bygges. International udveksling af erfaringer. Endelig kan Lejre samle sig om publikationer af den type, der udkom i begyndelsen af 1960erne.

Det meget omtalte, men aldrig publicerede, grundige brandforsøg gennemføres og utallige observatoner gøres!

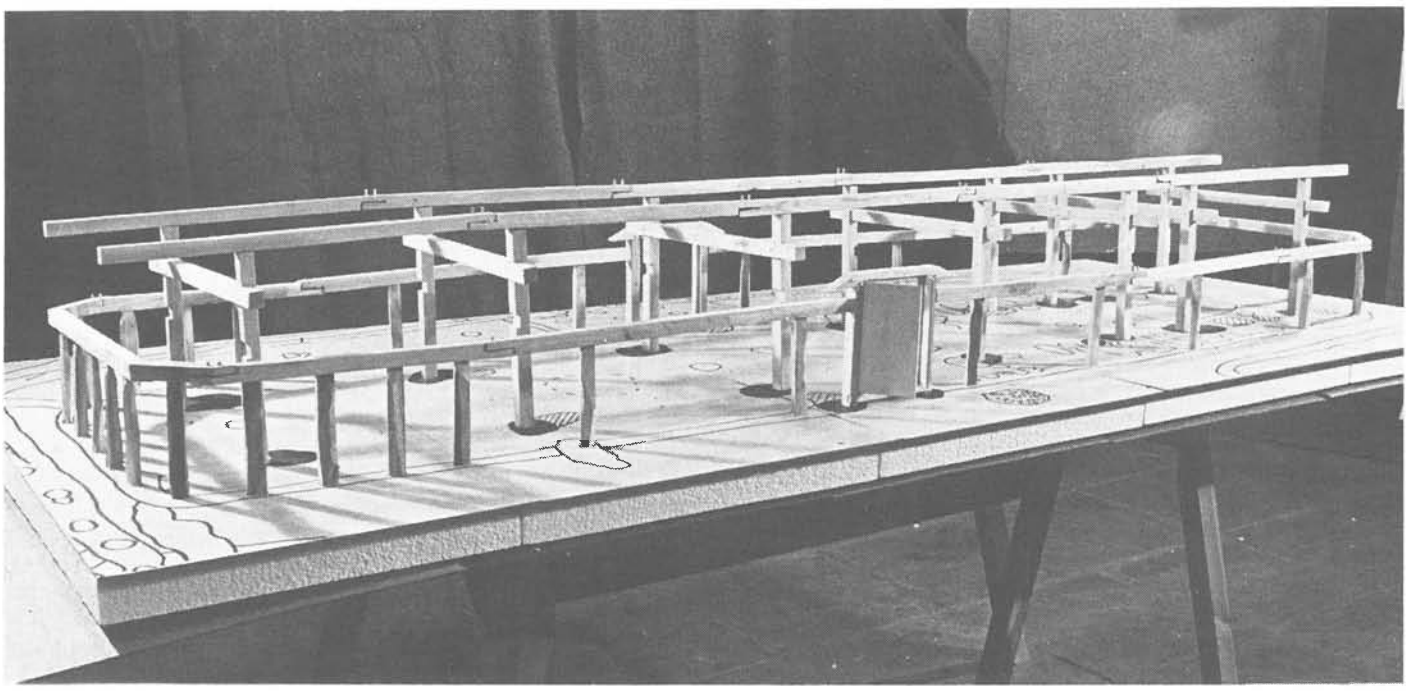

57.06 Botaniske haver

Botaniske haver og andre plantesamlinger

Af Johan Lange, Havebrugshistorisk Selskab

Ligesom formålet med at gå på museum kan være vidt forskelligt fra besøgende til besøgende og for den enkelte, vil hensigten med at opsøge en botanisk have også være yderst variabel. Selvom vi straks ser bort fra de, der kommer i botaniske haver blot for at rekreere sig og nyde luften og fuglesangen, vil der nok være stor forskel på besøgsformålet hos henholdsvis floristen (der ellers mest jagter planter i naturen), dendrologen (der især studerer indførte vedplanter (træer og buske)), forstmanden (der søger nye skovtrætyper, bedre end de gamle), naturhistorielæreren (der søger opgaver i botanik for skoleelever), hos den botanikstuderende og endelig havedyrkeren, hvadenten han er alment interesseret i haveplanter eller har specialiseret sig i at samle og dyrke stenhøjsplanter, vandplanter, surbundsplanter, løgvækster, krydderurter, tropiske nytteplanter eller andre drivhusplanter eller noget helt andet.

Vi har talrige typer af botaniske haver. Kun meget få af dem prøver at tilgodese så mange krav som muligt; ingen kan klare dem alle. Nogle har først og fremmest videnskabeligt formål, andre et praktisk, atter andre er pædagogisk anlagt. Vi kan i mange tilfælde bedre tale om samlinger, special-samlinger, samlinger bestående af tilfældigt skrab-sammen, og indholdsrige haver, hvor man ikke finder en eneste etiket.

Og hermed er vi nået til det punkt hvor en kort definition på en botanisk have vil være på sin plads. I en botanisk have er planterne etiketteret; uden navneskilte kan man dårligt tale om en botanisk have. Og haven vil normalt være oprettet for at tjene et undervisningsformål, ofte også et videnskabeligt, evt. med skelen til det praktiske: lægeplanter i 1600-tallet; Arboretet.

Nogle af vore have- og landbrugsskoler har (små) botaniske haver. Og ved mange af vore gymnasier og andre skoler har der været skolebotaniske haver; de fleste er gået til grunde, men det københavnske skolevæsen har en stor og velfungerende *skolebotanisk have*, der iøvrigt ligger i Gladsakse kommune. Men herudover har vi kun få egentlige botaniske haver i Danmark (og dem skal vil senere vende tilbage til) Derimod har vi talrige plantesamlinger.

Mest populære af sådanne overskuelige samlinger er læge- og krydderurthaverne ved flere af vore stærkt besøgte historiske steder som Gåsetårnet i Vordingborg, Æbelholt Kloster, Egeskov, Øm Kloster, Spøttrup og Vitskøl. De fleste steder er etiketteringen god. Haverne er alle oprettet i dette århundrede, flere af dem efter fremkomsten af apoteker Jens Linds udmærkede lille bog Om Lægeplanter i danske Klosterhaver og Klosterbøger (1918) Da planterne i disse haver for visse arters vedkommende let spreder sig ud over borg- og klostertomterne, er hermed mulighederne for at anstille seriøse undersøgelser over den originale reliktplanteflora fra klostertiden ødelagt. Det er altså ingen god ide at anlægge en have direkte på eller meget nær en tomt.

Vi har imidlertid andre plantesamlinger på historiske steder, samlinger som ikke har voldt besvær for den historisk interesserede botaniker. Det er vore gamle herregårdshaver der her tænkes på. Mange stammer fra den tid da det, med den landskabelige havestils indførelse i Danmark blev almindeligt at plante eksotiske træer og buske. De var både mere romantiske og fantasibefordrende end stift klippede lindetræer og buksbom. Ikke ubetydelige rester af sådanne dendrologiske samlinger findes endnu på Knuthenborg, Krenkerup, Ålholm, Fuglsang, Ledreborg, Gisselfeld, Bregentved, Brahetrolleborg, Ravnholt. Ret ubetydelige rester findes på Augustenborg, Boller, Bygholm og talrige andre steder, især på øerne. På Knuthenborg er vedplanterne i Svanesøområdet nummereret, tilmed meget klart, og en vejledning anfører navnene og botaniske og historiske data om hver enkelt art. Til gengæld er parken og plantesamlingerne på Knuthenborg kun godt 100 år gamle.

Nogle af de anførte samlinger kan (som overfor antydet) ligesom den landskabelige stil i Danmark føres tilbage til ca. 1775-80, men næppe ret mange af planterne, om overhovedet nogen. Trods alt har træers evne til at leve længe, vokse sig høje og klare ukrudtet inspireret også senere generationer til at anlægge samlinger.

Vi har mange yngre og unge vedplantesamlinger. En af de righoldigste er den i 1920erne anlagte og flere gange udvidede *Forsthave ved Marselisborg* s.f. Århus. Når den har fået navnet Forsthaven, skyldes det nok ikke at den skal tjene forststuderende som studiehave eller benyttes særligt af forstmænd; der dyrkes et meget, meget stort antal buske og ikke så få stauder, som har meget lidt interesse for forstmænd. Den er snarere blevet opkaldt efter *Forstbotanisk Have i Charlottenlund*, som blev anlagt før havebrugsstudiet indførtes ved Landbohøjskolen; dengang havde af landbohøjskolestuderende kun forststuderende brug for at studere et større antal vedplanter, specielt træer, derfor blev ordet »forst« brugt som del af navnet. Denne smukke lille veletiketterede og offentlig tilgængelige have er en egentlig botanisk have (om end med snævert sigte), derfor gemmer vi den lidt. Men *Forsthaven ved Marselisborg* er trods sin næsten gennemførte etikettering ikke nogen egentlig botanisk have ifølge den ovenfor givne definition. Efter botanikstudiets indførelse ved Universitetet i Århus er *Forsthaven* naturligvis jævnligt blevet benyttet som studiehave af studerende og deres lærere og vel også af mange andre. Men formålet har fra begyndelsen ikke været et pædagogisk.

Af andre yngre vedplantesamlinger bør nævnes *Langesø på Fyn*, to forskellige steder i skoven; et andet Langesø, nemlig ved Gurre i Nordsjælland er vist nu helt udparcelleret i sommerhusgrunde,: videre *Stensbygård i Sydsjælland*, dels i selve den smukke park dels i en yngre plantning i umiddelbar nærhed af parken. En yngre vedplantesamling med det ejendommelige navn *Filet'en* findes lige over for skovridergården i *Farum Lillevang*. Træerne er etiketteret, og da en del af vor højere skovbrugsundervisning, bl.a. i forstbotanik er henlagt til skovdistriktet her, er det lige ved at samlingen kan henregnes til kategorien botanisk have. Det samme må siges om *Skovhaven i Rold Skov*, der lige som Farum-haven er anlagt af den stedlige skovrider. Også *Hedeselskabets træsamling ved Asmild* sydøst for Viborg må nævnes. Men her mangler etiketterne helt og holdent; og der gøres næppe noget for at holde plantebestanden oppe på et standard-niveau som i høj grad i Rold Skov.

Til de ekstensivt dyrkede, men righoldige vedplantesamlinger hører *Ørkenarboretet ved Arnborg* s.f. Herning, anlagt i et tidligere brunkulsleje, hvor jordbundsforholdene i hvert fald lokalt og pletvis har været helt ekstremt vanskelige for plantedyrkning. Agrikulturkemisk er den sure

Københavns Universitets Botaniske Haves vartegn, palmehuset, den monumentale trappe med balustraden og lidt af de tilstødende huse.

jordbund blevet analyseret og resultaterne sammenlignet med planternes trivsel eller mangel på samme, så arboretet har et videnskabeligt sigte, men næppe et undervisningsmæssigt i normal forstand, som navnet arboret måske ellers kunne lade formode. Denne betegnelse vender vi tilbage til under de egentlige botaniske have nedenfor.

Af betydelig ældre dato end de forannævnte plantesamlinger er den under Gisselfeld hørende *Hesede Planteskole*, der forlængst er nedlagt som planteskole og nu ligger hen som et indhegnet skovområde, hvor de til dels meget store og imponerende eksotiske træer og ikke helt få buske er smukt etiketteret, ligesom en nu forældet liste over planterne kan erhverves i restaurant Villa Gallina ikke så langt fra *Paradishaven*, som området nu kaldes.

Intensivt dyrkede samlinger, eller skal vi sige haveområder med velpassede plæner og til dels blomsterbede har vi ikke helt få steder. Righoldigst af alle videnskabeligt noget for sig er *Institut for Landskabsplanters samling på Hornum Havebrugs-Forsøgsstation, Års*. Derefter kommer nok *Geografisk Have i Kolding;* den ligger hvor i sin tid Aksel Olsens Planteskole lå (en lille del af denne eksisterer endnu) og er bygget op over det der udgjorde kærnen i Aksel Olsens geografisk ordnede demonstrationshave »Syvdalen« fra 1930erne. Stedet er i 1960erne og 70erne af Kolding kommune gjort til et rigtigt turiststed med lille dyrepark, store legepladser, af og til musikunderholdning eller kæledyrsudstillinger. Men arealet er stort nok til at rumme det hele. Planterne er smukt etiketteret, og en form for guide kan også fås. Fornylig er plantebestanden i Syvdalen blevet botanisk revideret.

Fra årtierne lige omkring århundredskiftet stammer *Børgesens Have i Hellebæk;* den blev særlig kendt under anden generations, Dr. F. Børgesens æra og føres nu videre i let beskåret tilstand af tredie og fjerde generation. Det er en helt privat prydhave af meget høj standard, for så vidt den næsten kun rummer virkelige sjældenheder; den har f.eks. stadig et meget righoldigt sortiment af Rhododendron-arter. Næsten ingen etikettering, men indehaverne har rede på hvad der forefindes, og haven er jævnligt blevet beskrevet.

Blandt de velholdte, plæneprydede haver må kort nævnes *Chr. Rømerhaven* + *Mindeparken ved Marselisborg* ved Århus og *Tove Sylvest Jensens Have i Å* ved Eberup i Vestfyn, særlig den sidste er meget righoldig, privat, men vises meget gerne frem.

Det *kongelige danske Haveselskabs Have* i hjørnet af Frederiksberg Have er en lille, men dog artsrig have der også rummer et lille drivhus. Delvis etiketterede planter. Haven en nu helt offentlig tilgængelig i modsætning til tidligere.

Universitetsparken på den tidligere »Fælled« mellem Nørre Allé og Jagtvej i København sorterer under Botanisk Have og rummer en hel del sjældne træer til dels i lovlig tæt formation. Etiketterne er nu væk, så området bærer ikke præg af at være en botanisk have og fungerer kun som park. Men med denne have er vi nu nået til de egentlige botaniske haver.

Først må naturligvis nævnes *Københavns Universitets Botaniske Have* i København på dele af det tidligere voldterræn. Haven er kun godt 100 år gammel, men har flere nu forlængst nedlagte forgængere; et lille, stærkt mishandlet rudiment af den sidste forgænger finder man inden for Charlottenborgs bygningsområde. *Botanisk Have* søger at være så alsidig som muligt, men arealets størrelse sætter en ret snæver grænse for antallet af højtvoksende træer, fordi åbne arealer til dyrkning af lyselskende urter må bibeholdes. Også store drivhuse findes i haven. Og netop i år ventes en meget omfattende ombygning af de ældste huse afsluttet – med bibeholdelse af stilen i det over 100 år gamle, smukke palmehus. Netop i husene findes planteindivider der har gjort havens flytning fra Charlottenborg-området med; det gælder bl.a. et par koglepalmer (cykadeer). Til haven er knyttet et anneks på *Højbakkegård nær Tåstrup*. Her foregår de fleste af havens videnskabelige forsøg – med især planter fra vor vilde flora, ligesom artsantallet af vilde planter i den gamle have er meget stort, større end i nogen anden dansk have.

Botanisk Have i umiddelbar nærhed af *Den gamle By* er kommunal, men rummer et af Universitetet i Århus, altså statsligt administreret, ungt og meget righoldigt drivhus med en meget smuk samling af eksoter. Også den udendørs samling er meget stor og righoldig og veletiketteret. Arealet er lidt større end den københavnske, beliggende i en meget smuk erosionskløft, hvor der er ofret megen plads til græsplæner. Haveplanter er dominerende. Før haven blev kommunal, ejedes den af Det jyske Haveselskab, men blev udvidet væsentligt efter overtagelsen og igen senere. Det undervisningsmæssige præg er blevet tydeligt.

Landbohøjskolens Have på Frederiksberg er delt i en offentlig tilgængelig udpræget prydhave ved Bülowsvej og en lukket køkkenurt- og studiehave ved Roligheds vej, hvor også de righoldige moderne drivhuse ligger; en rest af de gamle ses endnu i Bülowsvej-havens vesthjørne mod Thorvaldsensvej. Ingen af drivhusene er offentlig tilgængelige. Haven benyttes særdeles meget af de studerende, idet fire af studieretningerne ved Landbohøjskolen har eksamen i botanik. Et anneks til haven findes på Højbakkegård nær Tåstrup, bl.a. omfattende Pometet, dvs. frugthaven; her foregår en del videnskabelige forsøg, også i moderne drivhuse.

Til Landbohøjskolen er administrativt og undervisningsmæssigt knyttet det i 1930erne anlagte ca. 15 hektar store *Arboret* lige syd for Hørsholm og den væsentlig mindre, 100 år ældre, overfor omtalte *Forsthave,* lige øst for Charlottenlund station. Et arboret en er træsamling, en botanisk have bestående af vedplanter, ligesom et pinet er en samling af nåletræer (nær Herlufsholm findes en rest af noget der vist stadig kaldes *Pinetum*). Arboretet er veletiketteret og meget artsrigt, og man kan komme igennem det ret tættilplantede ukrudtsfrodige område ad en enkelt kørevej og talrige tætklippede græsstier. Ellers er dyrkningen de fleste steder ekstensiv, til dels skovlignende, men ingen af planterne inden for området er mere end 45-50 år., *Arboretets* store interesse og fortjeneste er skovtræforædling; af hensyn til de mange forsøg er området derfor ikke offentligt tilgængeligt. Mange udlændinge besøger det årligt og foretager studier i kortere eller længere perioder. Men også for ikke-fagfolk er der mulighed for at bese herlighederne derude, idet der årligt afholdes åbne dage med rundvisninger.

Kort over den botaniske Have i Kjöbenhavn 1847.

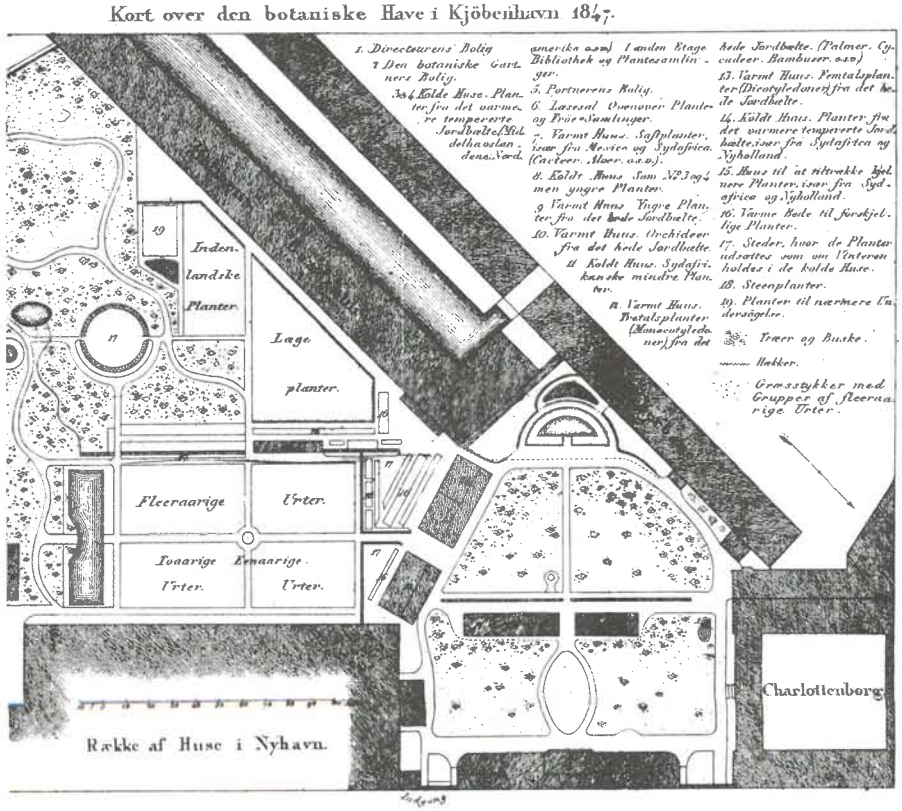

90. 72 Historisk arkæologi

Arbejdsvogne af træ i Danmark

Af Per Ole Schovsbo, Risskov

Arbejdsvognens rolle i Sydskandinavien, navnlig Danmark og det nordvestlige Kontinent, kan sidestilles med *småskibenes* i det nordlige Skandinavien, ved Atlantiske øer og Baltiske kyster. Skibsfarten kendes tilbage til tidlig middelalder fra den norrøne litteratur, og endnu længere tilbage fra arkæologiske fund, hvorimod kørsel med vogne i landbrug og til transport, næsten udelukkende dokumenteres i form af fund fra moser af vogndelene selv. Materialet suppleres ved fund af veje og broer samt etnologiske museers samlinger af gamle vogne og indsamlet traditionsstof om landbrug og håndværk.

Mens skibsfundenes antal er begrænset og ikke umiddelbart viser de lokale skibstyper, fordi skibet kan være fremstillet i én del, og forlist eller gravsat i en anden del af Skandinavien, er de mosefundne vogndeles antal betydeligt, og findes næppe langt fra det sted, hvor de i sin tid blev fremstillet og anvendt. De er derfor med enkelte undtagelser lokale former. Fjerntransport med vognen har været en sjældenhed i Danmark, førend der udvikledes egentlige handelsskibe i løbet af vikingetid, og den kommer vel først igang i større omfang efter at Hansestæderne organiserede det omfattende handels- og transportsystem, der kendes fra middelalderen.

Ved hjælp af navnlig mosefundene, kan arbejds- og landbrugsvognenes former følges i Danmark, Nordtyske lavland, Holland og Britiske Øer tilbage til yngre stenalder og frem til tidlig middelalder, hvor fundene ejendommeligt nok hører op. Langt det største materiale stammer fra danske tørvemoser. Mellem 300 og 400 fund kendes fra henved 150 fundsteder i landet og heroverfor står under 20 fund fra ca. 10 lokaliteter i Sverige og Norge tilsammen, og under 100 genstande fra henved 30 fund i Nordvesttyskland og et tilsvarende, måske lidt mindre, materiale fra Nederlandene og Britiske Øer. Det er værd at bemærke, at de svensk-norske fund alle stammer fra vikingetid eller senere, mens Britiske Øer har fund fra førromersk jernalder og fremefter, påvirket af det karetmageri, der også i denne periode præger de kontinentale og danske fyrstegrave. Disse vognes bedst bevarede repræsentant er den ene af de to fire-hjulede vogne fra Dejbjerg ved Ringkøbing, og man har sidst oplevet, ved udgravningen af en hustomt ved Fredbjerg i Vesthimmerland, at vogntypen har ladet høre fra sig, omend yderst beskedent. Disse vogne er pragtudgaver af samtidens rejsevogne, rimeligvis med arkaiske træk på samme måde som kongelige kareter. For Dejbjerg-typens vedkommende, ses de bedste europæiske parallelfund at kunne dateres til sen bronzealder eller tidlig jernalder, altså mere end et halvt århundrede tidligere end det danske materiale.

Den vognbygningskunst som Dejbjergvognene er fremragende resultater af, prægede ikke blot det keltiske Europa, men også Kontinentet under det romerske herredømme, og vel navnlig de romerske provinser, mod øst i Bulgarien, mod nord i de senere slaviske og saksiske områder og med vest hos frankerne og briterne, som sene fyrstegrave hér vidner om. I det Frie Germanien byggedes vogne af tilsvarende konstruktion, endnu længe efter det Romerske riges sammenbrud, og rundt omkring opstod særlige vognbygningstraditioner som er bedst kendt i Danmark, fjernere i Mecklenborg, Niedersachsen, Nederlandene og Britiske Øer. Den danske tradition fortsatte ubrudt til vore dage, navnlig påvirket af de kraftige transportvogne, der udvikledes i kølvandet af de tilsvarende mægtige skibstyper, som var Hansestædernes bedste kort på hånden. Det nordlige handelsskib blev udkonkurreret af hanseatens storskibe, mens de nordiske småskibe fortsatte uændret, på samme måde som den egentlige landbrugsvogn. Af netop denne grund har man forsket i småskibenes kulturhistorie og etnologi for at kunne erhverve viden om de ældre storskibe, og det er derfor nærliggende at underkaste landbrugets vogne fra nyere tid en nøjere undersøgelse, for at indhente viden om ældre vogntyper. Til forskel fra skibene, har vognene haft et fast tilhørsforhold til et bestemt erhverv siden yngre stenalder, hvorfor en stabil tradition og overlevering af ældre konstruktive dele og benævnelser, er sandsynlig.

Det nødvendige *kildemateriale* befinder sig allerede i danske museers magasiner og arkiver, og forfatteren har i en årrække gennemført en registrering af udvalgte samlinger af mosefundne vogndele, såvel på Nationalmuseet i København, som en del museer i provinsen, der sammen med det kendte materiale fra Nordvesteuropa og Britiske Øer, fremlægges i monografien *Oldtidens vogne i Norden* i skriftrækken *Nordiske Fortidsminder.* Arbejdet har kun kunnet bringes til denne foreløbige afslutning takket være bevillinger af *Statens Humanistiske Forskningsråd* og *Jyllands Kreditforenings Fond.* Hertil kommer ikke mindst en meget stor indsats fra vedanatom *Jette Dahl Møller,* Københavns Universitet og museumsinspektør *Svend Nielsen,* Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup.

Vognmaterialet, der fremlægges her, er i bred målestok vedanatomisk bestemt og analyseret, typologisk og kronologisk behandlet takket være en række nye C-14 dateringer, der har medført, at de rammer som Torben Witt med sin afhandling i KUML 1969 (Egerhjul og vogne p 111 ff) har sat om forskningen, er blevet styrket og præciseret. Materialet er også fotografisk registreret, museernes arkivmateriale for største delens vedkommende erhvervet i fotokopi, og en del også opmålt i fuld størrelse.

Det har dog navnlig været grænserne for antallet og omfanget af museumsberejsningerne, grænserne for omfanget af

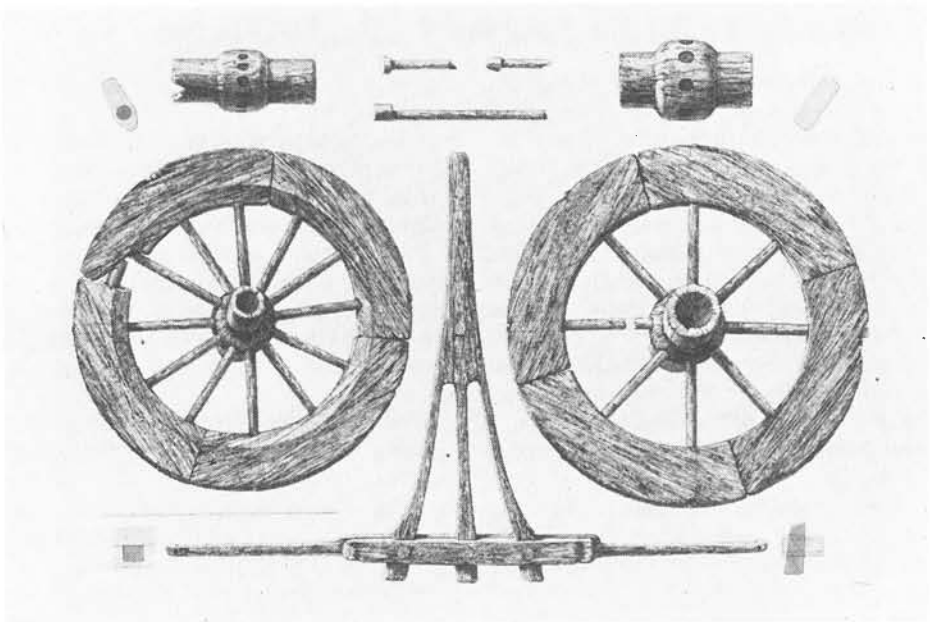

En kemityperet tekstillustration til den planlagte monografi om ældre jernalders vogne som Henry Petersen efter undersøgelsen i Tranbær mose syd for Vejle 1882 havde udarbejdet. De viste vogndele er ved hjælp af C-14 datering henført til ældre romersk jernalder. Magnus Petersen 1883 (Nationalmuseets Topografiske Arkiv).

tegninger, fotografiske optagelser og navnlig ubetalt konsulenttjeneste overfor museerne, der har været mest fremherskende. Det ville være rimeligt om de besøgte museer og samlinger kunne erhverve kopi af registreringsmaterialet og de foretagne analyser til brug for egne registreringer og navnlig formidlingen af materialet.

Anderledes forholder det sig med de ældre *stive landbrugsvogne* i museerne og samlingerne. De er oftest slet ikke opmålt, analyseret og fotograferet. Materialet er slet ikke inddraget i landsdækkende analyser, der kan vise vogntypernes lokale særpræg og dermed den lokale karetmagertraditions egenart, på tilsvarende måde som analyserne fra øvrige nordiske lande, Kontinentet, navnlig Polen, Holland og Britiske Øer. Resultatet heraf er rimeligvis at museerne slet ikke er klar over, hvilke vogntyper, der bør prioriteres over andre, og derfor bevares og formidles med særlig opmærksomhed.

Vogntyperne og deres betydning for kulturudviklingen i Norden og Europa kan belyses, som nævnt, ikke kun ved det mosefundne materiale, men også ved det etnologiske. Stive landbrugsvogne fra 19. århundrede kan have elementer, der viser stor lighed med middelalderlige former, former fra vikingetid og endog ældre jernalder. Det har analyser af andre landes stive landbrugsvogne vist med al ønskelig tydelighed, og det viser forfatterens egne undersøgelser af det nordiske materiale. Det er derfor ikke utænkeligt, at studierne af 19. århundredes stivvogne i kombination med det mosefundne materiale, vil kunne få betydning for f.eks. dialektforskningen, navnlig ordbogslitteraturen, for at nævne et enkelt eksempel. På tilsvarende vis vil et tids- og stedsbestemt ésartet materiale, forarbejdet af vekslende træsorter, der spænder over så store tidsperioder, kunne få betydning for forståelsen af gavntræets udnyttelse og forarbejdning igennem tiderne. Det kan tænkes, at den skovhistoriske forskning vil kunne hente bidrag af betydning for vurderingen af udnyttelsesgraden af bevoksningerne, etc.

Projektets første fase er som nævnt nær sin afslutning ved fremlægning af resultaterne i *Nordiske Fortidsminder.* Men for at projektet kan føres videre, vil det blive nødvendigt at etablere samarbejde med et stort antal museer og samlinger over hele landet. Museerne vil have interesse for at få undersøgt og vurderet de ofte ikke ringe mængder mosefundne træsager, der er deformeret og udtørret til ukendelighed. Mange vogndele skjuler sig uden tvivl endnu i sådanne materialesamlinger, det har de hidtidige undersøgelsesrejser vist. Men det er også i museernes interesse, at de bevarede stivvogne analyseres på landsplan, således at deres egenart og lokale betydning kan tilgodeses i højere grad end nu. Derfor vil det være af meget stor betydning, at *museerne henvender sig til forfatteren,* så der kan skabes et overblik over, hvilke museer og samlinger, der har vognmateriale som kan henregnes til de nævnte kategorier, og som vil være med til at anbefale projektet.

Det centrale register, som forfatteren i løbet af en årrække har opbygget, kan herved udnyttes og udvides til gavn for de fremtidige undersøgelser med det dobbelte sigte, at yde museerne en hjælpende hånd, og fremlægge en serie publikationer om det danske vognmateriale. Men det er ikke en opgave for den enkelte, der skal ikke mindst økonomisk samarbejde til for at arbejdet kan få nogen betydning for de mange.

MUSEUMSMAGASINET, marts 1982 og Meddelelser fra Danmarks museer.

Udgivet af Museumstjenesten for Statens Museumsnævn, Nybrogade 2, 1203 København K. Udkommer fire gange årligt (marts, juni, september, december).

Redaktion: Jan Garff, Statens Museum for Kunst, Tove Hatting, Zoologisk Museum, Peter Seeberg, Viborg Stiftsmuseum (ansvarshavende), Vibeke Woldbye Kunstindustrimuseet, Mogens Ørsnes, Nationalmuseet.

Redaktionens adresse: Viborg Stiftsmuseum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Redaktionen slutter 1. februar, 1. maj, 1. august, 1. november.

Abonnement årligt: 30 kroner. Ekspedition: Museumstjenesten, Sjørupvej 1, Lysgård, 8800 Viborg. Tlf. 06 - 66 76 66.

ISSN 0105-8061

Sats og tryk: Special-Trykkeriet Viborg a-s

Forsiden: Med museet til Dyrskue

63.606 Dyrskuen
06.9 Udstillinger

Den 4. og 5. juli afholdtes det årlige dyrskue ved Bregentved arrangeret af Gl. Præstø Amts 4 H og Landboungdom.

De to dage skuet varer er der et besøgstal på omkring 40.000, iår 46.000 – og dyrskuet er Nordeuropas største af sin art. Inspireret af Møns Museums kontakt til dyrskuet de tidligere år (udlån af museumsgenstande) foreslog dette museum derfor at Storstrømsamtets museer sammen skulle lave en museumsstand på skuet, der fortalte om de lokale museers arbejde, viste et par småudstillinger og et arbejdende førstehjælpskonserveringsværksted.

Med tilslutning fra museet i Vordingborg gik de to museer igang med at skaffe en stand til deres netop løbende vandreudstillinger om henholdsvis husflidsbevægelsen og om oldtiden i Sydsjælland og på Møn.

Dyrskuets ledelse bekostede lejen af udstillingsarealet og strømforsyningen, mens der af Amtsmuseumsrådet blev bevilget midler til leje af et dansetelt af brædder.

Den 60 kvadratmeter store lavloftede træbarak blev ved hjælp af udstillingernes plancevægge delt på langs og belysning blev klaret ved medbragte spot-lamper.

Udstillingen om husflidsbevægelsen rummede fotostater af gamle fotoes fra husflidsskolerne samt husflidsarbejder af træ og tekstiler i en lang bordmontre og til sidst var der et hjørnemiljø af husflidsmøbler.

Oldtidsudstillingen bestod af malede plancher, fotostater og en enkelt udstillingsmontre med oldsager. Den oplyser om oldtiden i Sydsjælland og på Møn, om konservering, beskyttelse af oldtidsminder og om Storstrømsamtets museer.

Selvom temperaturen i det solbagte udstillingslokale blev meget høj, fandt omkring 8.000 gæster vej op ad den vakkelvorne trappe, mens museernes ledere agerede kustoder og kunne opfange de mange kommentarer fra unge som gamle – kommentarer, der strakte sig fra det ligegyldige til interesserede som f.eks.- »Åh nej! det er bare sådan noget museum« – eller: »Hvorfor gik I så hurtigt igennem? det var da meget sjovt at se«.

Det var alt i alt en spændende oplevelse at rykke ud af sit museum, midt ud i et overvældende mylder af mennesker fra forskellige miljøer, der stort set viste sig at være meget interesserede, når de kan opleve kulturhistoriske sammenhænge i overskuelig form og i småbidder.

Deltagelsen i dyrskuet har afgjort givet os lyst til gentagelse næste år, men vi vil nok tilrettelægge en anderledes udstillingsform. Der skal være flere genstande og en arbejdende museumsstand i et telt, hvor vi bedre kan gå rundt og snakke med gæsterne, end det var muligt i en varm og overfyldt træbarak.

Carsten Hess, Møns Museum
Birgitte B. Henriksen, Sydsjællands Museum Vordingborg

Meddelelser fra Danmarks museer

19/Marts 82

Permanente udstillinger

3. Sæby Museum
Museets studiemagasin er efter indretning med et halvt hundrede udtræksskuffer under faste montrer blevet indviet med udstilling af nyindsamlede skolehåndarbejder fra tiden omkring århundredskiftet frem til 1970'erne Der er tale om en lang række forskelligartede arbejder, der viser de vekslende krav til eleverne og mange forskellige modeller.

Ombygningen af museets permanente udstilling pågår i vintermånederne. Den nye udstilling vil omhandle Sæby og omegnens historie gennem århundrederne fra byens opståen i sidste halvdel af 1400-tallet frem til begyndelsen af dette århundrede.

14. Djurslands Museum, Grenå
Den 5. marts åbnede udstillingen om "Dansk Lertøj". Med udgangspunkt i lertøjets kulturhistorie behandles mere generelle betingelser for den materielle produktion under skiftende samfundsforhold: Selvforsyning, håndværk og industriel produktion.

16. Silkeborg Kunstmuseum
har åbnet sin nye bygning med en udstilling af Asger Jorns samlinger. Der er udarbejdet fuldstændigt, illustreret katalog over den del af samlingerne, der er skænket af Jorn, og som omfatter arbejder fra andre kunstnere.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
I afsnittet "Jorden rundt" på 2. sal, er en rævemontre blevet udbygget, så man nu kan se både en normaltfarvet ræv, en albino og en næsten hårløs såkaldt Samson-ræv.

23. Esbjerg Museum
Bondestue fra sognefogedgården i Boldesager ca 1850.
Nyopstilling af jydepotterum.

31. Nyborg og omegns museum
Som et led i den påbegyndte nyopstilling af museets udstillinger er et af stueetagens rum blevet indrettet til en rullestrygestue med illustration af udviklingen indenfor rulning og strygning.

49. Orlogsmuseet, København
Museet har - som midlertidig foranstaltning indtil en permanent udstilling kan etableres i København - opstillet en studiesamling (ca 150 m^2) på Quinti Lynette. Samlingen, der er tilgængelig efter aftale, rummer et repræsentativt udvalg af museets modeller suppleret med billeder, plancher og andet materiale, og den illustrerer - inden for sine begrænsede rammer - Søværnets historie, livet om bord og skibbygningskunstens udvikling.

54. Stevns Museum, Store Heddinge
Stevns Museum: Permanent udstilling om Stevns Klint, industrier ved klinten, specielle erhverv.
Lille Heddinge Rytterskole: Permanent udstilling af værker af Niels Larsen Stevns.

57. Bornholms Kunstmuseum
Museets faste malerisamling er nyophængt for sommersæsonen fra 1. maj.
Samlingen af bornholmsk kunsthåndværk er også nyopstillet fra 1. maj. Heri indgår bl.a. de senere års mange nyerhvervelser.

Særudstillinger marts

1. Hjørring Kunstmuseum
Kopi. Lilo Irion, Mogens Otto Nielsen, Michael Buchwald, Carsten Schmidt-Olsen og Jørgen Christensen.
27.2. - 28.3.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Faner og Bannere" med hovedvægten lagt på fagforeningsbannere.
1.3. - 2.5.

4. Try Museum
Plancheudstilling om vikingerne.
marts - april

5. Aalborg historiske Museum
"Dansk glas i 150 år". Holmegaards Glasværker A/S har sammensat denne store udstilling, som har været vist mange steder i udlandet.
18.3. - 2.5.

6. Museet for Thy og Vester Hanherred,Thisted
I samarbejde med toldkammeret i Thisted har museet udarbejdet en udstilling om toldvæsenets historie i anledning af dets 350 års jubilæum. Udstillingen vises i Det gamle Toldkammer i Toldbodgade i Thisted.
26.3. - ca 2 mdr.

7. Morslands historiske Museum,Nykøbing Mors
Guldsmed,Sølvsmed og Gørtler.
27.2. - 28.3.

8. Skive Museum
Annie Hedvard: "Mennesker i Sydamerika"
27.2. - 28.3.

11. Kulturhistorisk Museum, Randers
"Kobbersmeden". En udstilling fra et værkstedsmiljø med genstande, maskiner og fotos.
- ?

" 91 - Et beskyttet værksted for voksne med vidtgående fysiske og psykiske handicap"
forlænget til 21.3.

"Told Etaten - 350 år". Udstillingen vil i ord og billeder vise udsnit af toldvæsenet før og nu. Et vejerbodsmiljø er noget centralt i udstillingen. Der suppleres med uniformer, måleinstrumenter, bogføringer osv. En billedserie viser, hvordan arbejdsgangen er idag.
26.2. - 31.5.

"Hvidsten Kro". En fotoudstilling udarbejdet af elever fra fotofagskolen i Randers.
30.3. - 31.5.

15. Herning Museum
"Oldtiden på Herningegnen"
1.1. - 31.12.

"Vævede og strikkede tekstiler af grønlandsk uld". Udstillingen er udarbejdet af Emmy Hauch, Brande.
28.3. - 24.4.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Trækfugle - Fugletræk". Udstilling i forhallen. Hvorfor, hvordan, hvornår og hvorhen trækker fuglene. Udstillingen ledsages af lysbilledprogram.
4.3. - 31.5.

19. Vejle kulturhistoriske Museum
"Besøg hos tandlægen før og nu"
To komplet udstyrede klinikker, anno 1882 og 1982, viser i detaljer udviklingen fra trædeboremaskine og klunketidsstol til computerstyret tandbehandlingsunit. Der er eksempler på proteser af porcelæn og elfenben med mennesketænder, diverse extraktionsinstrumenter o.sv. Særlig bemærkelsesværdige er de tandudtrækningsinstrumenter, som blev anvendt af landsbysmeden i Tiufkær indtil 1940. Med magiske formler og planteudtræk forsøgte kloge mænd og koner af lindre tandpine i gamle dage. Disse er blot nogle af emnerne på udstillingen, hvis store materiale skyldes Medicinsk Historisk Museum, København, der for første gang udlåner 100-200 gamle tandbehandlingsinstrumenter til Jylland.

21. Ølgod Museum
"Naturgas og arkæologi"
marts.

23. Esbjerg Museum
"Keramikeren Søren Kongstrand, hans liv og værker"
forlænget til 28.3.

"Årets fund"
29.1. - efteråret.

"Gudebilleder" en udstilling om det keltiske folk.
forlænget til 28.3.

24. Fiskeri og Søfartsmuseet, Esbjerg
"Stormfloden 24.11.1981"
13.2. - efteråret

"Krydstoldvæsenets historie"
25.2. - efteråret

25. Museet på Koldinghus
Udstilling i anledning af toldvæsenets 350 års jubilæum.
Udstillinger, der viser toldvæsenets arbejde gennem tiderne, er udarbejdet i samarbejde med Kolding Distriktstoldkammer. Særlige afsnit beretter om Kongeågrænsen og om studeeksporten over Kolding.
23.3. - 15.4.

26. Haderslev Museum
Slesvigske Billeder.
5.3. - 4.4.

27. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder
Neue Sachlichkeit. Grafik og akvareller fra 1920'erne udlånt af Kunsthalle Mannheim.
I samarbejde med Deutsches Kulturinstitut Kopenhagen.
- til 28.3.

28. Museet på Sønderborg Slot
Tegl og teglværker - en udstilling om livet på telgværkerne i Egernsund-området og om produktionen på disse teglværker.
- 13.6.

30. Odense Bys Museer, Fyns Kunstmuseum
Nyere Dansk Grafik.
Som en fortsættelse af udstillingsrækken "Danske tegninger" arrangerer museet nu en udstilling af den nyere danske grafik, som den er repræsenteret i museets samling.
15.2. - ?

31. Nyborg og omegns museum
"Billedhugger og Akademi-professor Carl Aarsleffs liv og arbejde"
I forbindelse med genåbningen af "Aarsleffs Samling", en samling originalarbejder i gibs, som er blevet konserveret, vises en særudstilling om den kontekst, hvori samlingens figurer hører hjemme, samt om Carl Aarsleffs arbejdsmetoder og idé-verden.
marts-april.

37. Danmarks tekniske Museum, Helsingør
"Teknik i hjemmet - for 75 år siden"
Etableret i samarbejde med museets skoletjeneste
3.3. - 31.12.

38. Louisiana, Humlebæk
Poul Kjærholm 1950-1980.
16.1. - 7.3.

Arnulf Rainer
23.1. - 7.3.

Robert Moskowitz, Susan Rothenberg, Julian Schnabel, Mimmo Paladino
13.3. - 2.5.

Neil Jenney
20.3. - 2.5.

39. Jagt- og Skovbrugsmuseet, Hørsholm
Lokkefugle
- til 15.5.

40. Ny Carlsberg Glyptotek, København
Billedtæpper af Jette Gemzøe.
26.2. - 14.3.

Blik på - P.C. Skovgaard: "Bøgeskov i maj"
5.3. - 25.4.

Leif Madsen. Malerier og skulpturer
20.3. - 9.5.

42. Det danske Filmmuseum, København
Museets mindeudstilling i anledning af Asta Nielsens 100 års dag vil blive gentaget på Det danske Centralbibliotek i Flensburg.
19.3. - 5.4.

Carl Th. Dreyer. I anledning af udgivelsen af en ny bog om Carl Th. Dreyer "Carl Th. Dreyer, født Nilsson" af lektor i filmvidenskab Martin Drouzy, arrangeres på Det Kgl. Bibliotek en udstilling med udgangspunkt i den nye biografis nyopdagelser. Udstillingen tilrettelægges af museumsinspektør Asbjørn Skytte i samarbejde med Martin Drouzy og indeholder en lang række dokumenter, breve og originalmanuskripter m.v. som ikke tidligere har været udstillet, men som til lejligheden er fundet frem fra Dreyers private arkiv, som nu tilhører Det danske filmmuseum.
9.3. - primo juni

44. Kastrupgårdsamlingen, København
21 mødes. Dansk-svensk grafik
26.3. - 16.5.

45. Kunstindustrimuseet, København
Knud V. Engelhardt, arkitekt og bogtrykker, 1882-1982.
- til 21.3.

Haandarbejdets Fremmes 16. udstilling. Broderi, strik, kunsthåndværk.
6.3. - 28.3.

46. Københavns Bymuseum
"Den indre By". Fotoudstilling af Tage Poulsen. Viser surrealistiske fotografier hvor billedudtryk fra forskellige steder og tider er bragt sammen i eet billede.
12.3. - 10.5.

47. Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling, København
Peter og Ulven. - Kan du huske Job ? - Keramik og Musik. - Man ta'r hvad man har
- til 1.4.

50. Den kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, København
Sergels rejse til København 1796-97. Tegninger af Ehrensvärd, Sergel og Abildgaard.
6.3. - 6.6.

Fredrik Magnus Piper (1746-1824) og den landskabelige have.
6.3. - 6.6.

51. Thorvaldsens Museum, København
"Thorvaldsen og medaljekunsten" Udstilling af museets samling af medaljer med tilknytning til Thorvaldsens værker og person.
Vises når der ikke er store udstillinger i museet.

"Hvad blev de græske vaser brugt til?"
Et udvalg af museets græske krukker, flasker og skåle er blevet taget ned fra "museumshylden" og genindsat i den antikke dagligdag.
- til 12.4.

"Rom - et motiv i tysk malerkunst"
For mange kunstnere blev Rom ikke blot et samlingssted og uddannelsescentrum. Byen og dens omegn bød på et væld af motiver, som med forkærlighed blev taget

op af tyske kunstnere. Her uddybes udvalgte eksempler.
?

55. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Udstillingen Kister og kufferter er forlænget til sommeren.

I anledning af nyudgivelsen af Mariann Ploug: Gamle lollandske strikkemønstre er arrangeret en lille særudstilling af de strikkede trøjer, som hører til egnsdragten ("strikke nattrøjer"), og hvis mønstre bogen beskæftiger sig med.
?

Særudstillinger april

1. Hjørring Kunstmuseum
"16+". Kunsthåndværkersammenslutningen 16+ viser forslag til prototyper til industriel produktion.
1.4. - 2.5.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Faner og Bannere"
- til 2.5.

4. Try Museum
Plancheudstilling om vikingerne
marts-april

5. Aalborg historiske Museum
"Dansk glas i 150 år"
- til 2.5.

"Vind, vand og møller i Nordjylland". Der er forbundet meget romantik med de gamle møller, men deres formål var engang af rent praktisk art, og vore dages energivanskeligheder har da også gjort udnyttelsen af vind- og vandkraften aktuel igen. Ud fra en kulturhistorisk synsvinkel vil denne udstilling belyse udnyttelsen af disse energikilder gennem tiderne, idet såvel de tekniske som de samfundsmæssige og landskabelige sider af sagen vil blive behandlet.
1.4. - 2.5.

6. Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Udstilling om toldvæsenets historie
- til ultimo maj

7. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Kunstudstilling
3.4. - 18.4.

Tinge-linge-later tinsoldater.
Udstilling af våben.
25.4. - 23.5.

8. Skive Museum
Påskeudstilling med keramikerne Hans Munch Andersen. Bo Kristiansen, Lisbeth Munch-Petersen, Gert Hiort Petersen, Alev Siesby og Steffen Odd Søllberg. Væverne Berit Hjeltoft og Naja Salto. Fotograf Mogens Gad.
3.4. - 18.4.

"Lokal 82". En udstilling med lokale kunstnere.
24.4. - 9.5.

10. Viborg Stiftsmuseum
"Heste i Danmark". Udstillingen er opbygget over Frederiksborgmuseets "Frederiksborghesten".
1.4. - 30.4.

"Tapeter 1760-1960". Udstilling om norske papirstapeter gennem 200 år udlånt fra Oslo
3.4. - 25.4.

11. Kulturhistorisk Museum, Randers
"Told Etaten - 350 år"
- til 31.5.

"Hvidsten Kro"
- til 31.5.

13. Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup, Auning
Fotoudstilling om landbrugsmuseet i Ungarn. Dette museum er grundlagt i 1896 og er med sine 20 filialer et af verdens største landbrugsmuseer. Til trods for omfattende ødelæggelser under 2. verdenskrig er museet i besiddelse af meget fine samlinger. Udstillingen viser museets historie og arbejdsområder, herunder også fiskeri og jagt.
Når udstillingen har været vist på Landbrugsmuseet vil der være mulighed for ophængning andre steder i landet.
Udstillingen er et udtryk for de gode forbindelser, der altid har været mellem landbrugsmuseerne i Danmark og Ungarn. I efteråret 1982 vil Dansk Landbrugsmuseum vise en tilsvarende udstilling i Ungarn.
29.4. - ?

15. Herning Museum
"Oldtiden på Herningegnen"
- til 31.12.

"Vævede og strikkede tekstiler af grønlandsk uld"
- til 24.4.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Trækfugle - fugletræk"
- til 31.5.

19. Vejle kulturhistoriske Museum
"Besøg hos tandlægen før og nu"
- til 18.4.

20. Vejle Kunstmuseum
Forårsudstilling med en række indbudte kunstnere fra Vejle-området
- til 25.4.

21. Ølgod Museum
"Friesland i dag". Udstillingen er udlånt af den hollandske ambassade.
april

23. Esbjerg Museum
"Årets fund 1981"
- til efteråret.

"Danmarkshistorie på Naturgassens vej"
7.4. - 1.7.

24. Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg
"Stormfloden 24.11.1981"
- til efteråret

"Krydstoldvæsenets historie"
- til efteråret

25. Museet på Koldinghus
Udstilling i anledning af toldvæsenets 350 års jubilæum.
- til 15.4.

26. Haderslev Museum
Slesvigske Billeder.
- til 4.4.

"Covers" - pladeomslag 1950-81 arrangeret i samarbejde med Århus Kunstmuseum og Haderslev Kunstforening.
8.4. - 16.5.

27. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder
Separatudstilling med den tyske maler Walther Kahl.
3.4. - 9.5.

28. Museet på Sønderborg Slot
"Tegl og teglværker"
- til 13.6.

30. Odense Bys Museer, Møntergården
"Mennesker i Syd Amerika 1981"
En vandreudstilling arrangeret af billedkunstneren Annie Hedvard der før har udstillet på Fyns Kunstmuseum. Denne gang viser kunstneren malerier, silketryk, tegninger, fotos, billedtæpper, fotografik, et diasshow samt eksempler på gammelt og nyt håndværk fra Syd Amerika.
Der er billeder af indianerne fra højlandet i Bolivia, bjergøne og junglen i Peru samt de fattige områder ved byerne Recife og Salvador i Brasilien.
Udstillingen er et resultat af en rejse til Bolivia, Peru og Brasilien i 1981 og afspejler kunstnerens intense engagement i sine medmenneskers vilkår.
Udstillingen er en salgsudstilling, hvor 50% af overskuddet vil gå til Folkekirkens Nødhjælp.
5.4. - 2.5.

31. Nyborg og omegns museum
"Billedhugger og Akademi-professor Carl Aarsleffs liv og arbejde".
- marts-april

32. Faaborg kulturhistoriske Museer
"Fåborg-Ringe banens 100 års jubilæum"
I forbindelse med banens 100 års jubilæum afholdes en plancheudstilling i Bryggergården 6.
1.4. - 18.4.

36. Holbæk Museum
"Knivløs er Livløs". Gamle nordiske knive og knive af Henrik Vensild.
april

37. Danmarks tekniske Museum, Helsingør
"Teknik i hjemmet - for 75 år siden"
- til 31.12.

Fotohistorisk Kavalkade.
Etableret i samarbejde med Dansk Fotohistorisk Selskab, Nationalmuseet m.fl.
6.4. - 31.12.

38. Louisiana, Humlebæk
Robert Moskowitz, Susan Rothenberg, Julian Schnabel, Mimmo Paladino
- til 2.5.

Neil Jenney
- til 2.5.

39. Jagt og Skovbrugsmuseet, Hørsholm
Lokkefugle.
- til 15.5.

40. Ny Carlsberg Glyptotek, København
Blik på - P.C. Skovgaard "Bøgeskov i maj"
til 25.4.

Leif Madsen. Malerier og skulpturer.
- til 9.5.

41. Davids Samling, København
"Islamiske våben i dansk privateje"
Udstilling af forskellige våbentyper, hovedsageligt blankvåben, fra de islamiske lande: Tyrkiet, Iran, Indien og de arabiske lande fra 10 danske privatsamlinger.
17.4. - 30.5.

42. Det danske Filmmuseum, København
Udstilling om Carl Th. Dreyer på Det kgl. Bibliotek.
- primo juni

44. Kastrupgårdsamlingen, København
21 mødes. Dansk-svensk grafik.
- til 16.5.

45. Kunstindustrimuseet, København
En polsk væver. Hanna Czajkowska (Stensalen)
2.4. - 25.4.

Amagersyninger.
2.4. - 16.5.

Plakater fra museets egne samlinger.
8.4. - 31.5.

46. Københavns Bymuseum
"Den indre by"
- til 10.5.

50. Statens Museum for Kunst, København
"København-Paris og retur. Omkring Ellen og Adam Fischer".
Primo april - ?

Franske Gobeliner
?

50. Den kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, København
Sergels rejse til København 1796-97.
- til 6.6.

Fredrik Magnus Piper (1746-1824) og den landskabelige have.
- til 6.6.

51. Thorvaldsens Museum, København
"Hvad blev de græske vaser brugt til?"
- til 12.4.

52. Tøjhusmuseet, København
"Signerede arbejder af danske bøssemagere og sværdfegere"
Udstilling i anledning af Våbenhistorisk Selskabs 50 års jubilæum. De udstillede våben tilhører medlemmer af Våbenhistorisk Selskab og vil bl.a. repræsentere arbejder af bøssemagerne Kyhl, Delcomyn, Jessen og Valentin Marr og sværdfegerfirmaet Heraczek.
23.4. - ultimo maj

53. Køge Skitsesamling
"Et kunstværks tilblivelse" IV
4.4. - 9.5.

55. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Udstillingen Kister og kufferter er forlænget til sommeren

57. Bornholms Kunstmuseum
Maleren Mogens Hertz retrospektiv udstilling i samarbejde med Bornholms Kunstforening.
3.4. - 25.4.

Særudstillinger maj

1. Hjørring Kunstmuseum
" 16+ "
- til 2.5.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Faner og Bannere"
- til 2.5.

"Toldvæsenet gennem 350 år".
Udstilling arrangeret i samarbejde med Frederikshavn Toldkammer.
15.5. - 27.6.

5. Aalborg historiske Museum
"Dansk glas i 150 år"
- til 2.5.

"Vind, vand og møller i Nordjylland"
- til 2.5.

6. Museet for Thy og Vester Hanherred,Thisted
Udstilling om toldvæsenets historie
- til ultimo maj

7. Morslands historiske Museum,Nykøbing Mors
Tinge-linge-later tinsoldater
- til 23.5.

8. Skive Museum
"Lokal 82"
- til 9.5.

10. Viborg Stiftsmuseum
"Heste i Danmark"
- til 31.5.

Helle Gildsig udstiller emaillearbejder,

batik og oliemalerier.
Birte Mølgård udstiller tegninger og akvareller.
1.5. - 16.5.

Kaj K. Nørkjær og Walther Seidel udstiller oliemalerier.
22.5. - 6.6.

11. Kulturhistoriske Museum, Randers
"Told Etaten - 350 år"
- til 31.5.

"Hvidsten Kro"
- til 31.5.

12. Randers Kunstmuseum
Adam Fischer (arbejdstitel)
maj - august

13. Dansk Landbrugsmuseum, Gl.Estrup, Auning
Fotoudstilling om landbrugsmuseet i Ungarn
- ?

15. Herning Museum
Oldtiden på Herningegnen"
- til 31.12.

"Kvinder i Usak". Udstilling udarbejdet af Gry Clasen og Anette Ilfeldt.
1.5. - 30.6.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Trækfugle - fugletræk"
- til 31.5.

18. Skanderborg Museum
Udstilling om musselmalet porcelæn
8.5. - 23.5.

20. Vejle Kunstmuseum
"Zebra". Udstilling med grafik og tegninger med kunstnergruppen af dette navn.
1.5. - 13.6.

Søren Hjorth Nielsen. Udstilling med grafik og tegninger fra museets samlinger.
1.5. - 13.6.

22. Varde Museum
"Naturgas og Arkæologi"
maj

23. Esbjerg Museum
"Årets fund"
- til efteråret

"Danmarkshistorie på Naturgassens vej"
- til 1.7.

24. Fiskeri og Søfartsmuseet, Esbjerg
"Stormfloden 24.11.1981"
- til efteråret

"Krydstoldvæsenets historie"
- til efteråret

"Olie og naturgas i Nordsøen". Udstilling fra Geologisk museum
ca 29.5. - til efteråret

26. Haderslev Museum
"Covers" - pladeomslag 1950-81
- til 16.5.

Akvareller og arkitektur. Udstilling arrangeret af Haderslev Kunstforening.
18.5. - 14.6.

27. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder
Udstilling med den tyske maler Walther Kahl
- til 9.5.

Glaskunst. Værkstedsudstilling fra L. Frese & Sønner.
20.5. - 20.6.

28. Museet på Sønderborg Slot
"Tegl og teglværker"
- til 13.6.

29. Vestfyns Hjemstavnsgård, Gummerup
"Fynsk lertøj". Udstilling i Urmagerhuset af privatejet samling.
primo maj - ?

30. Odense Bys Museer, Møntergården
"Mennesker i Syd Amerika 1981"
- til 2.5.

30. Odense Bys Museer, H.C. Andersens Hus
"Digteren og herregårdene"
I anledning af slots- og herregårdsåret 1982, belyser museet i en særudstilling H.C. Andersens tilknytning til danske herregårde, hvor han som ung digter søgte adspredelse og inspiration, og hvor han på sine ældre år blev modtaget som hædret gæst.
maj - august

36. Holbæk Museum
Henning Ørsnes: grafik, akvareller, trolde m.v.
maj

37. Danmarks Tekniske Museum, Helsingør
"teknik i hjemmet - for 75 år siden"
- til 31.12.

Fotohistorisk Kavalkade.
- til 31.12.

38. Louisiana, Humlebæk
Robert Moskowitz, Susan Rothenberg, Julian Schnabel, Mimmo Paladino
- til 2.5.

Neil Jenney
- til 2.5.

39. Jagt- og Skovbrugsmuseet, Hørsholm
Lokkefugle
- til 15.5.

40. Ny Carlsberg Glyptotek, København
Leif Madsen. Malerier og skulpturer
- til 9.5.

"Victor IV"
27.5. - 29.8.

41. Davids Samling, København
"Islamiske våben i dansk privateje"
- til 30.5.

42. Det danske Filmmuseum, København
Udstilling om Carl Th.Dreyer på Det kgl. Bibliotek
- til primo juni

43. Museet for Danmarks Frihedskamp, København
"Det nazistiske imperiums undergang"
Fotografier fra nazisternes nederlag i de besatte lande i Europa.
22.5. - 8.8.

44. Kastrupgårdsamlingen, København
21 mødes. Dansk-svensk grafik
- til 16.5.

Grafik fra Kurt Zein's værksted i Wien
21.5. - 11.7.

45. Kunstindustrimuseet, København
Amagersyninger
- til 16.5.

Plakater fra museets egne samlinger
- til 31.5.

Sølv og sagakvad. Sølvsmed John Rimer
12.5. - 13.6.

Tryk på. Tekstilbilleder af Maibrit Gandrup og Hanne Kvetny (Stensalen)
12.5. - 6.6.

Mobiler af Ib Geertsen (Grønnegården)
28.5. - 18.7.

Henning Koppels sølvarbejder. En mindeudstilling.
28.5. - 22.8.

Dansk bogkunst
28.5. - 22.8.

46. Københavns Bymuseum
"Den indre by"
- til 10.5.

50. Den kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, København
Sergels rejse til København.
- til 6.6.

Fredrik Magnus Piper (1746-1824) og den landskabelige have.
- til 6.6.

51. Thorvaldsens Museum, København
"Thorvaldsens tegninger - et konservatorproblem"
Hvordan tegninger nedbrydes, og hvad der kan gøres for at redde dem.
Maj - til efteråret

Udstilling fra Thorvaldsens Museum
Etruskernes Verden.
Sammen med Nationalmuseet og Ny Carlsberg Glyptotek arrangerer Thorvaldsens Museum en udstilling i Nationalmuseet i Brede om et af oldtidens folkeslag.
6.5. - ?

52. Tøjhusmuseet, København
"signerede arbejder af danske bøssemagere og sværdfegere"
- til ultimo maj

53. Køge Skitsesamling
"Et kunstværks tilblivelse" IV
- til 9.5.

54. Stevns Museum, Store Heddinge
Udstilling af maleren Johannes Larsen
2 privatejede samlinger med over 200 værker
maj - juni

55. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Udstillingen Kister og kufferter forlænget til sommeren

82. 19-9

Særudstillinger juni

1. Hjørring Kunstmuseum
Poul Kjærholm. Retrospektiv udstilling.
12.6. - 15.8.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Toldvæsenet gennem 350 år"
- til 27.6.

5. Aalborg historiske Museum
"Mennesket og Maskinen"
ca 1.6. - 31.8.

9. Struer Museum
I anledning af Thybanens 100 års jubilæum arrangerer museet en plancheudstilling med 20 plancher vedr. strækningen Struer-Oddesund. Udstillingen er lavet som vandreudstilling og skal på omgang i egnens skoler og forskellige institutioner, men vil dog være på museet i sommeråbningstiden fra juni til august.
juni - august

10. Viborg Stiftsmuseum
Kaj K. Nørkjær og Walther Seidel udstiller oliemalerier
- til 6.6.

"Trækfugle". Udstilling i anledning af St.St. Blichers 200 års dag.
19.6. - 30.6.

12. Randers Kunstmuseum
Adam Fischer
- til august

15. Herning Museum
"Oldtiden på Herningegnen"
- til 31.12.

"Kvinder i Usak"
- til 30.6.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Stik og Bid"
En forhalsudstilling om de dyr, vi oplever fra den mere ubehagelige side - set i et biologisk og kulturhistorisk perspektiv. Udstillingen ledsages af et lysbilledprogram.
Udstillingen påtænkes udført som vandreudstilling.
4.6. - 29.8.

20. Vejle Kunstmuseum
"Zebra"
- til 13.6.

Søren Hjorth Nielsen
- til 13.6.

Victor Pasmal. Udstilling med arbejder fra 1974-79 af den engelske kunstner sammensat af British Council.
26.6. - 15.8.

Udstilling af dansk grafik fra første halvdel af 1800-tallet fra Vejle Kunstmuseums samlinger
26.6. - 15.8.

21. Ølgod Museum
"Dansk Mejeribrug 1882 - 2000"
Udstilling udarbejdet i anledning af dansk andelsbevægelses 100 års dag den 10. juni. Udstillingen udlånes til landets museer.
10.6. - 25.7.

23. Esbjerg Museum
"Årets fund 1981"
- til efteråret

"Danmarkshistorie på Naturgassens vej"
- til 1.7.

24. Fiskeri og Søfartsmuseet, Esbjerg
"Stormfloden 24.11.1981"
- til efteråret

"Krydstoldvæsenets historie"
- til efteråret

"Olie og naturgas i Nordsøen"
- til efteråret

26. Haderslev Museum
Akvareller og arkitektur
- til 14.6.

27. Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder
Glaskunst. Værkstedsudstilling fra L. Frese & Sønner.
- til 20.6.

Kunsthåndværkeren Hanne Vedel.
26.6. - 8.8.

28. Museet på Sønderborg Slot
"Tegl og teglværker"
- til 13.6.

30. Odense Bys Museer, H.C. Andersens Hus
"Digteren og herregårdene"
- til august

33. Nyborg og omegns museum
"Lavsvæsenet i Nyborg"
1.6. - 1.9.

"Frederik Jensen"
Et forsøg på at give et portræt af den fordum så kendte revy-skuespiller på grundlag af rekvisitter og - især - fotos.
1.6. - ?

34. Langelands Museum, Rudkøbing
I begyndelsen af juni åbnes sommerudstillingen om møller og vindkraft.
Udstillingen bliver opbygget af 11 plancher (1x1 m), der hver behandler et sluttet emne. Endvidere indgår genstande og modeller.
Mølleudstillingen vil efter nedtagningen kunne lånes af andre museer.
primo juni - ca 1.9.

I anledning af Slots- og herregårdsåret laver museet en mindre særudstilling i Tranekær om Tranekær Slot. Udstillingen vil bl.a. belyse slottets historiske udvikling.
?

35. Odsherreds Museum
Afdelingen i Nykøbing Sjælland viser sommerudstillingen "Tropisk Genbrug" af etnografen, mag.scient. Nils Finn Munch-Petersen.
1.6. - 31.8.

36. Holbæk Museum
Inge Lise Westmann. Maleri og grafik
juni

37. Danmarks Tekniske Museum, Helsingør
"Teknik i hjemmet - for 75 år siden"
- til 31.12.

Fotohistorisk kavalkade.
- til 31.12.

Opfinderen J.C.H. Ellehammer.
Udstillingen afholdes i Det Danske Hus i Paris på foranledning af Ministeriet for kulturelle anliggender.
Juni.

40. Ny Carlsberg Glyptotek, København
"Victor IV"
- til 29.8.

42. Det danske Filmmuseum, København
Udstilling om Carl Th.Dreyer på Det kgl. Bibliotek.
- primo juni

43. Museet for Danmarks Frihedskamp, København
"Det nazistiske imperiums undergang"
- til 8.8.

44. Kastrupgårdsamlingen, København
Grafik fra Kurt Zein's værksted i Wien
- til 11.7.

45. Kunstindustrimuseet, København
Sølv og sagakvad. Sølvsmed John Rimer
- til 13.6.

Tryk på. Tekstilbilleder af Maibrit Gangrup og Hanne Kvetny.
- til 6.6.

Mobiler af Ib Geertsen
- til 18.7.

Henning Koppels sølvarbejder. En mindeudstilling.
- til 22.8.

Dansk bogkunst
- til 22.8.

Danske ægte tæpper
11.6. - 29.8.

50. Den kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, København
Sergels rejse til København 1796-97.
- til 6.6.

Fredrik Magnus Piper (1746-1824) og den landskabelige have.
- til 6.6.

51. Thorvaldsens Museum, København
"Thorvaldsens tegninger - et konservatorproblem"
- til efteråret

54. Stevns Museum, Store Heddinge
Udstilling af maleren Johannes Larsen.
maj-juni

55. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Udstillingen Kister og kufferter er forlænget frem til sommeren.

56. Falsters Minder, Nykøbing Falster
Udstilling i anledning af Nykøbing-revyens 70 års jubilæum.
Udstillingen er arrangeret i samarbejde med dette års revy-direktører, Ida og Bent From, der bl.a. har tilvejebragt programmer og plakater fra størstedelen af sommerrevyerne siden 1912.
17.6. - 11.7.

Andre arrangementer

7. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Foredrag om sølv v. museumsinspektør Sigurd Schoubye, Tønder Museum
15.3.

10. Viborg Stiftsmuseum
Film:
3.og 4.4.: "Tørvegravning" og "Mars af Aalborg"
8.og 12.4.: "Da hestekraft var heste"
17.og 18.4.: "Købstaden"
24.og 25.4.: "Grovsmeden" og en engelsk hestefilm.
1.og 2.5.: "J. Broby-Johansen" og "Tre varder"
8.og 9.5.: film i forbindelse med udstillingen "Heste i Danmark"
15.og 16.5.: "Besættelsestidens hverdag"
22.og 23.5.: film i forbindelse med udstillingen "Heste i Danmark"

17. Naturhistorisk Museum, Århus
Ekskursionstilbud: "Ture med biologer og geologer" arrangeres af museet i vinteren, foråret og sommeren.
18.4.: Marselisborgskovene
16.5.: Moesgaardskovene og Giber å
13.6.: Molslaboratoriets område
4.7.: Sejltur på Århusbugten.

21. Ølgod Museum
Foredrag:
6.4.: Arkivar Jørgen Dickmann Rasmussen, Esbjerg "Andelsbevægelsen"

29. Vestfyns Hjemstavnsgård, Gummerup
20.6. arrangerer Hjemstavnsgårdens Folkemusiklaug midsommermarked.

30. Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
22.3. - 26.3.: Værkstedsaktiviteter. Værkstedsbetonede arbejder som f.eks. smedearbejde og skemandsarbejde.

30. Odense Bys Museer, Fyns Stiftsmuseum
Foredrag:
28.3.: Sortebrødre Kloster v. udgravningsleder,cand.mag. Ervin Nielsen. Gennem flere år - senest 1981 - har Møntergården foretaget en række udgravninger på Sortebrødre Torv og i Claus Bergsgade. På grundlag af undersøgelserne er man idag i stand til i store træk af angive klosterets placering, indretning og alder.

30. Odense Bys Museum, Fyns Stiftsmuseum
17.og 18.4.: ÅbentHus på Hollufgaard. Det varer et par år, før museet kan byde velkommen i en ny udstilling på Hollufgaard. Men for at give publikum lejlighed til at se på stedet og få noget at vide om fremtidsplanerne vil der blive holdt åbent hus week-end 17. og 18.4. Der vil blive lejlighed til at se areal og bygninger samt møde repræsentanter for de fremtidige brugere.

33. Svendborg og Omegns Museum
I samarbejde med Folkeuniversitetet afholder museet i foråret bl.a. følgende forelæsninger:
Henrik M. Jansen: Middelalderens kirker i Fyns Stift.
Jørgen Balslev Jørgensen: Liv og helbred i middelalderen
Jens Engberg: Hvad er historie?
Knud Voss: Skagensmalerne
Aage Trommer: Modstandskampen i Danmark.

36. Holbæk Museum
25.4.: Byvandring.
Under ledelse af museumsinspektør J.L. Østergaard Christensen arrangeres byvandring gennem de gamle kvarterer i bymidten.

38. Louisiana, Humlebæk
20.3.: Møde med komponisten: Birgitte Alsted.
21.3.: Den belgiske Klarinetkvartet
24.3.: Musikforeningskoncert med Tutter Givskov og Lars Grunth
4.4.: "Den unge Mozart" med Jørgen Fuglebæk, dirigent og Gay Konglev som solist.
17.4.: Consort of Musicke
18.4.: Klaverkoncert med Ulla Erml
6.6.: Amerikansk gæstespil: Laurie Anderson

42. Det danske Filmmuseum, København
I anledning af udgivelsen af en ny bog om Carl Th. Dreyer: "Carl Th. Dreyer, født Nilsson" af lektor i filmvidenskab Martin Drouzy viser museet i marts-april-maj alle instruktørens film.

43. Museet for Danmarks Frihedskamp, København
9.4.: Højtideligholdelse af årsdagen for Danmarks besættelse i 1940
4.5.: Aftenåbning. Museet illumineret med fakler og levende lyd.
Det illegale trykkeri arbejder
Samme dag foregår særstempling af

kuverter på Frihedsmuseet og i Frøslevlejrens Museum
22.5. og 23.5.: I anledning af Nationalmuseets 175-års dag vil der være en ekstra omvisning

48. Nationalmuseet, Skoletjenesten, København
Søndagsarrangementer, Nationalmuseets 1. afdeling (Danmarks oldtid):
14.3.: Flint - det mest anvendte materiale til redskaber i sten- og broncealder v. stud.mag. Anne Christine Larsen og Skoletjenesten.
21.3.:Jernalderens glasperler. v. stud.mag. Anne Christine Larsen og Skoletjenesten
28.3.:Stammebåden v. stud.mag. Anne Christine Larsen og Skoletjenesten
18.4.:Huse i en jernalderlandsby v. stud.mag. Pia Michelsen og Skoletjenesten
25.4.:Oldtidsmenneskets kar og krukker v. stud.mag. Inger-Lise Andersen og Skoletjenesten
2.5.:Plantefarvning og spinding i oldtiden v. stud.mag. Annette Johnson og Skoletjenesten
22.5.:Dukketeater om oldtiden
23.5.:Dukketeater om oldtiden

51. Thorvaldsens Museum, København
Særomvisninger i museet:
28.3.:Thorvaldsen og den klassiske mytologi v. stud.mag. Ulla Houkjær
18.4.:Højdepunkter i Thorvaldsens reliefkunst. v. stud.mag. Kirsten Kant Dovey.
16.5.:Malerier af C.W. Eckersberg og J.L. Lund i Thorvaldsens Museum v. stud.mag. Marit Ramsing

54. Stevns Museum, Store Heddinge
Museet har i vinterhalvåret udlånt sine lysbilledserier med lydbånd til kommunens plejehjem. Denne formidling er blevet meget positivt modtaget, således at en udbygning af både lysbilledseriers antal og fremvisere påtænkes.
En foredragsrække er startet på plejehjemmene, idet man håber at også de lokalhistoriske institutioner Museum og Arkiv kan høste materialer og viden derigennem. Foredrag og indlæg optages på bånd.

Publikationer

Det danske Filmmuseum, København
O. 1. april udkommer en ny bog om Carl Th. Dreyer: "Carl Th. Dreyer, født Nilsson" af lektor i filmvidenskab Martin Drouzy

Grønlands Landsmuseum - Vikingeskibshallen i Roskilde
H.C. Petersen: Instruktion i kajakbygning. Grønlandsk,dansk og engelssproget vejledning i bygning af den grønlandske kajak. 82 s. Ill.

Haderslev Museum
Lægæst - Arkæologi i Sønderjyllands amt, 1982, nr. 1

Museet på Koldinghus
Museets årsberetning 1979-1980 er udkommet. Ud over rent beretningsstof indeholder den artikler om emner med tilknytning til museets samlinger og virkeområde, og der gøres rede for museets undersøgelsesvirksomhed.

Langelands Museum, Rudkøbing
H.Berg, L. Bender Jørgensen og O.Mortensøn: Sandhagen - et langelandsk fiskerleje fra renæssancen. 1981. 203 s., rigt illustreret, tyske billedtekster og resumeer. Indeholder tillige specialebidrag fra Tove Hatting, Universitetets Zoologiske Museum og Kirsten Bendixen, Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Udgivet i serien Meddelelser fra Langelands Museum.

2. reviderede og nyillustrerede udgaver af Tryk 2-4 fra Langelands Museum: En tur gennem Langelands Museum, Was zu sehen ist im Langelands Museum, Denkmäler auf Langeland.

2. reviderede udgave af folderen Undervisningstilbud fra Langelands Museum. 1982

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Mariann Ploug: Gamle lollandske strikkemønstre. 72 s.

Kulturhistorisk Museum, Randers
Helmuth Schledermann: Randers' ældste privilegier. 1981. 15 s. illustreret.

Stevns Museum, Store Heddinge
1. bind af et 4 binds værk om landsbyerne på Stevns.

2. oplag af Bjørn Poulsen: Gøngehøvdingen - Virkelighed og myte.

Struer Museum
Sammen med forlaget Bogtrykkergården, Struer

har museumsleder Benny Boysen udsendt en monografi over Struer-fotografen Johan A. Poulsen, som er stærkt repræsenteret i museets fotosamling. Johan A. Poulsen virkede bl.a. som fotograf for Jeppe Aakjær og publikationen, der er på 20 sider hedder da også: Jeppe Aakjærs fotograf - Johan A. Poulsen. Bogen er udsendt som privattryk, men en lille del af oplaget sælges gennem boghandelen.

Svendborg og Omegns Museum
Otto Jonasen: Gamle huse i Assens. Jævnføringsregister over ejendomsnumre samt grundejerfortegnelse for Assens Købstads Bygrunde 1682-1863. Udgivet 1981 af Dansk Komité for Byhistorie. Skrifter for Svendborg og Omegns Museum, Bind 5

Museet på Sønderborg Slot
"Nordslesvigske Museer", bd. 8. Årbog for museerne i Sønderjyllands amt.
Red.: Birgitte Kragh Rasmussen.
Indhold:
Birgitte Kragh Rasmussen: Årsberetning
Aage Boysen og Steen Wulff Andersen: Trappendal - høj og hus fra ældre broncealder
Klaus Ebbesen: Det store offerfund fra Knud
Inge Adriansen: Puk, poker og pebernødder
F.S. Grove-Stephensen: Hertugdømmernes skibsfart omkring 1750
H.P.Jensen: Fem nordslesvigske bybilleder i Hermann Biernatzki: Schleswig-Holstein 1848
Knud Jensen: Traditionsoptegnelser om brødbagning
Jørgen Slettebo: C.W. Eckersberg og Sønderjylland.

Museet for Thy og Vester Hanherred,Thisted
I forbindelse med udstillingen i anledning af toldvæsenets 350 års jubilæum er der udarbejdet en publikation "Toldetaten 350 år og stadig med."

Thorvaldsens Museum, København
Bogen "Martinus Rørbye" af Dyveke Helsted, Eva Henschen, Bjarne Jørnæs og Torben Melander, der udkom i forbindelse med udstillingen "Martinus Rørbye. En rejsende guldaldermaler", 1981 og straks blev udsolgt, er nu kommet i andet oplag. 230 s.

Vikingeskibshallen i Roskilde
Museets brochure som forefindes på dansk, engelsk, tysk og fransk, er nu også oversat til japansk.

Naturhistorisk Museum, Århus
I den populærvidenskabeligt serie Natur og Museum udkom i december 1981 et dobbelthæfte med titlen "fra istid til bøgetid". Dets faglige indhold svarer til Danmarkshallens første afsnit. Tekst: Nina Rehfeldt.
I februar 1982 udkom "Danmarks pattedyr før og nu", tekst: Birger Jensen

I den videnskabelige serie Natura Jutlandica udkom bind 19 i januar 1982.

Undervisningsmateriale

Bangsbomuseet, Frederikshavn
Skoleinspektør B. Holdt Madsen. Frederikshavn har i samarbejde med museet udarbejdet tre opgavesæt for skoleelever vedr. stilhistorie i forbindelse med museets permanente udstillinger indenfor almuekultur - empirestil og klunkestil.

Mussets opgavesæt vedr. besættelsestiden er blevet genoptrykt i 5.000 eksemplarer.

Falsters Minder, Nykøbing Falster
"Der stod et slot ...". Et sæt pædagogisk materiale (tekst, opgaver og lærervejledning) udarbejdet af lærer Per Aaby til brug for skoleklassers besøg på museet. Materialet tager udgangspunkt i livet omkring Nykøbing Slot i 1500- og 1600 tallet.

Frederiksborgmuseet, Hillerød
Museumspædagog Hanne Lopdrup har udarbejdet emneark og opgaver til 6.-10. klasse og GY/HF om reformationen og den oplyste enevælde til brug i museets faste udstilling. I tilslutning til arbejdet med opgaverne kan skolerne bestille introduktion eller efterfølgende diskussion i skolestuen.

Udlån

Frederiksborgmuseet, Hillerød
Fredericia Museum har til en særudstilling "To fæstnings-drenge" om brødrene Hjalmar og Hugo Matthiessen i anledning af Hugo Matthiesens 100 års dag lånt Hjalmar Matthiesens 9 små notesbøger, der omhandler restaureringer på Frederiksborg mellem 1940 og 1948.

J.F. Willumsens Museum har til udstillingen "J.F. Willumsen og Den frie Udstillings første år 1891-1898" lånt Georg Achens portræt af Karl Mantzius, A. 2871

Kunstforeningen i København har til en udstilling "De ukendte guldaldermalere" lånt fgl.:
A 7474 J.V.Gertner: Nedgangen til vinkælderen på Frederiksborg.
A 662 Fr. Jürgensen: Selvportræt
A 648 D. Monies: Abraham Wolff
A 607 D. Monies: Siboni
A 7473 Ubekendt: Prospekt af Marmorkirkens ruin.

Viborg Stiftsmuseum har til en udstilling "Heste i Danmark" lånt samtlige de Frederiksborgmuseet

tilhørende genstande, som indgik i museets udstilling "Frederiksborghesten og det kgl. Frederiksborgske Stutteri" samt det til denne udstilling nye montresystem i ubehandlet pitchpine og med akrylglas og rammer. Montrene kan demonteres fuldstændigt og opbygges i forskellige former over et kubisk modul.

Billedhuggeren Helge Holmskov har til en udstilling af hans arbejder på "Grønningen" i anledning af hans 70 års dag lånt sin buste af Vagn Holmboe, A 7965

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst
Museet udlåner Johannes Larsen: "Regnfulde augustdage" og Fritz Syberg: "Ved nadverbordet" til Willumsens Museums jubilæumsudstilling "J.F. Willumsen og Den frie Udstillings første år 1891-98".

Stenalder

BEBYGGELSE

Djurslands Museum, Grenå

I nov.-dec. 1981 gennemførte museet en §49 udgravning på den grubekeramiske boplads Kainsbakke ved Grenå. Der undersøgtes fire fundrige gruber med skaller, knogler, flint og keramik. En femte, ca 3x4 m stor og usædvanlig righoldig grube var som de øvrige under kraftig oppløjning. Den forventes undersøgt i 1982. En fladeafdækning på ca 70x5 m afslørede foruden de grubekeramiske kulturlags- og anlægsspor en intensiv og omfattende bosættelse fra forskellige afsnit af ældre jernalder. Heraf mindst tre hustomter omgivet af separate hegnsgrøfter. Et par gruber indeholdt keramik og knoglemateriale og en kogstensgrube, der lå tilknyttet en hegnsgrøft indeholdt et formodet hestekranie.

Skive Museum

Tastum, Kobberup sogn. Ved museets rekognoscering i juli i forbindelse med forlægning af Vejlevejen syd for Skive er tomten af et senneolitisk hus med forsænket gulv fremkommet. Hustomten blev undersøgt i perioden august-oktober (SMS 219 A).

GRAVE

Skive Museum

Vinkel, Højslev sogn. Ved prøvegravning i november 1981 er dele af en randstenskæde m.v. til en overpløjet, uregistreret høj afdækket. Flintdolkfragment fundet på overfladen tyder på senneolitikum (SMS 232 A)

Ø. Dølby, Resen sogn. Ved prøvegravning i november 1981 er dele af en randstenskæde til en overpløjet uregistreret høj afdækket. Fundene fra lokaliteten synes at pege på senneolitikum. (SMS 237 A)

Lund, Ørslevkloster sogn. 5-6 overpløjede høje, formentlig fra enkeltgravskultur, er besigtiget dec. 1981. Kun 1 af højene er registreret i sognebeskrivelsen. Højene er stærkt truet af pløjning og agtes så vidt muligt undersøgt senere iår (SMS 239 A).

GENSTANDE

Nationalmuseets 1. afdeling, København

Fra privat har 1. afd. ud over en del ravafslag modtaget et meget tyndt D-formet rav - smykke med axial gennemboring. Ravsmykket, der er erklæret for danefæ, stammer fra Klokkebæger-kulturen og er fundet i et kulturlag ved Lodbjerg Klit, Lodbjerg sogn, Thisted amt.

Skive Museum

Kjeldbjerg, Vroue sogn. Depotfund fra tragtbægerkultur bestående af to tyndnakkede, uslebne økser er fundet i en lavning på dyrket mark. Ejeren, som selv har gjort fundet, beholder økserne, men de er registreret ved fotos og tegninger på museet. (SMS 233 A).

Broncealder

Skive Museum

Tastum, Kobberup sogn. Ved museets rekognoscering i juli i forbindelse med forlægning af Vejlevej syd for Skive, fremkom rester af en boplads fra yngre broncealder. Udgravning blev foretaget i august (SMS 219 A).

Et stykke syd for ovennævnte boplads fremkom i forbindelse med undersøgelsen af den senneolitiske hustomt (se denne) forskellige gruber, samt tomten af et treskibet langhus fra yngre broncealder (SMS 219 A).

Junget, Junget sogn. I kirkegårdsdiget ved Junget kirke har amatørarkæologen Erik Skov fundet en sten med skålgruber. Registreret i museet ved fotos (SMS 236 A).

Vejle kulturhistoriske Museum

Naturgasledning.

Ved Løsning er udgravet en stor, velbevaret dobbelthøj uden forstyrrelser. Den oprindelige høj er en stor grav fra enkeltgravskulturen med en stor stolpegrøft udenom. På sydsiden findes påsat en høj fra ældre broncealder, markeret med kraftige stolper. I centralgraven i denne yngre høj fandtes en spiral-armring af guld samt et sværd og en pålstav af bronce.

Jernalder

Skive Museum

Hvidbjerg, Hvidbjerg sogn. Efter fundanmeldelse til museet foretoges i november en mindre prøvegravning. Herved afdækkedes dele af en randstenskæde til en uregistreret overpløjet høj. Ved randstenene blev fundet keramik fra ældre jernalder. Det er ikke afklaret om der også er bopladsspor på lokaliteten (SMS 235 A)

Vejle kulturhistoriske Museum

På grund af tidspresset ved nedlægningen af naturgasledningen i Vejle amt har museet foretaget arkæologiske udgravninger i februar.

I Soleskov nord for Vejle er færdigudgravet en del af en landsby med to over 20 m lange huse fra ældre romertid.

I Gammel Sole nord for Vejle går traceet tværs igennem en større landsby fra sen førromersk jernalder og ældre romertid. Denne landsby er af samme struktur som Hodde-lands-

byen med langhuse placeret uden om et større tomt område i midten.

GENSTANDE
Nationalmuseets 1. afdeling, København
1. afdeling har fra privat modtaget et enestående danefæfund bestående af bl.a. en mandsstatuette af guld, en romersk guldmønt (Kejser Valerian), et guldhængesmykke, flere guldbarrer og fragmenter af guldstænger, støbedråber af guld o.m.m. Fundet, der muligt stammer fra et depot eller en guldsmeds værksted, kan dateres til ældre germansk jernalder. 1. afdeling vil i foråret foretage en efterundersøgelse på stedet (Fyns amt).

Fra privat har 1. afdeling modtaget en fuglefibula af bronce fra ældre germansk jernalder. Fibulaen, der er erklæret for danefæ, er fundet på Skåningegårds mark, Haraldsted sogn,Sorø amt.

Fra lokaliteten Bejsebakken, Hasseris sogn, Ålborg amt, har 1. afdeling via Aalborg historiske Museum modtaget bl.a. en pladefibual, et remendebeslag, en fugleformet fibula et fragment af en trefliget fibual, alt af bronce, fra yngre germansk jernalder og vikingetid. Genstandene er erklæret for danefæ.

En lille, velbevaret skålformet fibula af bronce fra yngre germansk jernalder eller tidlig vikingetid, fundet nord for Sct. Hans Hospital, Sct. Jørgensbjerg sogn, Københavns amt, er som danefæ afleveret af privat til 1. afdeling.

Via Aalborg historiske Museum har 1. afdeling som danefæ modtaget et fragment af en trefliget fibula, fragment af presblikbelægning til en rund fibula, en lille armring samt ornamenteret, snoet broncetråd med vedhæng. Genstandene, der formentlig alle er fra yngre jernalder, er fundet ved Kongelunden, Hvorup sogn, Ålborg amt.

Vikingetid

Roskilde Museum
På en lokalitet beliggende ved Gerdrup, Kirkerup sogn har museet undersøgt to grave på større gravplads. Den ene, en brandplet, var uden gravgods. Den anden, en jordfæstegrav, indeholdt to skeletter, der som gravgods bl.a. havde fået en spydspids fra tidlig vikingetid med.

Nationalmuseets 1. afdeling, København
Fra privat har 1. afdeling modtaget et fragment af en delvis forgyldt trefliget fibula fra vikingetid, fundet ved Fruens Bøge i Odense sogn og amt.

Via Aalborg historiske Museum har 1. afdeling modtaget et fragment af en trefliget broncefibula med sølvbelægning fra ældre vikingetid samt diverse ornamenterede broncestykker, heraf et med rest af læder. Genstandene, der er erklæret for danefæ, er fundet på Bejsebakken, Hasseris sogn, Ålborg amt.

Middelalder

Museet på Koldinghus
En mindre undersøgelse i Koldinghus' slotsgård har bekræftet en formodning om, at de to middelalderfløje oprindeligt har været forbundet af en ringmur. Muren er nedbrudt og fundamentgrøften plyndret i forbindelse med Christian III's byggeri 1546-1553.

Prøvegravning på området hvor Koldings middelalderlige gråbrødrekloster lå. Der fremkom et antal grave, men ingen bygningsspor. Området er engang i 1500-årene muligvis i forbindelse med klosterets nedbrydning, blevet stærkt afgravet, hvorefter ny bebyggelse opførtes.

Middelalder/renaissance

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
I Kirkestræde i Maribo er for § 49-midler undersøgt kristne grave udenfor den nuværende kirkegård. Anledning til undersøgelsen var fund af kranie med rest af broderet kalot fra 1600-tallet, som fremkom ved nedgravning af fjernvarme.

Nyere tid

FANER
Museet på Koldinghus
Museet har modtaget to faner:
1 fra Arbejdersangforeninger af 1881 og 1 fra Kolding Afholdsforening. Den sidste var ledsaget af sangbøger, arkivalier m.m. Disse er afgivet til Lokalhistorisk Arkiv

KØBSTAD
Sæby Museum
Fra glemselen under Sæby Rådhus er indkommet originale udskiftningskort over Sæby købstads markjorder, opmålt 1803 og 1813, udskiftet hhv. 1820-21 og 1839.

KØBSTAD - SKILTE
Københavns Bymuseum
Ved køb er erhvervet 3 små skilte fra byejendomme om forbud og henstillinger vedrørende adfærd i gården, på trappen o.l.

SKOLEVÆSEN
Sæby Museum
I årets løb er i tilknytning til museets skole-

samling indsamlet en lang række skolehåndarbejder, strækkende sig fra 1890'erne frem til de sidste årtier.
Foreløbig er indkommet godt 300 stykker, hovedsagelig modeller og opgaver fra håndarbejdslærerinder, men også øvestykker og andre elevarbejder. Endelig må nævnes en serie eksamensopgaver fra lærerindeeksamen i København 1892.

BØGER,BREVE,ORIGINALMANUSKRIPTER
Herning Museum
Museet har erhvervet nogle hidtil utrykte og ukendte manuskripter og breve af St.St. Blicher. Det drejer sig om 3 breve skrevet til den daværende redaktør af Dansk Folkekalender, overlærer F.C. Olsen (de to dateret i 1839). Desuden er der to krigssange, den ene kaldet Slagsang, den anden Sang for Artillerister. Som rosinen i pølseenden er der desuden et manuskript til novellen "Tvillingerne", der er opdelt efter princippet "historisk billedrække" med undertitler.

JULEPYNT
Roskilde Museum
Julepynt udført af byrådet i Roskilde. Jul 1981.
Juletræspynt udført af skolebørn i Roskilde 1981 til museets juletræ. Begge grupper indgår i museets store samling af julepynt.

LEGETØJ
Silkeborg Museum
Fra fru P. Beckmann, Hjejlevej 31, Silkeborg har museet modtaget en større samling legetøj, hovedsageligt køkkenredskaber. Legetøjet har været anvendt i perioden 1900-1920.

MUSIK
Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling, København
Edvard Lehmann: "Musikaften i det Lehmannske hjem" (oliemaleri)
Det kgl. Vajsenhus: nodesamling samt 4 instrumenter.

VOGNE
Bangsbomuseet, Frederikshavn
Til vognsamlingen er indgået dogcart skænket som bryllupsgave til givers svigerforældre 1895. Vognen er sidst anvendt af giver under besættelsen 1940-45.

FISKERI
Langelands Museum, Rudkøbing
Museet har modtaget forskelligt fiskerigrej fra Bagenkop, bl.a. garnklemmer, fiskemål, garnkasse, læggeruse, åleruse, simer og radgarn med lønnesten. Indsamlingen af fiskerigrej fortsætter.

BØRSTENBINDER
Museet på Koldinghus
Museet har som gave modtaget en samling børstenbinderværktøj.

FOTOGRAFI
Københavns Bymuseum
Ved køb erhvervet ialt ca 100 nutidige fotografier af bygninger, miljøer, forlystelser, demonstrationer m.v. Billederne er taget af Jørgen Humle, Kurt Lesser, Søren Svensen og Ole Jenkel.

Svendborg og omegns Museum
Med støtte fra rådighedssummen har museet kunnet erhverve ca 50.000 negativplader af glas, mørkekammerudstyr fra begyndelsen af dette århundrede, protokoller etc.,som stammer fra fotograf Eigil Petersen, Møllergade, Svendborg. Han overtog atelieret i 1915 efter fotograf Hermann, hvis pladearkiv allerede beror i museet.
Pladearkivet omfatter udover de sædvanlige familieportrætter, virksomheder, fester, skoler, et særdeles vigtigt topografisk materiale, der dækker hele Sydfyn med øhavet frem til ca 1950.

JERNSTØBNING
Sæby Museum
"Den sidste støbning" - en film om jernstøbning på Sæby Jernstøberi 1979.
I forbindelse med nedlægning af støbegodsproduktionen på Sæby Jernstøberi optoges i 1979 en teknisk, dokumentarisk film om arbejdet i formeri og støberi. Filmen, der nu er færdiggjort er produceret for museet af Dansk Filmjournal, fotograf Frank Poulsen, manuskript og tilrettelæggelse Lars Holst og Thomas W. Lassen. Spilletid ca 25 min.
Der foreligger endnu ikke afgørelse vedr. filmens videre distribution, men fra TV er kommet tilsagn om visning i magasinet Kulturrevyen.

KAFFEBRÆNDERI
Odsherreds Museum
Museet har modtaget et kafferisteri fra Købmand Bruun, Nykøbing Sjælland. Museet har optaget Super 8 film om købmandens arbejde med kaffen i risteri og butik.

KOBBER, MESSING
Museet på Koldinghus
Museet har som testamentarisk gave modtaget en del messing og kobbertøj fra 18. og 19. årh. En del er stemplet.

MALER
Holbæk Museum
I forbindelse med museets deltagelse i Københavns Malerforbunds 100 års jubilæumsudstilling på Københavns Rådhus har museet som gave fra forskellige givere modtaget en lang række genstande med tillnytning til malerfaget: værktøj, materialer, værkstedsinventar, skabeloner, farve- og tapetprøver.

RULLEFORRETNING
Esbjerg Museum
Som gave har museet modtaget en komplet rulleforretning etableret i 1936 og drevet indtil 1980.

SØLV
Holbæk Museum
Ved køb har museet erhvervet en puncheske af sølv med drejet træskaft med benknop. Udført af Johan Gottlieb Westi, sølvsmed i Holbæk 1850-86. Indkøbt i Holbæk.

Nyborg og omegns museum
Ved køb har museet erhvervet sølvtøj, skeer og gafler, udført af lokale sølvsmed, Poul Olsen og V. Fæster. Desuden to spiseskeer af Kastrup med hidtil ukendte stempler (spejlvendt "s").

Ølgod Museum
Som gave fra gdr. Jørgen Pallesen, Ølgod er modtaget et bryllupsbæger af sølv fra 1755 givet til Knud Larsen og Birte Christensdatter i Bjerremose, Horne s.

BUTIKKER OG BODER, SKILTE
Københavns Bymuseum
Et barberskilt fra Ove Gunnersens salon, Hovedvagtsgade 2 er skænket som gave. Skiltet er tegnet ca 1950 af Erik Ellegaard Frederiksen.

Roskilde Museum
Emaljeret skilt fra Korsør - Løve Magarine.

MÅLEINSTRUMENTER
Museet på Koldinghus
Museet har som gave modtaget et nivelleringsapparat fra 1800-årene-

INDBO
Nyborg og omegns museum
Som gave er modtaget en mængde effekter, der hidrører fra en Nyborg-familie, som i perioden 1898-1950 drev et pensionat i Mellemgade 29, Nyborg.

Ved køb har museet erhvervet en stor del af et samlet indbo, især fra perioden 1880-1930. Genstandene stammer fra en familie, som i to generationer - frem til 1981 - havde beboet en lejlighed i Mellemgade, Nyborg.

Svendborg og Omegns Museum
Ifølge testamente fra afdøde Elfrida Kirstine Elnegård, Skovridergården i Lundeborg har museet arvet en del messingtøj fra 1800-tallet, en engelsk standkiste af eg, arkivalier m.m.

HUSGERÅD
Holbæk Museum
Veå køb har museet erhvervet en "skægkop" af tysk porcelæn fra tiden o. 1900. Indkøbt i Holbæk.

HUSGERÅD, GLAS
Silkeborg Museum
Ved hjælp af midler stillet til rådighed af Sparekassen Bikubens Fond har Silkeborg Museum erhvervet en større samling af gamle danske glas - glas som hovedsageligt stammer fra Conradsminde, Aalborg og Holmegaards Glasværker. Samlingen skal erstatte de glas, som blev stjålet på museet i 1971 og som nu er genfundet knust.

TEKSTIL
Roskilde Museum
En samling tekstiler fra Hedeboegnen. Gave fra fru Lauri Hansen, Næstved. Alle tekstiler har været udstillet på Danmarks Folkelige Broderiers udstilling i Slagelse 1971. Sjællandsudstillingen.

Korsklæde i knipling. Stammer sandsynligvis fra Hedeboegnen. Gave fra Hans Daniel Petersen, Kærum skole, Assens.

DRAGTER, FODTØJ
Museet på Koldinghus
Museet har som gave modtaget et par fiskeskindssko fra ca 1944.

TOPOGRAFI
Københavns Bymuseum
Ved køb er erhvervet et oliemaleri forestillende de gamle slagterboder af træ på Nikolaj Plads. Usigneret, men tilskrevet Andreas Juel, 1830'erne

Skanderborg Museum
Som testamentarisk gave er modtaget 4 malerier af maleren J.Th. Jensen, Skanderborg. 3 af billederne er med motiver fra landskabet omkring Skanderborg sø.

Sæby Museum
Fra et dødsbo er erhvervet et antal oliemalerier

af bl.a. Viggo Langer, Albert Kongsbak og Cecilie Jacobæus med motiver fra Sæby omkring århundredskiftet, samt en 60x90 cm stor akvarel af Soya-Jensen, 1897.

MUSEUMSHISTORIE

Faaborg kulturhistoriske Museer

Til Faaborg Byhistoriske Arkiv er indkommet arkivalier fra Gerda Rasmussens bo (efterkommer af stifteren af Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst).
Det drejer sig om materiale der belyser museets start og udvikling, personalia, samt Mads Rasmussens fabrikationsvirksomhed i Fåborg omkring århundredskiftet.

Kunst og kunsthåndværk

Ny Carlsberg Glyptotek, København

Erhvervelser:
I.N. 3126: Christen Købke: Parti af Kastelsvolden", ca 1832. Olie på lærred. 29x23 cm. Købt af cand.polyt. Tyge Brandt. Gave fra Ny Carlsbergfondet.
I.N. 3127: Dankvart Dreyer: "Landskab". Olie på lærred. 21x31,5 cm. Testamentarisk gave fra fru Paula Høeg Guldberg.
I.N. 3128: Dankvart Dreyer: "Landskab". Olie på pap. 21,2x28,3 cm. Testamentarisk gave fra fru Paula Høeg Guldberg.

Esbjerg Museum

Museet har ved køb erhvervet en buste udført af Søren Kongstrand.

Frederiksborgmuseet, Hillerød

Portræt af baron Mathias Gyldencrone, udført af Peder Als 1751 og "Genforeningsbillede" signeret Harald Slott Møller 1919.

Gave fra Jørn Glob: portræt af Lauge Koch, udført af Johannes Glob.

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst

Museet har modtaget Fritz Syberg: "Selvportræt" som testamentarisk gave fra sønnen Ernst Sybergs bo.

Hjørring Kunstmuseum

Erhvervelser:
Frede Christoffersen: Forår III, olie på lærred, 60x56 cm.
Frede Christoffersen: Nat, Vorupør, olie på lærred, 41x38 cm.
Poul Bjørklund: SElvportræt, olie på lærred, 20x17 cm.
Niels Larsen Stevns: Jenny Lind synger for arvestorhertugen og H.C. Andersen, akvarel, 27x37 cm.
Niels Larsen Stevns: Afrejsen fra Odense. Udkast til freskerne i H.C. Andersens hus i Odense, akvarel, 43x62 cm.
Niels Larsen Stevns: Kristus velsigner de små børn, akvarel, 42x68 cm
Kurt Tegtmeier (f. 1950): Knokkelmanden,selvportræt, kunstfotografi. 17x26 cm.
Kurt Tegtmeier: Familiebillede, kultegning, 28,8 x 32 cm.
Erland Knudsøn Madsen (f.1942): Kollerupkoggen. Studie. Gouache. 27x38 cm.
Tove Anderberg (f.1942): Sort frugt,keramisk skulptur.
Tove Anderberg: Vandring mellem lodrette vægge keramisk relief.
Carsten Schmidt-Olsen: Grotesk selvportræt, kunstfotografi, 49,5x59,5 cm.
Modtaget som gave fra Ny Carlsbergfondet:
Poul Ekelund: Stående figur, olie på lærred, 73x46 cm
Erling Frederiksen: Selvportræt, olie på masonit, 27x29 cm.
Desuden:
Poul Winther: Opstilling med rød ting, olie på lærred. 1981.
Peter Hentze: Vejrhane (ulv)
Helle Thorborg: Illustrationer til Gabriela Mistrals: "Mødrenes sange - udvalgte digte" Brøndums forlag. 1982.
Helle Thorborg: Skitser i papircollage til den grafiske mappe.
61 litografiske tryk samt 14 mapper, udført hos I.Chr. Sørensen 1980-81. Gave fra I. Chr. Sørensen.

Kunstindustrimuseet, København

Erhvervelser:
Vægtæppe af hør, blår og silke, "Grå toner II" udført af Jens Friis på eget værksted, København 1981
Sengeomhæng i "crewel-work" på kiperstof af hør og bomuld, England, o.1700. Gave fra Helge Jacobsens Legat.
Stol af teak med rørflettet sæde "Tyrestolen", tegnet af Hans J. Wegner, udført i Johannes Hansens Møbelsnedkeri A/S, København 1960. Gave fra Helge Jacobsens Legat.
Stol af kirsebærtræ med betræk af uldstof, tegnet af Ole Wanscher, udført på P. Jeppesens Møbelfabrik, København, 1979. Gave fra Ors. Odin Kaysers Legat.
Flere keramiske og tekstile arbejder samt glas, tegnet og dekoreret af Bjørn Wiinblad.
Kniplinger fra Belgien, Frankrig, Irland og Tjekkoslovakiet, 19.årh. Gave fra grevinde Merete Brockenhuus-Schack.

Køge Skitsesamling

Som gave er modtaget:
Mogens Bøggild: 2 små skitser - en kat og et hoved i plastillina.
For egne midler er erhvervet:
Richard Mortensen: to store akvareller og to store tegninger. Udkast til dekoration

på Ungdomsgården i Husum. Desuden 12 mindre tegninger til samme.
Bjørn Nørgaard: 6 tegninger og akvareller til biblioteket i Gladsaxe. Desuden forskelligt andet skitsemateriale i form af modeller, skabeloner o.l.
Poul Gernes: Skitsemateriale til Panum-institutet. Model i fuld størrelse af et af billederne. Skabelonerne anvendt til udsmykningen samt 9 mindre skitser.
Ole Schwalbe: Tegninger samt modeller af moduler til dekorationen på Brandbjerg Højskole. Desuden forskelligt skitsemateriale til udsmykning af færgen Prins Joachim
Mogens Bøggild: 2 akvareller. Udkast til mosaikker, som nu befinder sig i forhallen til Scala-biografen i Århus.
Egon Fischer: 20 tegninger til Birkerød-broen.
Torben Ebbesen: Modeller og tegninger til dekoratioen på Buddinge skole
Tonny Hørning: 6 modeller til udsmykning af solfangerskulptur.
Anton Hansen: 115 tegninger til dagbladsillustrationer, fortrinsvis i Information.

Randers Kunstmuseum
Raimond Hains: Decollage, 1962.
Anders Brasch, skulptur: Atlantisk boplads.
Anders Brasch, skulptur: Bygning VI
Anders Brasch, skulptur: Jern/træ
Anders Brasch, skulptur: Efterår
Anders Brasch, skulptur: Del-element
Anders Brasch, skulptur: Skulpturudkast
- deponeret af Statens Kunstfond.
Litografier af Soulages, Marfaing og Debré.

Silkeborg Kunstmuseum
Museet har som gave fra en række fonds og private modtaget følgende ved indvielsen af museets nye bygning:
Asger Jorn: Årstiderne I-VI. 1941-42. Seks paneler, hvor 145x85 cm.
Asger Jorn: Bakken. 1939, Gave fra litograf V.O. Permild.
Asger Jorn, Robert Jacobsen og Ejler Bille: Sten, hugget i fællesskab. 1944. Gave fra direktør Einer Madsen.

Kunstmuseet i Sorø
Med tilskud fra Statens Museumsnævn har museet erhvervet: Julius Exner: "Mor Lydum ved Spinderokken", 1888. olie.
Søren Georg Jensen: "Skulptur", 1978-80, sort marmor, er erhvervet med tilskud fra Vestsjællands Amtsmuseumsråd.
Martinus Rørbye: "Landskab fra Girgenti", 194o, bly. Gave fra Sorø Kunstmuseums Venner.
Iøvrigt har museet købt tre landskaber, 1981, radering af Poul Skov Sørensen.
Niels Reumert: "Hund i stenet landskab", 1980, acryl og "Hundemonument", 1981, akvatinte.

Statens Museum for Kunst, København
Erhvervelser:
Johannes Carstensen: Havn. 1981. olie på lærred
Elisabeth Karlinsky: Forårsmarker. olie på lærred
3 Læse- og arbejdsstykker af Arthur Köpcke, olie og collage på lærred (kompletterende en serie på ialt 6 stykker.
Else Fischer-Hansen. Sol og Hav. 1981. olie på lærred.
Finn Mickelborg: Modulationer. 1980. acryl på lærred.
Sven Hauptmann: "Juni 1981". 1981. collage på træ.
Gave fra generalinde Ellen Koefoeds legat.
Søren Elgaard: Spejlinger. World TRade Center, New York. 1981. olie på lærred.
2 malerier skænket af kunstneren Einar Forseth, Sverige: Norrlandsk sagn. olie på masonit. Maria ved graven. 1950-59. karton til glasmosaik. gouache på pap.
1 depositum af Kirsten Ortwed: Impression. olie på lærred.

Den Kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, København
har bl.a. erhvervet:
1 portrættegning, 1940, af Erik Thommesen.
2 billeder af Rikke Diemer.
3 gouacher, 1981 og 2 litografier, 1979 og 1981 af Finn Mikkelborg.
En større erhvervelse af tegninger, skitsebøger, notater og grafiske blade af Bjørn Nørgaard.
En større erhvervelse af tegninger og akvareller af Eiler Krag.
En større erhvervelse af tegninger, akvareller og collager af Lene Adler Petersen.
24 tegninger og akvarellerede tegninger af Ragnvald Blix dækkende perioden 1909 til 40'erne.

Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder
Erhvervelser:
Jeppe Madsen-Ohlsen: Skærslipperen kommer til byen. 1936. olie. 43x55
Harry Carlsson: Pudlens kerne. 1936. olie. 60x91.
Wilhelm Freddie: Totem i trance - Det ideelle syn. 1947. olie. 87x116. Tilskud fra Ny Carlsbergfondet.
Leif Lage: Mor og barn. 1981. olie 90x88.
Vilhelm Bjerke-Petersen:Forenede streg nr. 2. 1948. olie. 61x50
Vilhelm Bjerke Petersen: Pige i sne. 1945. olie. 51x 61.
Hanne Varming: Stående pige. 1981. bronce.
Egon Fischer: Svævende skulptur med hvid maskine. 1980. bemalet jern. Tilskud fra Ny Carlsbergfondet.
Grafiske arbejder af Pia Schutzmann, Knud Hansen og Hans Helge Nielsen.

Vejen Kunstmuseum
Erhvervelser:
Buste i ler af Ejnar Nielsen, udført 1945/46 af Johs.Bjerg.Gave fra fru Johs. Bjerg.

Ølgod Museum
Ved køb er erhvervet et maleri af Hans Agersnap: vinterlandskab.

Etnologiske undersøgelser

Esbjerg Museum
Felt- og arkivarbejdet med Vestjyske stationsbyer er afsluttet pr. 1.1.1982. Arbejdet har været udført som et samarbejde mellem Skjern og Esbjerg museer.

Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg
Undersøgelse, indsamling og dokumentation af stormfloden den 24.11.1981 - primært i form af farvebilledmateriale på omkring 600 optagelser centreret omkring Ballum, Havneby,Mandø, Nordby, Esbjerg, Hjerting, Blåvand og Hvide Sande. Indsamlingen fortsætter. Også dokumentation fra statshavnevæsen, kystinspektorat, meteorologisk institut, kommuner og amtskommuner m.m.

Museet på Sønderborg Slot
Gennem interviews, fotografering og arkivstudier gennemføres en omfattende undersøgelse af arbejdslivet ved og produktionen på teglværker på Broagerland og rundt om Nybøl Nor. Undersøgelserne finder sted i samarbejde med de lokalhistoriske foreninger i Broager, Graasten og Nybøl og med Institut for Folkemindevidenskab. Arkivstudierne foretages af mag.art. Steen Ove Christensen.

Kulturhistoriske registreringer, fredninger m.m.

Odsherreds Museum
Museet har gennemfotograferet linieføringen for den projekterede statsvej. Kirkeåsvejen, mellem Vig og Lumsås. Vejen skærer igennem væsentlige kulturhistoriske manifestationer - for ikke at tale om mindre vådområder.

Stevns Museum, St. Heddinge
Museet arbejder p.t. med planer om skabelse af et levende musealt miljø i landsbyen Lille Heddinge. En gammel rytterskole er overtaget af museet og indrettet til kunst- og skolemuseum. En gammel landsbysmedje er ved at blive fredet på museets foranledning. Der pågår forhandlinger om indretning af et møllemuseum og kunstgalleri i byens gamle fredede og smukt istandsatte vindmølle. Stevns Museum, private personer, turistforeningen, kunstforeningen og den lokale borgerforening skal samarbejde om opgavens løsning.

Svendborg og Omegns Museum
På initiativ af Fyns Amtskommunes fredningsafdeling har museets inspektør udarbejdet en redegørelse over amtets købstæder i tidsrummet 1000 - 1800 samt udarbejdet en oversigt over amtets voldsteder.

Viborg Stiftsmuseum
Georadaropmåling af Skalsådalen. I samarbejde med Fredningsstyrelsen og Nationalmuseets 1. afdeling.

Orienterende undersøgelse ved Løvel-plankevejen. I samarbejde med Fredningsstyrelsen og Nationalmuseets 1. afdeling.

Konservering

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst
I 1981/82 bliver følgende malerier konserveret på Kunstmuseernes Fælleskonservering:
Poul S. Christiansen: Fra Asmildskov ved Viborg og Dante og Virgil ved Helvedes Port.
Albert Gottschalk: Portræt af min moder, Et hjørne af haven, Min fader og Bob, Fra Købmandskontoret. Fritz Syberg: Et barn i en bondestue, Historien om en moder, Stien til Svanninge, Ved Nadverbordet.

Haderslev Museum
Museets konserveringsafdeling har fra Tønder Sygehus overtaget et brugt røntgenanlæg, med oliekølet røntgenrør, gående fra 35 KV til 150 KV. Man har i den forbindelse fået indrettet røntgenrum, og er således i stand til at foretage de røntgenoptagelser, der normalt vil være behov for.

Hjørring Kunstmuseum
Museet er tilmeldt Kunstmuseernes Fælleskonservering (5.11.1981).

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
Bronceoldsager fra broncealdergrave, fortrinsvis fra kustode J. Olsens og Nationalmuseets højudgravninger omkring århundredskiftet, er til konservering på Langelands Museums konserveringsanstalt (Knud Botfeldt). Midler hertil har Carl Julius Petersens hjælpefond og Statens Museumsnævns rådighedssum stillet til rådighed

Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Altertavlen fra Galtrup kirke er sendt til Konserveringsanstalten i Gr⌀nbæk. Originalmaleriet er yderst velbevaret og motivet fremstår i smukke og glade farver, bl.a. i guld.

Nyborg og omegns museum
Efter anvisning fra Fyns Amts Konservering, Rudkøbing, har museet konserveret gibsstatuerne m.v. i "Aarsleffs Samling", som var blevet vandskadede.

Randers Kunstmuseum
Følgende værker er blevet konserveret:
Kr. Zahrtmann: Leonora Christine modtager besøg i fængslet, 1892, inv.nr. 169.
Hans Smidth: To gæs, inv.nr. 268.
Vilh. Hammershøi: Interiør, Kvinde set fra ryggen, inv.nr. 438.
Viggo Johansen: Nanna og hendes moder, 1897, inv.nr. 71.

Vestfyns Hjemstavnsgård, Gummerup
Efter at størstedelen af museets trægenstande har gennemgået konservering, er der nu påbegyndt konservering af et stort antal recente museumsgenstande af jern.

Bygningsmæssige forhold

Falsters Minder, Nykøbing Falster
En bevilling på 431.000 kr. fra Fredningsstyrelsen har sat Falsters Minder i stand til at gennemføre en tiltrængt ydre istandsættelse af museets bygning, Frisegade 43. Det drejer sig om et fredet kornmagasin i bindingsværk fra midten af 1700-tallet.

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst
På grund af restaurering og bygningsforbedringer (isolation og ventilation) vil museet ikke være tilgængeligt for publikum fra august 1982 til januar 1983. Der planlægges en udstilling af en del af museets værker uden for museet i løbet af denne periode.

Hjørring Kunstmuseum
Kontor og mødelokale indrettet af Friis og Moltke, med møbler tegnet af Knud Friis bl.a. for Hirtshals Savværk.

Museet på Koldinghus
Museet har fået indrettet toiletter med håndvask og varmt vand og personalet er nu ikke mere nødsaget til at forcere slotsgården i al slags vejr, når et nødvendigt ærinde skal forrettes.

Kunstindustrimuseet, København
Som led i energibesparelser er der i dele af museet udført isoleringsarbejder, opsat forsatsvinduer og monteret termostatventiler på radiatorer.
Billedsamlingen og tekstilsamlingen er genåbnet efter istandsættelse.

Københavns Bymuseum
For at undgå skader som følge af for stor lyspåvirkning er der opsat persienner i den resterende halvdel af udstillingsrummene.

Køge Skitsesamling
En ombygning, der sikrer bedre adgangsforhold ved hjælp af en indre trappe og som betyder etablering af to nye kontorer, to toiletter og et tekøkken forventes at være færdig o. 1. april 1982.

Nyborg og omegns museum
Museet har fået sin magasinplads-kapacitet udvidet, dels ved at have fået stillet et fjernmagasin til rådighed af Nyborg kommune - to rum i Nyborg Tekniske Skole - dels ved at der er blevet lagt gulv på endnu en del af museumsbygningens loft.

Odsherreds Museum, Fårevejle
Afdelingen i Fårevejle får ombygget og isoleret 1.-salen. Dette nye afsnit af museet i Fårevejle skal indeholde systematiske studiesamlinger fra det oprindelige Fårevejle Hjemstavns Museum, et læse-lytterum med supplerende materialer om Lammefjorden og almuekulturen samt et magasinrum.

Den antikvariske Samling i Ribe
I Den gamle Toldbod er indrettet et nyt kontor og et nyt arkivrum.
På Quedens Gård er indrettet et arbejdsrum for forskere, som besøger samlingen.

Stevns Museum
har fået indrettet et loftsmagasin på 80m^2 samt et konserveringsrum. Endvidere er en magasinbygning på 7o m^2 under opførelse.

Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Forfatteren Johan Skjoldborgs hus i Øsløs er indtil videre ikke tilgængeligt for offentligheden, da det gennemgår en omfattende renovering. Efter planerne skulle museet kunne genåbnes den 20. juni

Vestfyns Hjemstavnsgård, Gummerup
Det genopførte "Urmagerhus fra Køng" fra 1776 er taget i brug til særudstillinger. Der er endvidere indrettet arkivrum og museumskontor i bygningen, i tagetagen magasin.

Administrative forhold

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst
Museets kontor er i Bryggergården sammen med Faaborg kulturhistoriske Museer. Adresse: Bryggergården 6, 5600 Fåborg. Tel. 09 613338
Museets adresse: Grønnegade 75, 5600 Fåborg

Hjørring Kunstmuseum
Nyt telefonnummer: 08 924133

Silkeborg Kunstmuseum
Museet åbnede den 3. marts 1982 sin nye bygning, der er på ialt ca 4000 m^2
Adresse: Gudenåvej 7-9, 8600 Silkeborg.
Tel.: 06 825388
Museet er åbent alle dage undtagen mandag.

Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Museet ved Hanstholm Fyr og de tyske kanonstillinger har åbent således:
15.3. - 14.6.: hver dag 8.oo til 13.30 (ikke lø/sø)
15.6. - 31.8.: hver dag 1o.oo til 17.oo
1.9.-31.10.: hver dag 8.oo - 13.3o (ikke lø/sø).
Desuden holdes åbent i påsken og pinsen kl. 14.oo til 17.oo
Der udsendes nyt vejledningsmateriale til samlingerne i Hanstholm.

Ølgod Museum
Museet- har oprettet "Ølgod Museums Fond", hvis midler anvendes til indkøb af genstande samt til udgivelser af lokalhistorisk litteratur.

Prisuddelinger

European Museum of the Year Award
Ansøgningsfristen for 1982-prisen er 30. april 1982, men da bedømmelseskommitteen skal til Skandinavien allerede 14-15 april, vil man gerne have adresser på eventuelle kandidater inden da.
Der kan søges 3 priser:
a) The European Museum of the Year Award
b) The Council of Europe Award
c) The Bank of Ireland Award for Special Exhibitions.
Ansøgningsskemaer kan fås fra DKM's sekretariat.

Hædersbevisninger, fødselsdage

Fur Museum
Den 3.2.1982 modtog tidligere museumsleder ved Fur Museum Magne Breiner fortjenstmedaljen i guld for sin indsats ved stiftelsen og opbygningen af museet og den enestående samling af forsteninger fra moleret.
Museet blev stiftet og grundlagt i 1953, og den første bygning blev indviet i 1954 og senere udvidet i 1960. I 1970 opnåede museet statsanerkendelse, og Magne Breiner blev fast ansat museumsleder. Indtil dette tidspunkt havde Magne Breiner på fritidsbasis varetaget museets ledelse og drift.
Den 26.11.1977 kunne den store nye tilbygning, der nu rummer de store geologiske samlinger indvies.
Magne Breiner trak sig i 1980 kort før sin 70-års fødselsdag tilbage efter først at have skabt mulighed for ansættelse af en videnskabelig uddannet leder.

Haderslev Museum
Udgraver Holger Lauesen fyldte 60, år den 25. januar 1982.

Møder, rejser, kurser

Djurslands Museum, Grenå
Museumsinspektør Torben Vestergaard har deltaget i planlægningsmøde vedrørende det fællesnordiske forskningsprojekt: "Skagerak-Kattegats kulturhistorie med udgangspunkt i 1800-tallet"i Kristianssand 26-27. januar 1982.

Langelands Museum, Rudkøbing
Den 2-5. februar har Jørgen Skaarup efter indbydelse holdt foredrag og forelæsninger om langelandsk bondestenalder på forskellige museer i Västergötland samt på Göteborgs universitet.

Ansættelser, afskedigelser, orlov

Esbjerg Museum
Mag.art. Michael Lauenborg er pr. 1.2.1982 ansat som ledende museumsinspektør ved museet.

Falsters Minder, Nykøbing Falster
Cand.mag. Dorthe Falcon Møller er pr. 1.1.1982 og 2 måneder frem beskæftiget ved museet i forbindelse med en undersøgelse af det lokale musikliv. Undersøgelsen er muliggjort takket være tilskud fra amtsmuseumsrådets rådighedssum.

Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg
Museumsinspektør Alan Hjorth Rasmussen er udnævnt til leder af det kommende Nordsø-museum i Hirtshals fra 1.1.1982. Horts Meesenburg er udnævnt til hans efterfølger fra 1.1.1982.

I løbet af 1981 er Egon Skelmose fratrådt som museets konservator, hans halvdagsstilling er overtaget af snedkermester Niels Brink Jensen, Sønderho, fra 1.12.1981.

Frederiksborgmuseet, Hillerød
Langtidsledig, cand.mag. Inge Retlev er pr. 1. oktober 1981 ansat til registrering af portrætter for en 9 måneders periode.

Stud.mag.'erne Inge Dybbro og Bo Fritzbøger er fra henholdsvis 1.12.1981 og 1.1.1982 ansat som studentermedhjælp ved museet.

Fra 1.1.1982 er Tom Nordentoft Feilberg ansat som snedkerlærling hos museets konservator Peder Moos med særlig vægt på uddannelse til møbelkonservator.

Fra 1.1.1982 er Bo Thustrup ansat som museumsbetjent.

Faaborg Museum for Fynsk Malerkunst
Mag.art. Susanne Thestrup Andersen er pr. 1.12.1981 blevet ansat som museumsinspektør-

Grindsted Museum
Pr. 1. marts 1982 er mag.art. i etnologi Jørgen Selmer ansat som leder ved Grindsted museum. Museet, der har været statsanerkendt sin 1973 får dermed sin første faglige leder.

Haderslev Museum
Assistent K.H. Asmussen er pr. 1.2. ansat i 9 måneders jobtilbud.

Hjørring Kunstmuseum
Pr. 1.8.1981 er mag.art. Hanne Pedersen tiltrådt som museumsinspektør.

Tømrer-snedker Preben M. Pedersen er pr. 16.12. 1981 blevet tilknyttet museet (langtidsledig)

Københavns Bymuseum
Medio februar tiltræder Bente Ravn i en nyoprettet stilling som museumsvagt.

Køge Skitsesamling
Fra den 20. januar er Gundula Herling ansat som henvist langtidsledig.

Langelands Museum, Rudkøbing
Pr. 1. februar er mag.art. Helle Lund Ravn ansat som årsvikar for museets pædagog, Lise Bender Jørgensen, der har fået et seniorstipendiat ved Københavns universitet til fortsatte studier af oldtidens tekstiler.

Ligeledes pr. 1. februar er cand.mag. Jørgen Elsøe Jensen ansat for 9 mdr. i forbindelse med udarbejdelse af en bevarende registre-

ringsplan for bebyggelsen på Strynø.

Cand.phil. Hans Larsen er pr. 1. februar ansat for 1 måned med henblik på afslutningen af en publikation omhandelende en af Rudkøbings gamle købmandsgårde.

Nationalmuseets 1. afdeling, København
Overinspektør, dr.phil. Mogens Ørsnes har fået bevilget orlov uden løn fra 1. marts til 31. august 1982. I samme tidsrum er museumsinspektør, dr.phil. Ebbe Lomborg konstitueret som afdelingsleder.

Nyborg og omegns museum
Conny Olsen, Jørgen Thule og maler Kaj Christensen er blevet/har været tilknyttet museet som langtidsledig arbejdskraft - forefalende arbejde.
Fast ansat personale p.t.: museumsinspektør Knud Hornbeck (21 timer), kustode Oda Petersen.

Odsherreds Museum
Museumsmedarbejder Gitte Fyen holder pr. 28.2. 1982 op på museet.

Ordrupgaardsamlingen
1. portner Niels Bay-Andersen fratræder sin stilling pr. 1. januar 1982 efter 11 års virke. 2. portner Mogens Bergø er udnævnt til 1. portner.

Orlogsmuseet, København
Pr. 1. februar 1982 er cand.phil. Ole Ventegodt ansat som inspektør ved museet.

Kulturhistorisk Museum, Randers
Under beskæftigelsesloven er følgende blevet ansat pr. 1.1.1982 for en 9 mdr.'s periode: Magna Flytkær (kontorarbejde m.v.) og Eigil Hult (kustodemedhjælp m.v.).
Pr. 22.12.1981 er civilværnepligtig Vagn Michael Pedersen blevet udstationeret på museet-

Den antikvariske Samling i Ribe
Cand.mag. Per Kr. Madsen er fra 1.2.1982 ansat som museumsinspektør ved samlingen. Per Kr. Madsen har hovedfag i middelalderarkæologi og bifag i kusnthistorie.

Roskilde Museum
Mag.art. Grete Rung er fra 1. marts ansat i deltidsstilling som museumsinspektør med formidling som område.

Keramiker Hanne Jochumsen er fra 1.1. blevet henvist for en 9 mdrs. periode. Hanne Jochumsen vil arbejde med rentegning af planer og genstande.

Bygningskonservator Eugenius Gasiorowski er fra 1. februar blevet henvist for en 9 mdrs. periode.Eugenius Gasiorowski vil i perioden færdiggøre en matrikelregistrant over Roskildes bykerned.

Svendborg og omegns Museum
Følgende langtidsledige er ansat for en 9 mdrs. periode: Bådebygger Jørgen Andersen med henblik på restaurering og vedligeholdelse af krydsjagten Viking.
Mag.scient. soc. Jerzy Jakobsfeld med det formål at registrere fotografhåndværket m.v. i Svendbog og på Sydfyn.
Kontorsassistent Hanne Ørskov manuskriptskrivning m.v.

Thorvaldsens Museum, København
Museumsbetjent Johannes Christensen, der i øjeblikket fungerer som undervagtmester fratræder på sin 70 årsdag den 17. maj efter 14 års tjeneste. En stilling som undervagtmester vil blive opslået ledig.

Try Museum
Pr. 7. december er Birgitte Als Thomsen ansat for 9 mdr. som kontorassistent.

Vendsyssel historiske Museum, Hjørring
Peer Nielsen er pr. 15.2. ansat som bygningshåndværker.

Vikingeskibshallen i Roskilde
Pr. 1. februar er følgende ansat som studentermedarbejdere ved skoletjenesten: Merete Harding, Tinna Damgård-Sørensen, Sten Ebdrup.
Pr. 1. januar er Morten Nielsen ansat som museumshåndværker.

Pr. 1. januar er følgende ansat som medarbejdere for en tidsbestemt periode i anledning af udstillingsopbygning: Bent Andersen, Erik Andersen.

Styrelser

Københavns Bymuseum
Efter kommunalvalget har Københavns Borgerrepræsentation valgt følgende borgerrepræsentanter til museets bestyrelse: Helga Pedersen (A), Trine Garde (A), Jens Brinklund (A), Hans Henning Hansen (C), Ivan Noes (SF) og Kurt Kristensen (K). Formandsposten bestrides som hidtil af borgmester Bent Nebelong (C).

Randers Kunstmuseum
Museets bestyrelse har konstitueret sig med følgende medlemmer: Knud Hølund (formand),

Gunnar Christensen (næstformand), Hans Yde, Robert Horn, Hans Sørensen, Birgit Jeberg og Erik Mouritsen.

Den antikvariske Samling i Ribe
Regnskabschef Chr. Almhede er valgt til ny formand for samlingen.

Roskilde Museum
Som et resultat af det nyligt overståede kommune- og amtsvalg, er Annegrethe Hansen og Kristian Nielsen blevet udpeget af Roskilde amt til museets bestyrelse. De afløser Poul Kildemoes og Holger Waage. Anna Skov Hansen er blevet udpeget af Roskilde kommune til bestyrelsen. Hun afløser Anne Lund Mortensen. Bestyrelsen har konstitueret sig med borgmester Lisbeth Olsen som formand og Annegrethe Hansen som næstformand.